।। श्री निरंजन चरित्रामृत ।।

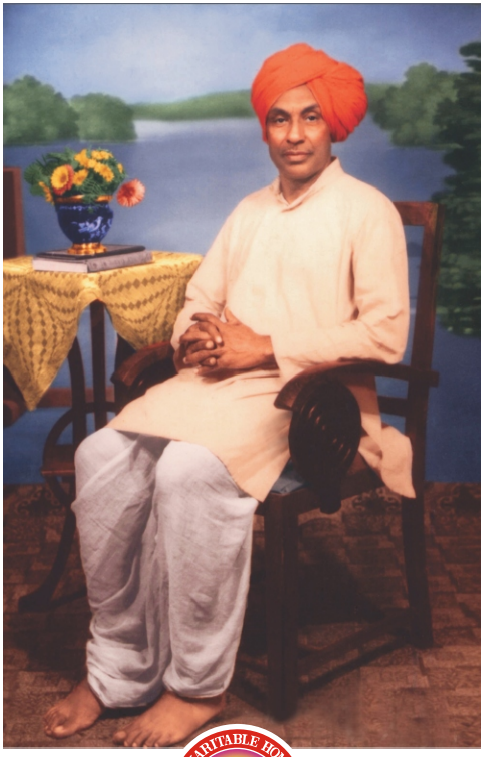

रचना : डी.प्रसन्न गोखले,सांगली

Published By :

Vinayanand Charitable Home India 416 203

"Kaivalya," 924/30,Vishalnagar,HUPARI.Dist.Kolhapur.(MS)

FWP : 098905-20365, Mob: 0-93-2500-5525

WWW.vchindia.com, Email. … vchindia@gmail.com

।। समन्वय से समाधि ।।

शुध्द, स्थिर, व्यापक आणि परिपूर्ण म्हणजे परमार्थ.

प्रकाशक :- श्री.के.डी.धनवडे,प्रेसीडेंट,
विनयानंद चॅरिटेबल होम हुपरी,
'कैवल्य',९२४/३० कापड बझार जवळ,विशाल नगर
मु.पो.हुपरी.ता.हातकणंगले,जि.कोल्हापूर (चड) ४१६ २०३
FWP 98905-20365,Mob.0-93-2500-5525
www.vchindia.com, Email : vchindia@gmail.com

EST.DATE :-	23.07.2012	REG.NO. MAH./31153/KOP	
PAN NO :-	AABAV2145B	N.16.6139, E 74.4036, A(M)565,5	
BANK NAME :-	BRANCH	IFSC CODE	S/B A/C NO.
HDFC BANK :-	HUPARI	HDFC0002508	25081450000044
BANK OF INDIA :-	HUPARI	BKID0000920	092010110001954

© सर्व हक्क प्रकाशकाचे स्वाधीन.

■ रचना :- श्री.प्रसन्न गोखले,सांगली मोबा.नं.९४२३२६९०८७

■ माहिती संकलन :- श्री.दिलीप फडके,कराड मोबा.नं. ८७८८२२५२१३

■ प्रती : - १००० नग, किंमत प्रति नग रु :- ५०/- पृष्ठे :- ९८+४=१०२

■ मुद्रक :- सन्मित्र मुद्रणालय,हुपरी दिग्विजय नं.खाडे मो.९९६०१२३४०८

■ अर्थिक सहाय्य :- सौ.पार्वती संभाजी तोडकर,तांदूळवाडी मो.७०६६७२६५७२
सौ.सावित्री महादेव मगदूम,चंदूर मो.७०६६७२६५७२

■ प्रकाशन स्थळ :- श्री.सद्गुरु निरंजन महाराज आश्रम,मौजे वडगांव
ता.हातकणंगले,जि.कोल्हापूर ४१६१२२ ऋथ.झ ०९४२३०-३५७४८

■ प्रकाशन :- प.पू.सद्गुरु श्री.चंद्रशेखर रामराय केळकर (महाराज) यांचे अमृतहस्ते
मार्गशीर्ष कृ ७ शके १९३९,शनिवार दि. ९-१२-२०१७
(श्री.निरंजन महाराज २० वी पुण्यतिथी)

VINAYANAND CHARITABLE HOME, INDIA

।। समन्वय से समाधि ।।

शुध्द, स्थिर, व्यापक आणि परिपूर्ण म्हणजे परमार्थ.

Vinayanand Charitable Home Hupari India 416203

अनुक्रमणिका

अ.नं.	अध्याय	विषय	क्रमांक
१		प्रस्तावना,धन्यवाद,मनोगत	१ ते ६
२		अवतार वर्णन	७ ते ११
३	अध्याय १	बालअधिकर वर्णन	१२ ते १६
४	अध्याय २	अनुग्रह सद्‌गुरुपरंपरा वर्णन	१७ ते २२
५	अध्याय ३	ग्रहस्थाश्रम वर्णन	२३ ते २८
६	अध्याय ४	साधनाभ्यास ज्ञानप्राप्ती वर्णन	२९ ते ३३
७	अध्याय ५	सत्संगती व अधिकार प्रदान वर्णन	३४ ते ३८
८	अध्याय ६	ज्ञानदान वर्णन	३९ ते ४३
९	अध्याय ७	बोधकथा वर्णन	४४ ते ४९
१०	अध्याय ८	विचारधारा वर्णन	५० ते ५६
११	अध्याय ९	अनुभवामृत वर्णन	५७ ते ६०
१२	अध्याय १०	निर्वाण प्रसंग वर्णन	६१ ते ६६
१३	अध्याय ११	सांगता अध्याय	६७ ते ७०
१४	अध्याय १२	उज्जयिनी शाखा,शाम्भवी मुद्रा व विहंगम मार्ग या संबधीचे संदर्भ	७१ ते १०४

।। प्रकाशकाचे मनोगत ।।

।। श्री निरंजन चरित्रामृत ।। हा ग्रंथ प्रकाशित होताना अत्यंत आनंद होत आहे. आमच्या आश्रमाचे अनुयायी श्रीयुत दिलीप फडके,कराड यांनी श्री सद्गुरु निरंजन महाराज यांच्या सविस्तर महितीचे संकलन एक तपापूर्वी केले होते.

सदरची माहिती प.पू.श्री.चंद्रशेखर (आण्णा) केळकर महाराज यांचे हाती मिळताच त्यांनी श्री.प्रसन्ना गोखले,सांगली यांना सुपूर्त केली. व म्हणाले प्रसन्ना यामध्ये लक्ष घाल.

प.पू.श्री.सद्गुरु दासराम महाराज केळकर यांचा कृपाप्रसाद लाभलेले श्री प्रसन्ना गोखले(नाना) यांनी आपले परंपरेतील महापुरुषांना प्रार्थना करुन योग्य मुहूर्तावर ओवीबध्द चरित्र लेखनास सुरुवात केली. आणि यथावकाश श्री.चंद्रशेखर (आण्णा) यांनी त्यांना वेळोवेळी जे मार्गदर्शन व प्रोत्साहन दिली त्यामुळे अपेक्षेपुर्वी चरित्र लेखनाचे महत्तकार्य तडीस गेले.

चरित्र १२ अध्यायाचे असून अत्यंत भावपूर्ण असे लिखाण झाले आहे. भाषा सुलभ परंतु अंतःकरणाला भिडणारी आणि सहजपणे प्रकटलेली आहे. हा केवळ सद्गुरुकृपेचा प्रसादच म्हणावा लागेल.

माझे गुरुदेव प.पू.सद्गुरु श्री.निरंजन महाराज यांनी अत्यंत प्रतिकूल अवस्थेत सुध्दा ।। प्रपंच आणि परमार्थ ।। किती सहज व संपन्नतेने जगता येतो. हे स्वतः जगून दाखविले आहे.

आपणासर्वांना महाराजांनी दिलेली आदर्श शिकवण आचरणात येणेसाठी सदर चरित्रामृताचे नियमितपणे पारायण केलेस जीवन कृतार्थ होईल यांची खात्री वाटते.

सदर चरित्राचे कामामध्ये ज्यांनी-ज्यांनी तन मन व धनाने सहभागी झाले.अशा सर्वांचे मनःपुर्वक धन्यवाद व आभार मानतो.

सोबतः- उज्जयिनी शाखा,शाम्भवीमुद्रा व विहंगम मार्ग या संबंधीचे संदर्भ

रविवार दि.२४/९/२०१७

आपला कृपाभिलाषी
के.डी.धनवडे,प्रेसिडंट
विनयानंद चॅरिटेबल होम हुपरी
जि.कोल्हापूर, पिन कोड ४१६ २०३

।। श्री राम ।।

धन्यवाद !

प. पू. श्री विनयानंदजी महाराज यांचे सद्‌गुरु प. पू. समर्थ सद्‌गुरु श्री निरंजन महाराज यांचे चरित्र 'श्री निरंजन चरितामृत' , माझे पितृदेव ती. प. पू. श्रीदासराम महाराज यांचे कृपांकित असे श्री प्रसन्न गोखले यांनी लिहिले आहे, जे वाचले असता आपले मन प्रसन्न होत आहे. परमार्थ करताना आपले मन प्रसन्न पाहिजे. मन प्रसन्न असेल तरच आपला चेहरा प्रसन्न राहतो आणि 'प्रसन्न वदने प्रसन्न होशी निजदासा' असे असल्याने प्रसन्न वदने-त्याला श्री जगदंबा प्रसन्न होते. हे सगळे होण्यास आपले सद्‌गुरु, आपला देव आपलेवर प्रसन्न पाहिजे तसे ते असल्याने 'श्री निरंजन चरित्तामृत' उत्कृष्टच झाले आहे.

श्री निरंजनमहाराजांनी बहुरुपी घराण्यात अवतार घेतला. बहुरुपी म्हणजे नाना प्रकारची सोंगे घेऊन उपजीविका करणारे असा त्याचा अर्थ आहे. पण 'हे' बहुरुपी अनंत रुपाने साक्षात्काराला येणारे असे होते. 'अनंत रुपे अनंत वेषे देखिली म्या त्यासी। बापरखुमाईदेवीवरु खूण बाणली कैसी।।' असे भगवान श्री सद्‌गुरु श्री ज्ञानेश्वर महाराज म्हणतात. नावही धारण केले 'निरंजन' निरंजन म्हणजे परब्रह्म, निर्विकल्प, शुद्ध, सर्वज्ञ अशी अवस्था आहे. यांनी घरही बांधले. निरंजनी 'निरंजनी आम्ही बांधियेले घर। निराकारी निरंतर राहिले आम्ही।।' असे प्रसिद्ध संतवचन आहे. हे महात्मे दिसतात इथे पण असतात तिथे. या घराकडे जाताना देखील कसे जायचे तर,

'नाचत गुरुभजनी आम्ही जाऊ निरंजनी ।।१।।
सहजचि आलो सहजचि जातो । राहुनी जनी विजनी ।।२।।
नाही कुणाचा मी कोणी न माझे । नाही मोह मनी ।।३।।
अवधूत कृपे समरस झालो । दत्त निरंजनी ।।४।।'

साक्षात श्री दत्तगुरु अवतीर्ण झालेले असे प. पू. श्री. पंतमहाराज बाळेकुंद्री म्हणतात. अशी त्यंची अवस्था असते. देहात असताना श्रीनिरंजन महाराजांनी 'मौजे वडगाव' येथे वास्तव्य केले. नुसते वडगाव नाही तर 'मौजे वडगाव' ही तर त्यातली खरी मौज आहे.

'गुरुगृही मौज भारी । दिसे ना जे चराचरी।।' असे माझे आजोबा ती. प. पू. श्रीमामा महाराज म्हणतात.

ही गुरुगृहीची मौज आहे, बाहेरची मजा, गंमत, चैन नव्हे. वड हा एक सर्वांना

छाया देणारा फार मोठा वृक्ष आहे. श्रीनिरंजन महाराज हे तो वडगावमध्ये अनेक साधकांचा आधारवड होऊन राहिले. अनेक साधकांना त्यांचा आधार होता. हा तो श्री स्वामी समर्थांचा वटवृक्ष आहे.

'भिऊ नकोस । मी तुझ्या पाठीशी आहे'

आणि हाच आपल्याला खरा आधार आहे. आजही श्री स्वामी समर्थ वटवृक्षाखाली आहेतच.

निर्विकल्प स्थिती ही भेद रहित स्थिती आहे. या अवस्थेतच नम्रता येते. नम्रता म्हणजे विनय आहे. हेच ते आमचे प. पू. श्री विनयानंदजी महाराज, प. पु. श्री निरंजन महाराजांनी निर्माण केले आणि आता यांचाच आधार सर्व साधकांना आहे, हाच खरा ब्रह्मानंद आहे. असाच ब्रह्मानंद सर्व साधकांना पुढेही प्राप्त व्हावा याकरिता प. पू. श्री विनयानंद महाराजांना उदंड दीर्घायुरारोग्य प्राप्त व्हावे अशी प. पू. श्री निरंजन महाराजांचे चरणी शतश: प्रार्थना आहे.

प. पू. श्री विनयानंद महाराज व माझे पितृदेव ती. प. पू. श्रीदासराम महाराज यांचे सर्व कृपांकित यांच्यात जो जिव्हाळा, पमिभाव आहे याला कारण आमची परंपरा रेवणसिद्ध-मरुळसिद्ध-काडसिद्ध-हालसिद्ध अशी आहे. श्री सोमेश्वरांच्या पिंडीतून रेवणसिद्ध प्रगट झाले आहेत. श्री रामेश्वर व श्री सोमेश्वर ही आमची कुलदैवते आहेत. तर श्री बांदेजाई ही आमुची कुलदेवता आहे. प. पू. श्री विनयानंद महाराजांची परंपरा श्री मरुकसिद्धांचे पासून आली आहे. हे यातले खरे वर्म आहे. त्यामुळे श्रीविनयानंदजी कोणी वेगळे आहेत असे वाटतच नाही व यालाच परमार्थामध्ये खरे महत्त्व आहे. माझे पितृदेव ती प. पू. श्रीदासराम महाराज व प. पू. श्री विनयानंद महाराज यांची समक्ष भेट झाली असती तर एक वेगळेच चैतन्यमय वातावरण निर्माण झाले असते अस वाटल्यावाचून राहिले नाही.

प. पू. श्री निरंजन महाराज व प. पू. श्री विनयानंद महाराज यांचे चरणी अनेक प्रणिपात!!

भगवान श्री सद्गुरु श्री ज्ञानेश्वर महाराज, जगद्गुरु श्री तुकाराम महाराज, त्यांचेच अवतार असलेले भगवान श्री सद्गुरु गुरुलिंगजंगम महाराज यांचेपासून आलेली सर्व गुरुपरंपरा, भगवान श्री सद्गुरु श्री तात्यासाहेब महाराज कोटणीस, माझे आजोबा ती. प. पू. श्रीमामामहाराज केळकर व माझे पितृदेव ती. प. पू. श्रीदासराममहाराज केळकर यांचे चरणी अनेक प्रणिपात घालून येथेच थांबतो.

शेष श्रीरामस्मरण
सांगली, अनंत चतुर्दशी, ५/९/२०१७

श्रीदादांचा कृपाभिलाषी,
(चंद्रशेखर रामराय केळकर)

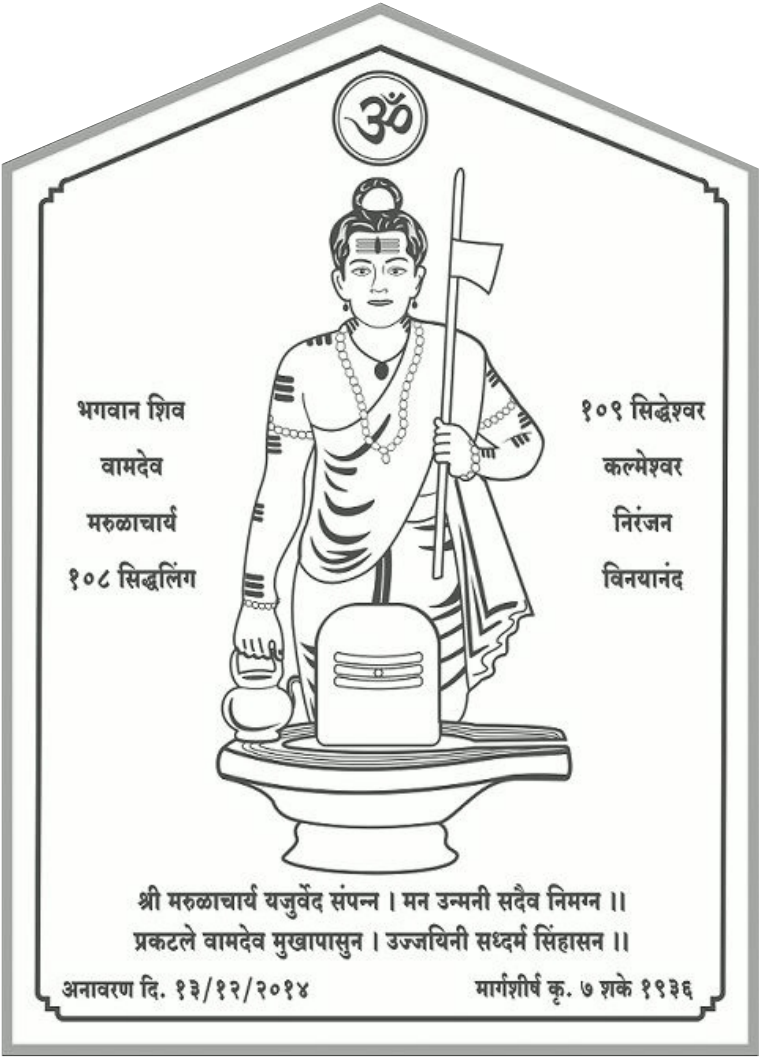

।। श्रीराम ।।

।। राजाधिराज सद्‌गुरुनाथ महाराज की जय ।।

'साळुंखी ती कैसी बोले मंजुळवाणी।

बोलविता धनी वेगळाचि।। जगद्‌गुरु श्री तुकोबाराय..प.पू .अण्णा (श्री. चंद्रशेखर रामराय केळकर) व प. पू. श्रीविनयानंदजी महाराज यांच्या प्रेमळ आज्ञेनुसार हे चरित्रलेखन झाले आहे. विद्यमान संतमहात्म्यांचे द्वारा, अखिल सिद्ध संप्रदायाची शक्ती उत्तम कार्यासाठी प्रवाहित होत असते हे फार मोठे आध्यात्मिक तत्त्व आहे. साक्षात्कारी अधिकारी संतांचे चरित्र म्हणजे केवळ पडलेल्या घटनांचा कथाभाग नसून त्यांचे आचार, विचार व उच्चार यामधून प्रगट होणारे चोख आध्यात्म असते. त्यावरच आपले लक्ष केंद्रित राहिल्यास सातत्याने कृपेचा वर्षाव होऊन जीवाचे आत्मकल्याण होते.

सद्‌गुरुकृपेचा हा प्रसाद मेवा श्रवण, चिंतन करता करता श्रेष्ठ सद्‌गुरुस्वरुप, सद्‌गुरुचरण व सद्‌गुरुतत्त्व या सर्वांची अनुभूती येत राहो. झालेली सेवा आपण सर्वांनी गोड करुन घ्यावी ही प्रार्थना ! काही लहान तोंडी मोठा घास असे वाटल्यास सदय अंत:करणाने क्षमा करावी ही विनंती. संप्रदाय परंपरा व सद्‌गुरुचरणी साष्टांग दंडवत.द्‌गुरु श्रीनिरंजन महाराज यांचे १२ अध्यायी चरित्र साकारले जाणे हा पूर्णत: आमचे समर्थ सद्‌गुरु श्रीदासराम महाराज केळकर यांच्या मंगलमय कृपेचा दृक्‌प्रत्यय आहे. 'कर्ता करविता देता देवविता। नेता नेवविता तोचि आहे।।' ही वस्तुस्थिती आहे. सद्‌गुरुंचे प्रॉम्टिंग व निमित्तमात्र झालेल्या या जीवाचे ॲक्टिंग अशा सात्त्विक दृष्टीने या चरित्राकडे पहावे असे वाटते.

श्री प्रसन्न गोखले सांगली

।। ॐ नमो शिवा ।।

।। राजाधिराज सद्गुरुनाथ महाराज की जय।।

प. पू. समर्थ सद्गुरु श्री दासराम महाराज, प. पू. समर्थ सद्गुरु श्रीनिरंजन महाराज प.पू.श्री विनयानंदजी महाराज आणि प. पू. सद्गुरु श्री चंद्रशेखर रामराय केळकर (आण्णा) यांचे चरणी दंडवत घालून प. पू. सद्गुरु श्री. निरंजन महाराज यांचे चरित्र लिहिण्यास प्रारंभ होत आहे.

श्री प्रसन्न गोखले सांगली

अध्याय १

अवतार वर्णनाम

ॐ कार तोचि गणेश । नाद ब्रह्म अविनाश । त्याचाच अंतरी प्रकाश । निरंजनरुपी ।।१।। चौदा विद्या ज्याचे अधीन । चौसष्ठ कलाही जयापासोन । चराचरी अधिष्ठान । त्या श्री गजाननांचे ।।२।। चौदा विद्या चौसष्ठ कला । त्याही उपरी नामकला। ती प्राप्त व्हावी सकला । ही प्रार्थना करीतसे ।।३।। गणेशस्तवन पहिले । आरंभी पाहिजे केले। तरीच कार्य आपुले । सिद्धीस जाईल ।।४।। हा मान श्री गजाननांचा । अधिकार तैसाचि त्यांचा। देती मोदक स्वानंदाचा । अर्पिता मन चरणांवरी ।।५।। द्वितीय करु शारदास्तवन । चारही वाचा स्फुरती जेथून । तीही होवो सुप्रसन्न । प्रेम आशीश देऊनी ।।६।। तृतीय नमन संप्रदायाचे । त्यातील सिद्ध सत्पुरुषांचे । नेती पैल त्रिगुणाचे। चौथा गुण जागवोनी ।।७।। शुद्ध सत्त्व चौथा गुण । ज्याचे असे वेगळेपण। अगम्य लीला करुन । दावितो वाट भक्तीची ।।८।। संत मुक्त जाहले। निराकारी निरंतर राहिले । जगदोद्धारार्थ अवतरले । पुन:पुन्हा या इहलोकी ।।९।। अज्ञानी मंद मूढमती । माझ्यासारखे या जगती। पाहून त्यांची अधोगती । कळवळा संतांसि येत असे ।।१०।। नाव रुप जरी भिन्न । सर्व संत एकरुपचि जाण । मुक्त हस्ते लुटती आत्मज्ञान । अज्ञान दूर करावया ।।११।। संतचरित्र म्हणजे शुद्धाचरण । संतचरित्र म्हणजे नामोच्चरण। संत चरित्र म्हणजे केवलज्ञान । चैतन्य परमात्वतत्त्वाचे ।।१२।। चैतन्य प्रधान केले । देहासी

गौण मानिले । देही असोनी वर्तले । विदेहीपणे ।।१३।। दृष्य सारे लयासी गेले । सर्वत्र चैतन्य दिसे भरलेले । देहातीत वस्तू बोलिले । श्रीसमर्थ दासबोधी ।।१४।। संतांची विशेष कृती । नुरवी जीवाची कर्मगती। ठसावी सदाचि आपुल्या चित्ती । निरीक्षण अनुकरणाने ।।१५।। ऐसेच एक महान संत । वावरले सामान्य लोकात । सत्य अधिकारी महंत। श्रीनिरंजन महाराज ।।१६।। श्री निरंजन महाराजांचे चरित्र पाहता। दिसे ठायी ठायी अलौकिकता। व्यवहारातही असामान्यता। सामान्य रुप असोनी ।।१७।। जे सर्वदाही असती मुक्त। त्यांचे चरित्र बद्ध शब्दात। करण्यास हा जीव निमित्त। झाला सद्‌गुरु कृपेने ।।१८।। आकाश कवेत घ्यावे । की सागरा कलशात साठवावे। सूर्यास्त ज्योतीने ओवाळावे। ऐसेच दुर्गम हे कार्य ।।१९।। कर्तेकरविते श्रीसद्‌गुरु । त्यांचे स्मरण चिंतन करु। हाचि पवित्र आधारु। आम्हास वाटे ।।२०।। अवाढव्य अधिकार श्रीनिरंजन महाराजांचा। अंत न लागायचा। यथामती गोषवारा घ्यायचा । सारांश रुपे।।२१।। निरंजन म्हणजे चैतन्यप्रभा । निरंजन म्हणजे लावण्यशोभा। निरंजन परब्रह्मीचा गाभा । मूलतत्त्व ।।२२।। निरंजन म्हणजे निर्विचार । निरंजन म्हणजे शून्याकार। निरंजन म्हणजे निर्विकार । परिपूर्ण अवस्था ।।२३।। निरंजन म्हणजे अज्ञानरहित। निरंजन म्हणजे शब्दरहित। निरंजन ते कल्पनातीत । प्रकाशरुप ।।२४।। ऐसेच सूत्र धरोन । व्हावे चरित्र लेखन। तरीच खरे समाधान । पदरी पडेल ।।२५।। मूळ सूत्र चैतन्याचे। लक्ष पाहिजे तेथे आमुचे।

मगच कळेल अंग अधिकाराचे। महाराजांच्या ।।२६।। महाराज अध्यात्म जगले। स्वये स्वरुप अभ्यासिले। अनुभव घेऊन उपदेशिले। परमार्थसार।।२७।। अध्यात्म पहावे जाणावे। अखंड साधनात रहावे। राहुनी परब्रह्म लक्षावे। अंतर्यामी ।।२८।। कलीयुगी सत्य लोपले। माया प्रपंचाचे महत्त्व वाढले। सारे त्याच्याच मागे लागले। अध्यात्म कोणी पाहीना।।२९।। माया दृश्य अदृश्य ब्रह्म । हेच मुख्य जाणावे वर्म। यासाठीच जसे काम । दुर्लभ नरदेहाचे।।३०।। नरदेही अमूल्य संधी। परि तीच झाली महाउपाधी। जडली वारुगी व्याधी । भवरोगासी कारण ।।३१।। भवरोग झाला जीवासी । काळजी लागली नारदांसी। विचारले भगवंतासी ।

औषध विधी विधान ।।३२।। हरे राम हरे राम। राम राम हरे हरे। हरे कृष्ण हरे कृष्ण। कृष्ण कृष्ण हरे हरे ।।३३।। ऐसे बोलले भगवंत । हाचि उपाय उचित। रहावे नामस्मरणात। तरणोपाय सोपा ।।३४।। परि आम्हास तेही जमेना। लक्ष अंतरी राहीना। मनी विचार येती नाना। आता काय करावे।।३५।। नेमके ध्येय कळेना। कळले तरी वळेना। जीवनाचा अर्थ उमगेना। ना वाटचाल ।।३६।। संतांनी हे जाणले। पवित्र कार्य हाती घेतले। लोक कल्याणासाठी अवतरले । कळवळ्याची जाती ।।३७।। निस्वार्थ निर्द्वंद्व निर्लोभ, हाचि कार्याचा आरंभ। सर्वदा हाचि समारंभ। समत्व धारणेचा।।३८।। स्वत: मार्ग चालून गेले। मुक्तीचे सोहळे पाहिले। भक्तीचे मळे फुलविले। ईश्वरनिष्ठांची मांदियाळी।।३९।। संसारी असोनी विरक्त । संसारी असोनी मुक्त। परब्रह्मी असे चित्त। तेचि स्वरुपानुसंधात ।।४०।। कैसे असावे चालणे । कैसे असावे बोलणे। सामान्य असोनी वागणे । कैसे आदर्श असावे ।।४१।। मार्गभ्रष्ट जीव पाहून । द्रवते संतांचे अंत:करण। शिकविती बोटास धरुन । अतीव प्रेमाने ।।४२।। ते करावे हे करु नये । ते पहावे हे पाहू नये। ते धरावे हे धरु नये। सार्थ उपदेश ।।४३।। सहज शब्द संतांचे । गूढ अर्थ परि तेथीचे।। विवरावे तेचि साचे। जीवनामधुनी ।।४।। जीवनाचा मूळ गाभा । म्हणजे चैतन्यप्रभा। पाहत रहावी लावण्य शोभा। साधनाभ्यासाने ।।४५।। तीच इतिकर्तव्यता जीवनाची। चुकते फेरी जन्ममृत्यूची। शृंखला संत अवतारांची। निर्माण होते याचि काजा।।४६।। तेथेच जन्मती संत। जेथ पूर्वसुकृत संचित। बीज तैसे फळ शुद्ध। नियम अवताराचा।।४७।। शिवभक्ती आनंदे चालली। वृत्तीही आनंदमयी झाली। कल्याण शांती नांदली। ऐसे कुल बहुरुपी।।४८।। सदाचारी सदा असावे। सरळमार्गी चालत रहावे। प्राप्त परिस्थितीत मानावे। अखंड समाधान ।।४९।। ना तंटा ना वादविवाद । केवळ प्रेमाचा संवाद। कधीच मनी ना खेद। प्राप्ती असून तुटपुंजी।।५०।। देवभक्ती हीच खरी पुंजी। रहावे जैशी त्याची मर्जी। नित्य विचार मनामाजी। देवत्व प्राप्तीचा।।५१।। व्यवसाय बहुरुपी स्वीकारला। विश्रांती नाही शरीराला। सोंगे घेवून समाजाला सुखवीत जावे।।५२।। ऐशा सालस कुटुंबात। जन्म घेण्याचे झाले निश्चित। जैसा नियतीचा संकेत। समय जवळी

आता।।५३।। बडे साहेब आनंदमूर्ती/ फातिमा पत्नी कुलवती। दोघेही प्रेमळ परि चित्ती। एकच छोटी चिंता ।।५४।। त्यांना एकदा कळले। अवलिया आहेत कोणी भले। दर्शनास जाणेचे ठरविले। नाव पिरान पीर सुबहानी।।५५।। अवलिया असतात जगात। परि विदेही अवस्थेत। ब्रह्मानंदात रमतात । अहोरात्र ।।५६।। लोकात असून नसणे । ना कोणासी घेणे देणे। आपल्याच विश्वात राहणे । शब्दातीत अवस्था ।।५७।। अंतरंगी रंगून जावे । खाणे पिणेही विसरावे। शरीराचेही भान हरपावे। ऐसे साधू ।।५८।। उभयता गेले दर्शनासी। दंडवत घातला अवलियांसी। विषय चिंता होती मानसी । निवेदन केली ।।५९।। आम्ही सुखी देवदयेने । संसार करितो आनंदाने । परि फुलले नाही संततीने । आमुचे घर ।।६०।। जोवरी नाही संतती । कैसी संसाराची पूर्ती। कळवळून केली विनंती । आशीर्वाद द्यावा ।।६१।। स्मितहास्य दिसते चेहऱ्यावर । अवलिया शब्द बोलले मधूर। कामना पूर्ण होईल-सत्वर । चिंता नसावी ।।६२।। आली तुमच्या भाग्याची वेळ । सोसावी आपण थोडी कळ। संसार होईल सुफळ । पुत्रत्राप्तीने ।।६३।। सुपुत्र येईल उदरासी । पारावार न उरेल आनंदासी। उद्धरेल खरेच कुलासी। आपुल्या अधिकाराने ।।६४।। लाभता थोर आशीर्वाद । नेत्री आले अश्रू सुखद। क्षणात झाले चिंतामुक्त । मौलीक वाणी ऐकूनी ।।६५।। दीर्घायू सर्वज्ञ विचारवंत । पुत्र असेल प्रतिभावंत। असामान्य विरळे व्यक्तिमत्व । तुमच्या पुत्राचे ।।६६।। साधूसंतांचे शब्द कानी येता। जीवाची होते सार्थकता। विघ्नेही पळती बारा वाटा। आधार प्राणीमात्रासी ।।६७।। काहीच दिस लोटले। आशीर्वाद सत्य झाले। अवलीया जैसे बोलले। तेचि दिसले समोर ।।६८।। शके अठराशे तेवीस । पौष शुद्ध प्रतिपदेस । सूर्योदय समयास । झाला संत अवतार ।।६९।। कवलापूर ग्रामामाझारी । आनंदल्या नर-नारी। बडेसाहेबही खरोखरी । गहिवरले पुत्रप्राप्तीने ।।७०।। बडेसाहेबांसी तत्क्षणी । स्मरण झाले मनोमनी । नमिले पिरान पीर सुबहानी। सुखाश्रू ओघळले ।।७१।। तेज:पुंज नितळ कांती । प्रभा विलसे मुखावरती। माताही प्रमुदित अती । बाळास पाहुनी ।।७२।। वाटले आज भाग्य फळले । हसतमुख बाळ पाहिले। खऱ्या अर्थाने गोकुळ झाले। माझ्या झोपडीचे

।।७३।। देवाने माझे पुरविले कोड । मी पुरवीन बाळाचे लाड। ह्याच्या पुण्याईने कवाड। उघडेल देवाजीचे ।।७४।। झाले संसारी कृतार्थ । मम जन्म झाला सार्थ । होते जे पूर्वसुकृत । उदयास आले ।।७५।। हौसेने नामकरण केले । बंडूसाहेब नाव ठेविले। आदरार्थी संबोधन दिले। अधिकार जाणुनी ।।७६।। बंडूसाहेब बडेसाहेब । दोन्हीतही दिसे साहेब। अध्यात्मातील पदवी साहेब । आगम निगम का राजा ।।७७।। ।। इतिश्री निरंजन चरितामृत। सद्‌गुरुचरणी समर्पित। जीवन होवो प्रकाशित । प्रस्तावना-अवतार वर्णनाम प्रथमोध्याय।।

अध्याय २

बालअधिकार वर्णन

नमन तुज स्वामीराया । अंतरी स्फूर्ती द्यावया । वसावेजी मम हृदया । माजी प्रेमभावे ।।१।। श्रीसद्‌गुरुंचे अधिष्ठान । पुण्य पावन परिपूर्ण । बालक तुमचे लहान । हाचि आनंद असे की ।।२।। असो असा अवतार झाला । सर्वत्र उत्साह पसरला । बाळनंदन वाढू लागला । मातृपितृ छायेखाली।।३।। माता पितयांनी ठरविले। बंडूसाहेब आहेत भले। उत्तम शिक्षित पाहिजे केले। आपण कष्ट घेवुनी।।४।। बहुरुपी व्यवसाय आपुला । फिरावे लागे दशदिशेला। असे कष्ट या बालकाला। पडू नयेत ।।५।। बाळाचे पाय पाळण्यात । दिसतात हीसुसंस्कार। हीच आस मनी ।।१७।। सकस भरपूर खाणेपिणे । तालीमही चिकाटीने करणे। सोंगाचाही अभ्यास करणे । हाच झाला दिनक्रम।।१८।। हातापायाची चपळता । आकाशी जैशी विद्युलता। तैसीच नजरेत तीक्ष्णता। चांगल्या अर्थाने।।१९।। शरीर हीच संपत्ती । त्याची जोपासना हेचि चित्ती। कोणतीही येवो आपत्ती । समर्थ सदा असावे ।।२०।। बंडूसाहेब जपती आईसी। माता जपे पुत्रासी। नसे उपमा प्रेमासी। उभयतांच्या।।२१।। सहज स्वभाव प्रेमाचा । अंतरी ओलावा तयाचा । निर्विवाहे विशुद्धतेचा । अनुभव हाचि श्रेष्ठ ।।२२।।वडिलांचे छत्र हरपले । शिक्षण सोडावे लागले । व्यवसायास प्रधान केले। पोट भरावयासी ।।२३।। कोणतीही ना तक्रार । ना चिंता ना विकार । नेहमीच असावे खबरदार । आपुल्या कर्तव्यासी ।।२४।। चिकाटीने व्यवसायाचे । संपादिले कौशल्य सोंगाचे। हुबेहूब सोंग वठविण्याचे ।

मनी घेतले ।।२५।। सचोटी अंगी बाणली। चित्तवृत्ती निष्पाप झाली। समत्त्वाची धारणा बळावली । अकृत्रिमपणे ।।२६।। एकदा एका गावात । सोंगनाट्य करण्याचे झाले निश्चित। लव कुश जैसे दिसत । तैसाच हुबेहूब पेहराव ।।२७।। शाळकरी मुलगा तेथ । दिसला बाजूच्या कोपऱ्यात । मत त्याचे अशांत । चेहऱ्यावरीही दिसले ।।२८।। त्याची बंडूसाहेबांनी । चौकशी केली मनापासूनी। प्रेमाने हात फिरवूनी । धीरही दिला ।।२९।। शाळेत का नाही गेलास । मला तू सांगावेस। कारण मुख्य अभ्यास । तेच ध्येय तुझे ।।३०।। मुलगा बोलला उत्तर । त्याचा होता कोमल स्वर । घरची परिस्थिती बेताची फार । पैसे नाहीत फीसाठी ।।३१।। बंडूसाहेबांचे हृदय हेलावले । त्यास समजावून सांगितले। काढून टाक विचार मनातले। सोय होईल फी ची।।३२।। सोंगनाट्य उत्तम वठविले । लोकांस आश्चर्यचकित केले। कमाईचे पैसे गोळा केले। उदात्त उद्देशाने ।।३३।। बोलावले त्या छात्रास । त्यासही वाटले विशेष । मनास झाला हर्ष । शाळा शुल्क हातावरी ।।३४।। बंडूसाहेबही म्हण प्रसिद्ध। इवले इवले बाळ रांगत । फिरु लागले ।।६।। घरातील व्यवसाय पाहत । वाढू लागले बाळ कौतुकात। वारसा आला चालत । बंडू साहेबांकडे।।७।। वडिलांची सोंगे पाहुनी । शिकू लागले निरीक्षणातुनी। शाळेतही सहजी जावुनी । धडे गिरवितसे ।।८।। प्राथमिक शिक्षण सुरू झाले । माता-पिता आनंदले। बंडूसाहेबही रमले। अध्ययनाविषयी ।।९।। परि मनाची वेगळी धारणा । कळेल पुढे सर्वांना। दिसती तसे असतीना । लहान वयापासूनच संत ।।१०।। शिक्षणाचा क्रम चालला । संकट आले वाट्याला। वडिलांनी जगाचा निरोप घेतला। एकाएकी ।।११।। माता म्हणाली हे काय झाले । दिवस होते मजेत चालले। देवा माझे काय चुकले । ओढवला प्रसंग अकल्पित।।१२।। शोक झाला निश्चित । बाळास घेतले कवेत। त्याचेही भरले नेत्रात । दु:खाश्रू विरहाचे।।१३।। वय अवघे आठ-दहा । काय समोर ठाकले पहा। आईजवळीच पुन:पुन्हा । चिकटून राहिले ।।१४।। हळूहळू दिवस सरले। दु:ख मागे राहिले। मातेनेही मन घट्ट केले । निश्चय करुनी ।।१५।। बंडूसाहेबचि माझे सर्वस्व । असाच झाला तिचा भाव। जपू लागली सदैव। सर्वप्रकारे ।।१६।। घ्यावा त्याने

उत्तम आहार । कमवावे त्याने शरीर। व्हावे त्यावरी समवयीन । परि विचाराने असामान्य। उत्पन्न केले दान । तीन चार दिवसांचे ।।३५।। व्यवसाय नक्कीच पोटाचा । परि एकच उद्देश नसे त्याचा। सर्वांगीण विचार समाजाचा । दिसला कृतीतूनी ।।३६।। कामात असावा प्रामाणिकपणा । तैसाच असावा एकजीवपणा। हाच सतत होता बाणा । बंडूसाहेबांचा ।।३७।। बहुत प्राविण्य कलेचे । सौष्ठवही सुरेख शरीराचे। श्रीमंतपणे मनाचे । अतुलनीय ।।३८।। विशेष ठसा कलाकौशल्याचा । विशेष ठसा प्रकृतीसदृढतेचा। विशेष ठसा लोकमान्यतेचा । न साहवला नातेवाईकांसी।।३९।। त्यांचे मन कलूषित झाले । विचारचक्र फिरु लागले। कटकारस्थान आखले । भयंकर ।।४०।। घेतले हत्यार तीक्ष्ण । बंडूसाहेबांस एकटे हेरुन। जखमी केले वार करुन । गंभीरपणे ।।४१।। आई मनी कळवळली । त्वरित उपाययोजना केली। मलमपट्टी ताबडतोब केली। वाढली काळजी।।४२।। जीवास धोका जेथ । कां रहावे आपण तेथ। बेत झाला निश्चित । गाव बदलण्याचा ।।४३।। रंगले सोंग काढण्यात । परि विषय वेगळे चित्तात। जाणावे ईश्वरी सूत्र । आस मनी लागली ।।४४।। काय विश्वाच्या मुळाशी । शक्ती अदृश्य अशी। अनुभव घ्यावा मानसी । अविरत तळमळ।।४५।। मूळ स्वरुप आपुले । रुपाहूनी नक्कीच वेगळे। केव्हा कोडे उकलते । या जन्माचे ।।४६।। विचाराने नेहमीच असामान्य। दृष्टीही असामान्य। दिसत जरी सामान्य । तरी जगावेगळे ।।४७।। आत्मज्ञान संपादन करावे । स्वरुप ध्यान करावे। कोणाचे मार्गदर्शन घ्यावे । कोण करील उपदेश।।४८।। चालली सोंगाची भटकंती । जीवास नव्हती विश्रांती। मनासही नव्हती शांती । प्रयत्न अथक ।।४९।। संतसाधूंची माहिती मिळवावी । संतवाड़मयाची कास धरावी। सद्गुरुंची वाट शोधावी । ओढ आणि तळमळ ।।५०।। वेद शास्त्र पुराण । विशेषत: बसवपुराण। समग्र अभ्यासिले कुराण। चर्चा संवादही केले।।५१।। अभ्यास जैन धर्माचा । सूक्ष्म विचार तत्त्वाचा। लाभ घेतला सत्संगतीचा । संधी न

दवडता ।।५२।। आत्मज्ञानाची प्राप्ती । हेचि एक चित्ती। तहान भूक निद्रेचिही क्षिती। नाही केली ।।५३।। साधूबोध सद्गुरुकृपा । तरीच मार्ग होईल सोपा।

महत्त्वाचा असे टप्पा । जीवन उत्क्रांतीसाठी ।।५४।। धांडोळिता धांडोळिता । कळली एका सत्पुरुषांची वार्ता ।। कायमचा त्यांचा पत्ता । होता डोंगरावरी ।।५५।। अडिमलयाचा डोंगर । हेचि ज्यांचे आगर। एकवांतवास सुंदर । खरी विश्रांती ।।५६।।बंडूसाहेब डोंगरावरी गेले। साधू होते ध्यानस्थ बसलेले। हळूवारपणे सामोरे गेले । सावधान वृत्ती ।।५७।। म्हटला अभंग नाद लयात । साधूंस झाला तो श्रुत। कोणी विशेष पांथस्थ । आला हे जाणले ।।५८।। नेत्र त्यांनी उघडले । समोर बालक पाहिले। बहुत भारित झाले। अभंग गान ऐकुनी ।।५९।। बारा पंधरा वय याचे । धडे गिरवितो ज्ञानाचे। गमक ओंकार उत्पत्तीचे । विचारले साधूंनी ।।६०।। अकार उकार मकार। वरी अर्धमात्रेची कोर । ऐशा साडेतीन मात्रेचे शरीर । देह औटहाताचा ।।६१।। ॐकारातील बिंदूज्ञान । म्हणजेच खरे बह्मजाण। ऐसा अर्थ परिपूर्ण। कथिला या बालकाने ।।६२।। साधूंना झाले समाधान । दिले सार्थ आशीर्वचन। कार्य महान तुझे हातून। होईल भविष्यात ।।६३।। ज्या पंथात विशेष । शांभवी मुद्रेचा उपदेश। त्या मार्गाचा हो शिष्य । ऐसे मार्गदर्शन केले।।६४।। अधिकारी सद्‌गुरु भेटतील । निश्चित वाट सापडेल। जीवन तुझे कृतार्थ होईल। सूचक संतवाणी ।।६५।। पट्टीवाले महाराज नाव त्यांचे । सार्थक झाले भेटीचे। दान दिधले भेटवस्तूचे। बंडूसाहेबांना ।।६६।। अंत:करण चिंब झाले । नेत्र प्रेमाश्रूंनी पाणावले। साष्टांग दंडवत घातले । चरणस्पर्श करुनी।।६७।। आनंद घेऊनी बरोबरी । बंडूसाहेब आले घरी। त्या अवस्थेची परी । कैसी वर्णिता येईल।।६८।। आईस हे कळले । पुत्राचे बाबतीत काय घडले। नातेवाईकांनाही कळले। कर्णोपकर्णी ।।६९।। महाराज साधू काही नको । नसती उठाठेव नको। नाही त्या मार्गास लागू नको । आयुष्य वाया जाईल।।७०।। सामान्य जणांचा विचार । तो सामान्यचि असणार । कुंपणापर्यंतचि धाव घेणार । सरडा शेतातला ।।७१।। पैसा हीच लक्ष्मी । ऐशीच सामान्य उर्मी। विचारात असावी मोक्षलक्ष्मी । ध्येय सत्पुरुषांचे ।।७२।। उंच भरारी घ्यावी । बंधनातून मुक्ती मिळवावी। इच्छा मोक्षाची करावी। ऐसा विचार करी कोण ।।७३।। बंडूसाहेब राहिले अविचल । स्थितप्रज्ञ आणि अबोल। निश्चय रुजला सखोल।

सद्‌गुरुप्राप्तीचा।।७४।। पुन्हा सुरू झाले मार्गक्रमण । संत भेट संतभजन। सेवा आणि ज्ञानश्रवण । प्रार्थना मनोमन ईश्वराची ।।७५।। कोण सद्‌गुरु भेटले । कैसे हृदय उंचबळले । ते पुढील अध्यायी वर्णिले । जाईल सद्‌गुरुकृपेने ।।७६।। ।।इतिश्री निरंजनचरितामृत । सद्‌गुरु चरणी समर्पित। जीवन होवो प्रकाशित । बालअधिकार वर्णननाम द्वितीय अध्याय ।।

अध्याय ३

अनुग्रह सद्‌गुरुपरंपरा वर्णन

।। राजाधिराज सद्‌गुरुनाथ महाराज की जय ।।

मोक्षगुरु देती कैवल्यदान । मोक्षगुरु देती विमलज्ञान। माया-मोहाचे नुरेचि बंधन । गुरुपदिष्ठ मार्ग चालता ।।१।। जे त्रैलोक्यी नाही दान । त्याचे दाते श्रीमान । म्हणजे आपुले सर्वस्वनिधान । राजाधिराज सद्‌गुरुनाथ ।।२।। तुटे भवाची व्याधी । तुटे आधि आणि व्याधी । तुटे संसार उपाधी । सद्‌गुरुचरण लाभता ।।३।। सद्‌गुरुचरण उपासावे । सद्‌गुरुभजन करावे । नत्य अनुसंधान ठेवावे। पावन पदकमलांचे ।।४।। जे दिसते आणि भासते । एकाएकी नासून जाते । जल जेवी तरंगाकार होते । वायू लागता ।।५।। तरंग म्हणजे चंचल । मुळात पाणी निश्चल। तैसेचि दृश्य चंचल । ब्रह्म असे निश्चळाचि ।।६।। चर्मचक्षू दृश्य दाखवितो । अंतर्चक्षू आत्मा दाखवितो । सद्‌गुरुप्राप्ती होताच आकळितो । अंतर्चक्षू अंतर्यामी ।।७।। अंतरदृष्टी हीच स्वरुपदृष्टी । लयास जाते अवघी सृष्टी । अंतर्बाह्य दिसे जगज्जेठी । प्रकाशरुपे ।।८।। ऐसा सद्‌गुरुमहिमा । तयास नाही दुजी उपमा। परिसाचीही न साहे उपमा। सद्‌गुरुमहिमा अगाधचि ।।९।। बंडूसाहेबांची भटकंती संपली । आता अनुग्रहाची वेळ आली । निश्चित दिशा सापडली । दैवयोगे ।।१०।। कोण सद्‌गुरु कोणाचे । आपण नाही ठरवायचे । संकेत देवाचे पहायचे । संयमाने ।।११।। चकोर जैसा चांदण्यासाठी । किंवा मयूर मेघांसाठी। तैसाच सद्‌गुरुभेटीसाठी । शिष्य तहानलेला ।।१२।। शिष्याच्या मनातील विचार । जाणतात सद्‌गुरुवर। बुद्धी होवोन सत्त्वर । बंडूसाहेब मार्गस्थ झाले ।।१३।। रायबाग तालुक्यात शिरगुर । तेथे होते स्वामी कल्मेश्वर । अधिकारी ज्ञानी संतवर । रममाण अंतरी ।।१४।।

त्यासी बंडूसाहेब भेटले । पाहताच लोटांगण घातले । नेत्र सहजचि पाणावले । खूण पटली एकमेका ।।१५।। वरदहस्त मस्तकी आला । शांती लाभली मनाला। पारावार आनंदाला । उरला नाही ।।१६।। ज्यासाठी इतके दिवस । चाललो बहुत प्रदेश । ते कार्य विशेष । आज साधले ।।१७।। कल्मेश्वर महाराजांनी । सांगितला मार्ग समजावूनी। सद्‌गुरुंची ऐकून दिव्य वाणी । कर्णही तृप्त झाले ।।१८।।अधिकारवाणीने मार्गदर्शन । स्पष्ट केले आत्मज्ञान। शांभवी मुद्रेचेही ज्ञान । प्रत्यक्ष कृतीने सांगितले।।१९।। आपल्या अंतरात । चैतन्यशक्ती असे स्थित। त्याचीच प्रचिती साधनात । घेत जावी ।।२०।।स्वरुपी वृत्ती मुरावी । ती अवस्था कायम रहावी। प्रकाशाची भेटी व्हावी । तोच आत्मसाक्षात्कार ।।२१।। आत्म्याचे नादरुप । आत्म्याचे प्रकाशरुप । तेचि आपुले सत्यस्वरुप । जाणावे अभ्यासाने ।।२२।। ॐ नमो शिवा महामंत्र । तोच स्मरावा तारकमंत्र । जयाच्या अस्तित्त्वाने चराचर । भारुन रहाते ।।२३।। विहंगम मार्ग चोखाळावा । देहभाव हरपावा । ठाव क्षणात घ्यावा । चिदाकाशाचा ।।२४।। सिमिताकडून व्यापकतेकडे। बंधातून मुक्ततेकडे। मूर्ताकडून अमूर्ताकडे । सहज जावे पक्ष्याप्रमाणे ।।२५।। अमृतवाणी ऐकता ऐकता । प्राप्त झाली भावावस्था । तैसीच झाली एकरुपता। गंगा आणि सागरापरी ।।२६।। नाते जडले गुरुशिष्याचे। विस्मरण झाले घरदाराचे। सद्‌गुरुंजवळी धडे साधनाचे । गिरवीत राहिले ।।२७।। गोडी लागली साधनाची । तीच दिवाळी सत्शिष्याची। प्राप्ती आनंदावस्थेची। अंतर्बाह्य ।।२८।। आद्य पंचमुखी शिव । तयाचे पाचवे मुख श्रीवामदेव। विस्तारले परमात्वतत्त्व । उज्जैनी शाखारुपे ।।२९।। मध्यप्रदेशातील उज्जैनी । प्रसिद्ध अवंतीनगरी म्हणुनी। त्या काळातील पावनभूमी । अध्यात्मप्रसार झालासे ।।३०।। मूळ पुरुष उज्जैनी शाखेचे । श्रीमरुळसिद्ध नाव त्यांचे । कृष्ण यजुर्वेदाचे । ज्ञानसंपन्न अधिकारी ।।३१।। पुढे काही दिवसांनी । तेथे त्रास झाला म्हणुनी। आले तो प्रदेश सोडुनी । कर्नाटक प्रांतात ।।३२।। कर्नाटकातील उज्जैनीस्थान । येथे मठ स्थापून। तेथेच वास्तव्य करुन । पुन्हा कार्यरत झाले ।।३३।। पंचक्रोशीतील वातावरण। अध्यात्मरसाने भरले पूर्ण। सदैव मन उन्मन । महामहंत

श्रीमरुळसिद्धांचे ।।३४।। तयांचा अनुग्रह थोर । प्राप्त झाला ते शिष्यवर। परमपूज्य श्रीसिद्धेश्वर । मोक्षारुढपती शोभले।।३५।। श्रीसिद्धेश्वरमहाराजांचे । आणि श्रीकल्मेश्वरमहाराजांचे। नाते सद्‌गुरु सत्शिष्याचे । झाले कसे पहा ।।३६।।श्री कल्मेश्वर यांची तरुणपणी । सर्कस होती देखणी। ती एकदा आली उज्जैनी । गावामध्ये ।।३७।। तेथील मठाधिपती । श्री सिद्धेश्वरमहाराजांची महती। ऐकून विचार चित्ती । आला श्रीकल्मेश्वरांच्या ।।३८।। त्यांनी समक्ष जाऊन । दिले सर्कशीचे निमंत्रण । सिद्धेश्वर महाराजांचे मन । नव्हते जाण्याविषयी ।।३९।। श्रीकल्मेश्वरांचा आग्रह फार । महाराजांनी दिला होकार। गेले श्रीकल्मेश्वरांबरोबर । सर्कस पाहण्यासी ।।४०।। सर्कस संपल्यावर । काय बोलले श्रीकल्मेश्वर । द्यावा आशीर्वाद सत्त्वर । विनंती करितो ।४१।। दुसरेच दिवशी मठात । कल्मेश्वर जो येतात । अनुग्रह झाला प्राप्त । श्रीसिद्धेश्वरमहाराजांचा ।।४२।। अनुग्रह देता क्षणी । महाराजांची वदली वाणी। माझा आदेश म्हणुनी । बंद करावी सर्कस ।।४३।। आदेश शिरोधार्थ मानला । सर्कस तंबू विकून टाकला। साधन निष्ठेने मेळविला । ब्रह्मानंद ।।४४।। कृतीने झाले अधिकारी । वृत्तीने झाले अधिकारी । अनुभवानेही झाले अधिकारी । तोषले सद्‌गुरुवर।।४५।। परंपरेचे सूत्र पावन । आपसुक आले चालून। अनुग्रह देण्यासह पूर्ण । अधिकार सिद्धेश्वर महाराजांनी दिला ।।४६।। शिरगूर येथे येवून । परमार्थ चालविला मठ स्थापून। एकतारी भजनेही अर्थपूर्ण। करीत भान हरपुनी ।।४७।। संप्रदाय विस्तार केला । समाजास सुपंथ दाविला। भक्ती ध्वज फडकविला । सुखेनैव अंबरी ।।४८।।ऐसी सिद्ध परंपरा वर्णिली। जीवुबाई आनंदली । मनुबाई नि:शब्द झाली। दंडवत पायी घालतो।।४९।। या परंपरेचा उल्लेख स्पष्ट । झाला चिमड संप्रदाय या ग्रंथात। श्री. के. वा. आपटे सर लिखित । पान नं. १३ तरी ।।५०।।आदरणीय आपटे सर । श्रीदासराममहाराजांचे शिष्यवर। महाराजांचे वाङ्‌मय सर्वांसमोर । आले त्यांचेचमुळे ।।५१।। श्रीदासराममहाराजांचे अथांग लेखन । तयाचे चिकाटीने केले संपादन सर्वही आयुष्य रातं दिन । वेचले सद्‌गुरुसेवेसी ।।५२।। या ग्रंथातील सदर मजकूर । ज्यात कथिली परंपरा थोर । त्याचा शिलालेख सुंदर । स्थापिला

असे वडगाव आश्रमी ।।५३।। आदरणीय श्रीविनयानंद महाराज । सद्‌गुरु ज्यांचे श्रीनिरंजन महाराज। तयांनी हे संस्मरणीय काज । दोन हजार पंधरा साली केले असे ।।५४।। श्री विनयानंदजींचा लोभ श्रीअण्णांवरी । जे श्रीदासराममहाराज यांचे सुपुत्र अधिकारी। केळकर घराणे रमते कीर्तन गजरी। मिरासदारी वाडवडिलांची ।।५५।। सांगली क्षेत्री श्रीरामनिकेतन । अखंड त्रैण्णव वर्षेअनुदिन। पिढ्यान् पिढ्या चालले कीर्तन । श्री कोटणीसमहाराज कृपे ।।५६।। आदरणीय श्रीआण्णांचे । अमृतहस्ते अनावरण शिलालेखाचे। करिता नेत्र उपस्थितांचे । भरुन वाहिले प्रेमाश्रूंनी ।।५७।। हे ऋणानुबंध जन्मजन्मीचे । हे ऋणानुबंध आत्मयाचे। हे ऋणानुबंध अंतरीचे । प्रचितीनेच आकळतील ।।५८।। बंडूसाहेबांची संप्रदाय परंपरा । जैसी अमृताची धारा । येथे झाला गोषवारा । समजून घ्यावे कालानुक्रमे ।।५९।। असो आता पाहू अनुग्रहापुढले। बंडूसाहेब भरुन पावले। अद्वितीय आनंदात न्हाले । अंतर्बाह्य ।।६०।। साधनक्रम रंगत गेला । बराच काळ सरला। अचानक आठव झाला । माता आणि घराचा ।।६१।। आई विचारात असेल । जाताच रागास येईल । चिंतेने बहु व्याकुळ । असेल झाली ।।६२।। सद्‌गुरुंपासून दूर जाणे । व आईस जावून भेटणे ।। दोन्हीही गोष्टी साधणे । इकडे आड तिकडे विहिर ।।६३।। कल्मेश्वरमहाराजांसमोर । उभे राहूनी जोडिले कर । कथिले मनातील विचार । प्रतिक्षा निर्णयाची ।।६४।। महाराजांनी सांगितले समजावून । जा बाळ घरी परतोन। आईस, आप्तेष्टांस भेटून । कर्तव्य पार पाडावे ।।६५।। साष्टांग प्रणिपात घातला । आशीष उरी ठेविला। मार्गक्रम सुरू झाला । मातृभेटीसाठी ।।६६।। आईस लेकरु भेटले । नेत्र आनंदाश्रुंनी ओथंबले। नातेवाईकांनाही बरे वाटले । जीव भांड्यात पडला ।।६७।। इतक्या दिवसांचे वर्तमान । बंडूसाहेब करु लागले वर्णन । कसे मिळाले कृपादान । श्रीकल्मेश्वरमहाराजांचे ।।६८।। कोणासही हे रुचेना । काही केल्या पटेना । प्रयत्न सुरू केले नाना । परावृत्त करण्यासी ।।६९।। हे निराशेचे वातावरण । साहजिकचि खट्टू झाले मन। आनंदावर पडले विरजण । आता पुढे काय ।।७०।। चिंता वाढू लागली। सद्‌गुरुमूर्ती दिसू लागली। पुन्हा लगबग सुरू झाली । महाराजांना

भेटण्याची ।।७१।। सद्‌गुरुंची भेट घेवून । काढू मार्ग यातून। नक्कीच होईल निवारण । ही खात्री मनाची ।।७२।। सत्य मार्गाचा बोध झाला । यात कैचा व्यत्यय आला। थारा नको संसारमायेला । हेच खरे ।।७३।। पोहोचले सद्‌गुरुंजवळी । पाहिली प्रेमस्वरुप माऊली। वंदन करुन निवेदन तेवेळी । केले घरच्या परिस्थितीचे।।७४।। महाराजांनी ऐकून घेतले । बंडूसाहेबांना शांत केले। आणि प्रेमाने उपदेशिले । मोजक्याच शब्दात ।।७५।। गोंधळून जावू नको । संन्यासाचा विचार नको। संसाराचे भय बाळगू नको । रहा घरीच आनंदाने ।।७६।। संसारातील माया ओळखावी । आसक्ती मुळीच नसावी। फळाचीही आशा नसावी । कर्तव्यपूर्ती करताना ।।७७।। संसारी आहे असे दिसावे। परि आपण तेथे न गुंतावे। लक्ष परब्रह्मी स्थिर असावे । तोचि खरा संन्यासी ।।७८।। ऐकता नेमके मार्गदर्शन । उमगले काय मुख्य गौण। संसारी राहोनीच परिपूर्ण । होतो परमार्थ ।।७९।। परतले निश्चिंततेने घरी । आनंदली मंडळी सारी । हळूहळू सुरू झाली तयारी । गृहस्थाश्रम प्रारंभाची ।।८०।।

।।इतिश्री निरंजन चरितामृत । सद्‌गुरु चरणी समर्पित। जीवन होवो प्रकाशित ।

अनुग्रह–सद्‌गुरु परंपरा वर्णननाम तृतियोध्याय।।

अध्याय ४

गृहस्थाश्रम वर्णन

।।राजाधिराज सद्‌गुरुनाथ महाराज की जय।।

शिरोधार्थ सद्‌गुरु आदेश । मानुनी चालतो तोचि सत्शिष्य। श्रीसद्‌गुरुचरणी विश्वास । ठेवोनिया ।।१।। जीवनाचे ध्येय निश्चित । परब्रह्मी ठेवावे चित्त।सापडावे न बंधनात । विवाह करुनही ।।२।। ऐशी मनाची धारणा । मग काय अवघड सांगा ना। संतांचे विशेषत्त्व पहा ना । कैसे आहे ।।३।। वधूसंशोधन सुरू झाले। दिन प्रतिदिन प्रयत्न चालले। शरीरसौष्ठव होते चांगले । तसेच चारित्र्य ।।४।। सद्‌गुणी आणि सदाचारी । तेज ओसंडे चेहऱ्यावरी। नित्य राहे सन्मार्गावरी । लक्षवेधी वर।।५।। जे वधुमाता पिता असतात । ते बारकाईने वेध घेतात। उत्तम वर व्हावा प्राप्त । हीच प्रबळ इच्छा ।।६।। अखेर जुळले ऋणानुबंध । उभय

कुटुंबास आनंद। पती-पत्नी नातेसंबंध। बंडूसाहेब जन्नतबी यांचे।।७।। पत्नी मिळाली सदाचारी । प्रवेश झाला पवित्र घरी। रमू लागली संसारी । एकजीव होवोनी ।।८।। हळूहळू लक्षात आले । यजमानांचे अंतर जाणले। बोलणे वागणे निरिक्षिले । न बोलता ।।९।। बंडूसाहेबांचे वय एकोणीस । परि वेगळाच दिसे मानस। कधी संसारी समरस । कधी वाटती विरक्त ।।१०।। एकमार्गी संसार करावा । आणि जीवनप्रवास संपवावा। मग कैचा मिळेल ठेवा । त्या एकाचा ।।११।। मूळ एक परब्रह्म । तयाच्या प्राप्तीचे शोधावे वर्म। मिळाला होता मार्ग सुगम । श्रीसद्गुरुकृपे ।।१२।। यथावकाश संसाररथ । होवू लागला मार्गस्थ। तैसाचि अध्यात्मपंथ । साधनयोगे ।।१३।। महमदभाई हमजदभाई । रमिना लैला कन्याही। अपत्यप्रेम सर्वदाही । आई वडिलांचे ।।१४।। समर्थपणे पेलला संसार । जन्नतबी यांचे कौशल्य सुंदर। बंडूसाहेबांस परमार्थसार। निश्चिंतपणे सेवू दिले ।।१५।। धन्य हा गृहस्थाश्रम । आचरिता होवूनी संस्कारक्षम। सहजी भेटे घनश्याम । आशीर्वाद योगे ।।१६।। गृहस्थाश्रम व्हावा परमार्थपूरक । तरीच त्याचे खरे कौतूक। होते नरदेहाचे सार्थक । आत्मा परमात्मा जाणता ।।१७।। आवश्यक तेथेच लक्ष द्यावे । अवाजवी लक्ष न घालावे। कर्मपसाऱ्यात न गुंतावे । कटाक्षाने ।।१८।। सर्वदा लक्षावे आपुले हित । जे अविनाशी सर्वगत। हंस क्षीर न्याय अविरत । अवलंबित जावा ।।१९।। संसारी सर्वास दिसावे । परि अंतरी दक्ष असावे । निरपेक्ष बुद्धीने करीत रहावे । विहित कर्म ।।२०।। पथिक दिसावे प्रपंचाचे । असावे जवळी सामान्यांचे । गुपित परमार्थाचे । प्राप्त करावे अंतर्यामी ।।२१।। पाठ गिरविता साधनाचे । सोने होय नरदेहाचे। लाभार्थी होणे या संधीचे । या नाव पुरुषार्थ ।।२२।। हे कळते संतांसी पहाता । सदासर्वदा सहवास घडता। त्यांचे जीवन अभ्यासिता । साफल्यता साधे ।।२३।। संसार आहे प्रारब्धाधीन । तेथेच अडकते आमुचे मन। अध्यात्माची कैची आठवण । विसर मूळ स्वरुपाचा ।।२४।। कितीही काहीही करु जाता । संसारात नव्हे समाधानता। तशीच नसे परिपूर्णता । प्रपंचविषयी ।।२५।। शरीरधर्म नाममात्र पाळणे । उदरनिर्वाहापुरते कर्म करणे। स्वत:स मात्र झोकून देणे । चैतन्यडोही ।।२६।। ही शिकवण संतांची ।

अलिप्तपण राखण्याची। संसार सुफलता साधण्याची । विशेष कसब ।।२७।। मुलाबाळांचे संगोपन । दिले योग्य शिक्षण। बहुरुपी व्यवसाय अनुदिन । रंगुनी केला ।।२८।। बहुरुपे घेत रहावी । स्वरुपी वोळखी न सांडावी। हुबेहूब भूमिका वठवावी । कौशल्य कष्टाने ।।२९।। जन्नतबीही साथ देती। आनंददायी सर्वदा दिसती। निगुतीने संसार करती । समर्थ साथ पतीदेवासी।।३०।। असेच एके दिवशी । सद्‌गुरु आले घरासी । भेटण्या आपल्या सत्शिष्यासी । अचानक ।।३१।। श्रीकल्मेश्वर महाराजांचे आगमन । बंडूसाहेबांचे धाले मन। केले साष्टांग नमन । विनंती केली बैसावया ।।३२।। आगत स्वागत झाले । श्रीसद्‌गुरुंनी विचारले । साधन कैसे चालले । सत्शिष्याला ।।३३।। शिष्य संसारी असोनी। रमतो जेंव्हा साधनी । सद्‌गुरु होतात समाधानी । करिती हित साधकाचे ।।३४।। घरात सभोवार पाहिले। साहित्य जे होते ठेविले। ते बाहेर काढण्यास सांगितले । बंडूसाहेबांना ।।३५।। ज्या गोष्टी अनावश्यक होत्या । आणि उपयोगीही नव्हत्या। आदेश दिला नष्ट करण्या । साठी ताबडतोब ।।३६।। काही औषधी माहितीची । आणि प्राण्यांच्या उपचारांची। वह्या पुस्तके उपयोगाची । ठेवण्यास दिली परवानगी ।।३७।। परि सांगितले निक्षून । करावा उपयोग सेवा म्हणून। ते न होवू द्यावे साधन । द्रव्य प्राप्तीचे ।।३८।। जरी सेवाभाव निघूनी जाय । तो केवळ व्यापार होय । केंद्रबिंदू पैसाच होय । महिमान कलियुगाचे।।३९।। साध्या साध्या गोष्टीतून । संस्कार होती महान । हीच उदात्त शिकवण । संतजनांची ।।४०।। बंडूसाहेबांनी चरणस्पर्श केला । सद्‌गुरुंनी आशीर्वाद दिला। अनुसरावे असेच साधनामार्गाला । होशील महान अधिकारी ।।४१।। हृदय पुलकित झाले । सर्वांग रोमांचित झाले। नेत्र सहजी मिटले । आनंदाश्रू प्रवाहित ।।४२।। सद्‌गुरु भेट संतभेट । लाभ केवळ शब्दातीत। प्रेमाचा वर्षाव अलोट । चिंब होई अंत:करण ।।४३।। असो आता काही सोंगांचे। वर्णन पाहू बहारीचे। जेणे लौकिक अंग बंडूसाहेबांचे । लक्षात येईल ।।४४।। नांद्रे गावच्या चावडीसमोर । गर्दीने व्यापला परिसर । गोंधळ ऐकून तहसीलदार । बाहेर आले तातडीने ।।४५।। चौकशी केली त्याची । गर्दी जमली कशाची । आतुरता काय पहाण्याची। या लोकांना ।।४६।।

हुबेहूब सोंग बेरडाचे । रंगणार आहे मौजेचे। म्हणोन जमले कधीचे । हजारोंनी लोक ।।४७।। हे कळताच तहसीलदार । खवळले त्यांच्यावर । किती मूर्खपणाचा कहर । सूर नाराजीचा ।।४९।। इकडे सोंग अवतरले । तहसीलदार हादरले। रौद्र गंभीर रुप दिसले । धिप्पाड बेरडाचे ।।४९।। नि:शब्द झाली स्थिती । अचानक पसरली शांती। कोणाचीच नव्हती छाती । काही बोलण्याची ।।५०।। दोन्ही बाजूस मुसक्या बांधून । आणित होते लोक ओढून। तरी बेरड शक्तिमान । मागे खेची ।।५१।। काही वेळ झाल्यावर । बोलू लागला बेरड । ऐकून त्याचा स्वर । धक्का नसे आश्चर्याचा ।।५२।। हा बेरड नव्हे वाईट वागणारा । तसाच नव्हे निर्घृण कृत्य करणारा । परि काम क्रोध जिंकणारा । मात करी दुर्गुणावरी ।।५३।। दुराचार दुवृत्तीस हारवितो । मन बुद्धी ताब्यात ठेवतो। जीव शिवाचे ऐक्य साधतो । असा हा बे-डर ।।५४।। तहसीलदार अवाक् झाले। जेव्हा हे बोल ऐकले। आदराने बोलाविले । बंडूसाहेबांना ।।५५।। खरोखरीच हे कार्य अलौकिक । प्रबोधन होते कल्याणकारक। समाजास मार्गदर्शक । सोंगनाट्य आपुले ।।५६।। जाहीर सत्कार केला । टाळ्यांचा कडकडाट झाला। पवित्र उद्देश लक्षात आला । सर्व उपस्थितांच्या ।।५७।। एकदा तेरदाळ गावात । सोंगनाट्य वठविले अद्‌भुत। श्रीबसवेश्वरचि जणू प्रगट । तंतोतंत पेहराव ।।५८।। बसवेश्वरांचे तत्त्वज्ञान । आवडे मनापासून । करु लागले गायन । कानडी अभंगांचे ।।५९।। रंग वेष वाणी । तेजस्वी दिसे नाट्यरंगणी। अभिनय विनोदातुनी । सूचक बोध ।।६०।। काही तर्कट लोक । म्हणती यांची जात एक । आणि चालले नाटक एक । फालतु चेष्टा ।।६१।। प्रश्न विचारले नाना । एकामागून एक बंडूसाहेबांना ।अर्थ स्पष्ट सांगा ना । पाहू कसे बुद्धीज्ञान ।।६२।। लोकांचे विचार दृष्टी मर्यादित । कैसे कळतील खरे संत । जे मुळातच ज्ञानी महंत । आपणासारखे दिसूनही ।।६३।। एक अभंग बसवेश्वरांचा । चालीत म्हटला महत्त्वाचा। सांगू लागले एक एक चरणाचा। विस्तृत अर्थ ।।६४।। गर्भित अर्थ ऐकून । लोक झाले तल्लीन। तर्कटींनीही धरिले मौन । असहाय्यतेने ।।६५।। ज्ञान विद्वत्तेस वंदन केले। पुढे रात्रभर भजन रंगले। दिवस रात्र याचे भान नुरले । महात्म्य सत्संगाचे ।।६६।। विश्वामित्र हनुमान ।

बलराम राम-कृष्ण। फौजदारासारखेही छान । वठविती सोंग शिताफीने ।।६७।। बेनाडी गावामधील । हनुमान जयंती उत्सव दरसाल। होतो साजरा जन्मकाळ । बहु उत्साहाने ।।६८।। वीर प्रतापवंत । श्री हनुमान अंजनीसूत। पराक्रम केला त्रेतायुगात । श्रीरामसेवक होवोनी ।।६९।। हा अवतार श्रीशंकरांचा । अत्युच्च मेरु धैर्याचा। थरकाप होई त्रिलोकाचा । असा रुद्रावतार ।।७०।। ऐसेच प्रचंड रुप । बंडूसाहेबांनी हुबेहूब । धारण करुनी घेतली झेप । वायुवेगाने ।।७१।। पंधरा सोळा फूट उंच उडी। नजरेत न मावेल एवढी। शरीरात चपळता केवढी । आणि आत्मविश्वास।।७२।। हुंकाराचे उच्च स्वर । गदा शोभे खांद्यावर। वाटे प्रत्यक्ष समोर । श्री हनुमान प्रगटले ।।७३।। शरीराची कवायत । हीच खरी मिळकत ।सात्त्विकता आहारात । त्याचीच ही फलश्रुती ।।७४।। काही उदाहरणादाखल । कळण्या बंडूसाहेबांचे बळ । तैसेच थोर आत्मबल । पहिले प्रसंग मोजके ।।७५।। तपशील बहु असतील । तत्त्व सारखेच तेथील । प्रभावी अभ्यासपूर्ण कुशल । पद्धती सोंग सादरीकरणाची ।।७६।। सोंगनाट्याचा सुरेख प्रवास । पात्र झाला गौरवास। हर एक ठिकाणी हमखास । बक्षिसाची कमाई ।।७७।। रोख रकमा बहुत । झाल्या खुशीने प्राप्त । चांदीची नाणीही भेट । मिळाली बक्षीस म्हणुनी ।।७८।। कष्टाची सारी संपत्ती । परि नि:स्वार्थ बुद्धी। मिळकतीकडे पाहून न कधी । सोंग साकारले ।।७९।। एका मित्रास अडचण होती । पैशाची नड होती। रकमेसाठी अंगावरती । लोक आले मारण्या ।।८०।। बंडूसाहेबांनी मध्यस्थी केली । पूर्ण रक्कम पुढे केली । मित्राची सहजी सोय झाली । टळले जीवावरचे संकट ।।८१।। असेच एकदा घरात । आला पेचप्रसंग बिकट । परिस्थितीवरी मात । कैसी करावी कळेना ।।८२।। बुद्धी खुंटली विचार करता । मग निश्चय केला पुरता । थैली चांदीच्या नाण्यांची आता। काढू बाहेर ।।८३।। निर्लोभ वृत्तीचे दर्शन । विकल्परहित शुद्ध मन । सर्वास लाभले समाधान । समस्या दूर झाली ।।८४।। निव्वळ स्वार्थ वैयक्तिक । पाहतो आम्ही सामान्य लोक । आदर्श विचार हर एक । पहावा महंतांचा ।।८५।। व्यवहार असो वा परमार्थ । संतांचे ठायी नि:स्वार्थ। लोक कल्याणकारी अविश्रांत । गृहस्थाश्रम ज्यांचा ।।८६।। इतिश्री

निरंजनचरितामृत । सद्‌गुरुचरणी समर्पित। जीवन होवो प्रकाशित । गृहस्थाश्रम वर्णननाम चतुर्थोध्याय।।

अध्याय ५ वा

साधनाभ्यास ज्ञानप्राप्ती

।। राजाधिराज सद्‌गुरुनाथ महाराज की जय ।।

वार्ता नुरे पाप पुण्याची । वार्ता नुरे कर्म फेऱ्याची। तेणे अखंड ओढ सत्स्वरुपाची । ज्ञान साधनाभ्यासाने ।।१।। हे नव्हे व्यवहार ज्ञान । हे नव्हे कलाज्ञान। हे नव्हे छंदज्ञान । नव्हे शब्दज्ञान सर्वथा।।२।। जीवन जगण्यासाठीचे ज्ञान । व जीवन जाणणेचे ज्ञान। यातील तफावत समजून । येई साधनाभ्यासाने ।।३।। शरीरधर्म भूक तहान । सोस ऐहिक साधनांचा अनुदिन। यासाठीच व्यतीत जीवन । होते सामान्य जीवांचे ।।४।। नरदेह लाभला कशासाठी । भुरळ पडे मायेची मोठी। कैची पडेल स्वरुपाची मिठी । बहिर्मुखतेने ।।५।। आत्मज्ञान खरे ज्ञान । अंतरी येईल उमगोन । साधनाभ्यासी जडेल मन । अहर्निश ।।६।। यासाठीच होता सद्‌गुरुकृपा । होतो मार्ग अती सोपा । संपुष्टात येती फालतु गप्पा । ओढ मूळ उगमाची ।।७।। कोण मी आलो कोठोनी । विचारावे सद्‌गुरुजवळी बैसोनी । व्यावहारिक विषयात अडकोनी । राहूच नये ।।८।। व्यावहारिक मार्गदर्शन । देण्यास असती बहुत जन । त्यासाठी सद्‌गुरुंसी शीण । का द्यावा वाऊगा ।।९।। सद्‌गुरु दाविती एकांत । स्पष्ट करिती वेदांत । केवळ मोक्षश्री श्रीमंत । दाते अक्षयसुखाचे ।।१०।। श्री बंडूसाहेब अधिकाराचे । पायिक स्वरुप संप्रदायाचे। दिन प्रतिदिन साधनाचे । पाठ चालले ।।११।। सद्‌गुरुंनी सांगितलेले । ते आणि तेच करीत राहिले । त्याचेच प्रत्यय येऊ लागले । इतरांनाही ।।१२।। साधन व ज्ञानसंपादन । यांची उत्तम सांगड घालून। अत्यल्प अवधीत खूण । प्राप्त केली साक्षात्काराची ।।१३।। शिक्षण नव्हते काहीच । तरी ज्ञानाची आच। परिश्रम होताही नेहमीच । उत्साही आनंदी ।।१४।। उत्तम संत साधू शोधावे । चर्चासत्र आरंभावे। संवादातून मिळवावे । सकल ज्ञान ।।१५।। बसवेश्वर पुराण । जैन धर्माची शिकवण। तैसेच वेदांताचेही ज्ञान । कुशलतेने मिळविले ।।१६।।

अध्यात्म कळते ज्ञानातुनी । प्रत्यय येतो साधनातुनी । नकाशा घ्यावा समजुनी । मागूती प्रवास करावा ।।१७।। हा प्रवास अंतर्यामी । होता साक्षात्काराची हमी । फळ चाखावयास आम्ही । उत्सुक पाहिजे ।।१८।। काही सत्य प्रसंग । कळेल ज्ञानसाधनाचे अंग । अखंड साधनाचा रंग । अवर्णनीय असे की ।।१९।। श्रीसंत रामानंद भारती । बंडूसाहेबांवरी अती प्रती। एकदा आज्ञा करिती । ज्ञानेश्वरी वाचनाची ।।२०।। नव्हते फारसे शिक्षण । केवळ होते पहिली उत्तीर्ण। तीही कानडी भाषेमधून । प्राकृत कैसे वाचावे ।।२१।। परि वाचनाचा निश्चय केला । ग्रंथ भावार्थदीपिका उघडला। श्री ज्ञानेश येतील साहाय्याला । हा विश्वास मनामध्ये ।।२२।। ग्रंथ होईल वाचून पूर्ण । तरीच आळंदीसी जाईन। आणि श्रीचरणी घालीन । साष्टांग दंडवत ।।२३।। सत्य संकल्प व निश्चयाचे । अनुभव येवू लागले कैचे। प्राकृत न कळताही तेथीचे । अर्थ उमगू लागले ।।२४।। ईश्वरी ज्ञान म्हणजे ज्ञानेश्वरी । असेल चैतन्य अनुसंधान अंतरी। गर्भित अर्थ खरोखरी । उमगती चित्तात ।।२५।। ही अक्षरे चैतन्याची । नाही उत्तरे बुद्धीची। प्रत्यक्ष प्रचिती याची । घेतली बंडूसाहेबांनी ।।२६।। शब्दांवरुन नजर जाता । समजू लागला अर्थ पुरता । श्रीज्ञानेश्वर कृपा होता । अज्ञान कैसे राहील ।।२७।। हे ज्ञान लिपीपलीकडले । सामान्य आवाक्याबाहेरचे। शब्द अर्थ नाद या सूत्राचे । प्रत्यक्ष उदाहरण ।।२८।। ज्ञानेश्वरी अर्थाअर्थी वाचून । पूर्ण होता झाले समाधान। बंडूसाहेब पावले भरुन । झाली कृतार्थता ।।२९।। शिवपीठ हे जुनाट । ज्ञानाबाई तेथे मुकुट। या वचनाधारे स्पष्ट । काय जाणवते ।।३०।। माऊली प्रगट झाली । बंडूसाहेबांचे हृदयी विराजली। ज्ञान प्रसन्नता प्राप्त झाली । ग्रंथ गर्भीचा अर्थ उकलला।।३१।। तातडीने आळंदीस गेले । पायी नतमस्तक झाले। अश्रूंचा अभिषेक चाले । चरणकमलांवरी ।।३२।। इंद्रायणी काठी आळंदी । जमते संतमांदी। ओतप्रोत ब्रह्मानंदी । पुण्यक्षेत्र भूवरचे ।।३३।। तेथे एक योगी भले । समाधी लावून होते बैसले। शिष्य भोवती उभे राहिले । चिंतेने व्याकुळ ।।३४।। बंडूसाहेबांनी पहिले । योगीराजांसी निरिक्षिले। अंतर्ज्ञानाने जाणले । काय हा प्रकार ।।३५।। तयांचेजवळी जावोनी । काही वर्म बोधिले कर्णी। हात फिरविला

पाठीवरुनी । आले योगीराज वृत्तीवर ।।३६।। ही साधनाचीच परिणती । साधली खरी जागृती । चैतन्याची अखंड अनुभूती । घेत होते ।।३७।। अहो महान योगीराज । हटयोग समाधीचे काय काज । साधावा राजयोग सहज । निर्विकल्प समाधी ।।३८।। ऐसे महिमान साधनेचे । आणि सत्यज्ञानाचे। आपणही प्रयत्न करावयाचे । सद्‌गुरु आहेत पाठीशी ।।३९।। आता आणखी अद्‌भुत । पाहू येथे हकीकत। बंडूसाहेब सर्वज्ञ संत । कळेल आपणा ।।४०।। अडीगाव चिकोडी तालुक्यात । तेथ पट्टीवाले महाराज प्रसिद्ध। होणार मी समाधीस्थ । ऐसे बोलले ।।४१।। राजवट होती इंग्रजांची । शिस्त कडक नियमांची। मागणी समाधीच्या परवानगीची । केली शिष्यांनी सरकारकडे ।।४२।। साफ नाकारले ब्रिटिशांनी । समाधी घेता येणार नाही म्हणुनी। कोंडून ठेवणे ही अज्ञोर करणी । माणुसकीविरुद्ध ।।४३।। निरोप आला महाराजांपर्यंत। न जाता सरकारविरुद्ध। केली दिवस वेळ निश्चित । सर्वासमक्ष समाधी घेण्याची ।।४४।। सोमवारी सकाळी अकरा । आम्ही जावू निर्गुणपुरा । घोष उत्साहे करा । हर हर महादेव ॐ नम: शिवाय ।।४५।। सांगून होणे समाधिस्थ । याचे महत्त्व कल्पनातीत। पहाण्यास भक्त असंख्यात । आले गावागावातुनी ।।४६।। महाराजांनी सांगितले समजावून। दहा द्वारे नरदेही एकूण। त्यापैकी एकामधून । प्राण जातो शेवटी ।।४७।। सर्वश्रेष्ठ दशमद्वार । तेच संतांचे पंढरपूर। सहस्रदळ नाम सुंदर । असे तयासी ।।४८।। लोक म्हणाले अज्ञानी आम्ही । यातील काही कळत नाही । प्राण गेला
किंवा नाही। कैसे कळेल ।।४९।। महाराज बोलले सूचक । मुलगा उभा जो झाडाखाली एक। तोच सांगेल अचूक । प्राणोत्क्रमणाविषयी ।।५०।। ते बंडूसाहेबचि होते । वय केवळ वीस-बावीस होते। अत्युच्च ज्ञानशिखरावरी होते । त्याचीच ही पावती ।।५१।। बोलाविले मुलासी जवळी । थांबावयास खूण केली। शिव हर हर महादेव मंत्रात रंगली । उपस्थित मंडळी ।।५२।। पावणे अकरा वाजता बैसले खुर्चीत। आनंदी मुद्रा मिटले नेत्र। अकराचे सुमारास साष्टांग दंडवत । घातला बंडूसाहेबांनी ।।५३।।। कोणास काही कळेना । आसन मुद्रेत फरक दिसेना। चाचपडत विचारले बंडूसाहेबांना । पोलिसांनी ।।५४।। महाराज झाले

स्वरुपी लीन । कुडीतील पक्षी गेला उडून। सूचक केले विधान । बंडूसाहेबांनी ।।५५।। ऐकून नेमके विश्वासवचन । सर्वांनी केला प्रश्न। कैसे आले तुम्हास समजोन । काही सांगाल का?।।५६।। बंडूसाहेब संक्षिप्त बोलले । साऱ्यांचे समाधान केले। मृत्यूचे प्रकार कथिले। सोप्या भाषेत ।।५७।। अतिसामान्य भोगी जन । विषयांमध्येच जाती गुरफटोन। अशांचा प्राण अधोकेंद्रातून । जातो अंत:काळी ।।५८।। यास अधममृत्यू म्हणती। जीवाची होय अधोगती। बंडूसाहेब बोलले यापुढती। सामान्य मृत्यूविषयी।।५९।। जयांचे उत्तम जीवन । परि व्यतीत संसारीच म्हणून। ओळखिली नाही खूण। अध्यात्माची।।६०।। अशांचा प्राण जातो निघून । कर्णमुख वा नेत्रातून । पहा कैसे मार्मिकज्ञान । जीवास बोधरुप ।।६१।। आता जे योगी महंत । जाहल्या वासना निवृत्त। राहती स्थितप्रज्ञ अवस्थेत । मी – तू पण संपले।।६२।। अखंड परमात्म्याचे अनुसंधान । देहभाव गेला हरपोन । महामानव म्हणती जाण । देह ठेविती निजसत्तेने।।६३।। सहस्रदल दशमद्वार । सोडिती प्राण तेथून सत्त्वर। उर्ध्वगामी जीवन स्थिर । असते म्हणुनी ।।६४।। मस्तकामध्ये तयेवेळी । स्राव पाझरतो कानाजवळी। मधासम सुवासही त्यावेळी । दरवळतो शब्दातीत ।।६५।। सर्व हालचाल मंद होते। बराच काळ कुडी गरम रहाते। टाळू अर्भकाप्रमाणे होते । पूर्ववत कोमल ।।६६।। ऐसे अल्पवयी ज्ञानसंपन्न। अध्यात्म अधिकारी परिपूर्ण। संगती लाभली ते धन्य। भाग्यवंत जीव ।।६७।। चौकस नम्र शांत । अभ्यासू जिज्ञासू विरक्त। सदैव विशाल ज्यांचे चित्त । प्रतिभावंत महात्मा ।।६८।। अंतरी आत्मज्योती पहावी। देहसुखे निंद्य मानावी। सत्यशोधाची कास धरावी । मार्गदर्शक व्हावे बहुतांसी ।।६९।। अहंकाराचा स्पर्शही न होतो । तोच अधिकारी शोभतो। हंडा सर्वार्थाने भरुन जातो । निरव होवोनी ।।७०।। फळ पिकते सावकाश । मग दरवळू लागतो सुवास ।जाणोनी होतो हर्ष । उच्चपदस्थ संतांसी ।।७१।। मग दरवळू लागतो सुवास। इतिश्री निरंजन चरितामृत सद्गुरुचरणी समर्पित । जीवन होवो प्रकाशित साधनाभ्यास वर्णननाम पंचमोध्याय।।

अभ्याय ६

अध्याय सत्संगती व अधिकार प्रदान

सत्य गोष्ट स्विकारणे । हाचि खरा सत्संग जाणणे। कोणत्याही परिस्थितीत राहणे । प्रसन्नचित्त ।।१।। सत म्हणजे अस्तित्त्व पाहे । ते सर्वत्र समान आहे । याचेच खरे महत्त्व आहे । अध्यात्मात ।।२।। संतांनी ज्याचा संग केला । तोच जयाने लक्षिला। तोचि जाणता ठरला । परमार्थमार्गी ।।३।। बाह्यसंग विषयसंग । भुलतो पाहुनी बहिरंग। म्हणोनीच चुकतो मार्ग । नेहमी आमुचा ।।४।। रंग रुप आकार । या पलीकडील करावा विचार । आत्मा, अस्तित्त्व साचार । अंतर्यामी ।।५।। बाह्यदृष्टी व्यवहारासाठी । अंतरदृष्टी आत्मलाभासाठी। संत अवतरती याचसाठी । जीवास अंतर्मुख करावया ।।६।। पूर्वसुकृत पूर्वपुण्य । जैसा जैसा ज्याचा संचय । उन्नती त्या जीवाची होय । भेट संतांची होवुनी ।।७।। संत ओळखणे दुर्लभ । संतभेट आणखी दुर्लभ। भेट होऊनही टिकणे दुर्लभ । संगतीमध्ये ।।८।। सत्संगतीत सत्य कळते । सत्संगतीत वर्म उमगते। सत्संगतीने फळ प्राप्त होते । जीवन्मुक्तीचे।।९।। संत म्हणजे कळवळा । संत म्हणजे जिव्हाळा। संत प्रेमाचा उमाळा । कल्याणकारी व निरपेक्ष ।।१०।। संत साठा ज्ञानाचा । उपदेश उपयुक्त संतांचा। सहज भाव संतांचा । दयेचे सागरु ।।११।। संत सूत्र अध्यात्माचे । संत दाते कृपेचे। संत व्हावे संस्काराचे । असामान्य शक्ती ।।१२।। असे कोण कोण महान संत । भेटले बंडूसाहेबांचे अवतारात। त्याचेच वर्णन येथ । पाहू या अध्यायी ।।१३।। ज्येष्ठ मुनी जैनपंथाचे । त्यागी विरक्त अधिकाराचे। चक्रवर्ती १०८ शांतीसागर त्यांचे । नामाभिधान ।।१४।। सहवास बहुत लाभला । आध्यात्मिक मेवा प्राप्त झाला। मार्गदर्शनात रंगला । सत्य सत्संग ।।१५।। लहान भावाप्रमाणे प्रेम । केले बंडूसाहेबांवरी अमुप। जैन धर्मातील ज्ञान सुगम । सांगते झाले ।।१६।। पुरेपूर ग्रहण केले । करोनि चित्ती स्थिर केले। सुसंवादही उत्तम चाले । अपूर्व ऋणानुबंध ।।१७।। अथणीचे शिवयोगी थोर । श्रीमृगेंद्रस्वामी संतवर। तेही भेटता आनंद झाला फार। बंडूसाहेबांना ।।१८।। श्रीरामानंदभारती । वेदपारंगत अशी ख्याती। महाराज नामे आनंद किर्ती । योग आला भेटीचा ।।१९।। घाट राजापूरचे । श्रेष्ठ अधिकारी मुस्लिम धर्माचे। तसेच अधिकारी

अर्ध्वयू पीठाचे । भेटले बंडूसाहेबांना ।।२०।। बंडूसाहेबांची बुद्धी चाणाक्ष । आत्मस्वरुपाकडे सदा लक्ष । तत्त्व सार सेवण्या दक्ष । सतर्क उत्साही ।।२१।। सकल धर्म अभ्यासिले । जे जे महत्त्वाचे ते घेतले। आपल्या उपयोगात आणले । साधनासी पूरक ।।२२।। विशेष जैन धर्म आणि पुराण । तैसेचि वेदांत व कुराण। कबीर मंसूर, बसवपुराण । ज्ञानेश्वरीही पूर्ण अभ्यासिली ।।२३।। अभ्यासी मन जडले । साधनाही नेटाने चाले । अंतर्बाह्य रंगून गेले । बंडूसाहेब परमानंदी ।।२४।। ही सारी अत्युच्च प्रगती । प्राप्त झाली ब्राह्मस्थिती। सर्वकाळ अपरोक्ष अनुभूती । स्थिर मुक्काम निर्गुणपुरात ।।२५।। श्रीकल्मेश्वर महाराज । श्रीपार्थसागर महाराज। तैसेच आनंदकीर्ती महाराज। यांनी हे सर्व ओळखले ।।२६।। चर्चा याविषयी झाली। बंडूसाहेबांना पावती मिळाली। 'निरंजन' पदवी प्रदान केली । इ.स. १९५१ साली ।।२७।। अधिकारावर शिक्कामोर्तब झाले । बंडूसाहेबांचे निरंजनमहाराज झाले। सद्‌गुरुंच्या मर्जीसी उतरले । या परीस भाग्य कोणते ।।२८।। शांभवी मुद्रेपुढील । आत्मभाषिणी मुद्रा देखील । प्रदान केली पाहोन बळ । साधनाभ्यासाचे।।२९।। ऐसा चढता आणि वाढता । परमार्थ साधला अनवरता । त्याचीच प्रत्यक्ष आता । पाहू प्रचिती ।।३०।। सुळकूड या गावात । मोठी सभा केली आयोजित। योगी ज्ञानी महंत । आले बहुसंख्येने ।।३१।। सुसंवाद सुरू झाला । अध्यात्मचर्चेस बहर आला। चर्चेत एक प्रश्न आला । निर्विकल्प समाधी विषयी ।।३२।। श्रीआनंदमूर्ती श्रीकल्मेश्वर स्वामी । सोलापूर पीठ प्रमुख शिवानंद स्वामी। चिंचणीचे आलमप्रभू स्वामी । पायसागर आदी संत ।।३३।। निर्विकल्प समाधी अवस्था । आणि सुषुप्ती अवस्था। यातील फरक नेमका । काय आणि कसा ।।३४।। अनेक मते पुढे आली । पुन्हा चर्चा रंगली । परि ठोस निष्कर्षाप्रती । कोणीच येईना ।।३५।। शेवटी श्री कल्मेश्वरमहाराजांनी । निरोप त्वरित पाठवोनी। श्रीनिरंजन महाराजांना घेतले बोलावोनी । संत सभेत ।।३६।। सर्वासमक्ष प्रश्न केला । नेमका फरक विचारला । निर्विकल्प समाधी व सुषुप्ती अवस्थेमधला । निरंजनमहाराजांना ।।३७।। सर्व ज्येष्ठ वरिष्ठ । सभेमधील संत उपस्थित । वंदिले जोडोनी हस्त । निरंजनमहाराजांनी ।।३८।। विनम्रपणे

विचार आपुला । सुगम भाषेमध्ये कथिला। देहाचा विसर पडला । जातो दोन्ही अवस्थेत ।।३९।। परि सुषुप्ती अवस्था अधोगतीस नेते । आणि निर्विकल्प समाधी मोक्षास नेते। यावरुन ओळखावे ते । नेमके आता ।।४०।। सर्वश्रेष्ठ निर्विकल्प समाधी । जेथे नुरे देहोपाधी । विश्लेषण करावे त्यासंबंधी । शंका मला आहे ।।४१।। एवढे सर्वास विचारुन । निरंजन महाराज गेले निघून । पुन्हा सुरू झाले विचारमंथन । उत्तर शोधण्यासी ।।४२।। होता होता सरली मध्यान्ह । वाजले दुपारचे दोन ।। कोणी न तयार घेण्यास भोजन । उत्तर मिळेपर्यंत ।।४३।। परत धाडला निरोप । निरंजनमहाराजांस येण्यास ताबडतोब । आले मिळताच निरोप । संतमंडळीसमोरी ।।४४।। प्रश्न उपस्थित केलास। आणि निघून गेलास । न शिवले कोणी अन्नास । उत्तर योग्य मिळेना ।।४५।। मग निरंजनमहाराज बोलते झाले । प्रश्नाचे उत्तर दिले। सर्व संतमंडळीस पटले । एकमताने ।।४६।। तयेवेळी जे सांगितले । ते पुन्हा प्रगट न केले । ज्याचे त्याने पाहिजे शोधिले । अभ्यास करोनी ।।४७।। सहज प्राप्त गोष्टीची । किंमत न समजायची । ओढ कशी प्राप्तीची । मग लागेल ।।४८।। साधनाची बैठक वाढवावी । सद्गुरुमूर्ती प्रसन्न करावी। तरीच अनुभवाची थोरवी । कळेल खरी ।।४९।। मग हळूहळू कळेल। खरे काय ते उमगेल। अनुभवाशिवाय वाटचाल । काय उपयोगी ।।५०।। जैसे वाढेल अनुसंधान । आणि होईल शुद्ध मन । संकल्प विकल्प जाती मावळोन । सदासर्वदा ।।५१।। पथ नेटाने चालता । हळूहळू लाभे पुढील टप्पा। आवश्यक आहे अगर्वता । आणि मौन ।।५२।। सिद्धावस्था ज्ञान पाहून । प्रसन्न झाले संत निधान। वर आला उल्लेख म्हणून । नावे पुन्हा न लिहिली ।।५३।। अध्यात्मिक पातळीवरील । जबाबदारी निरंजनमहाराज पेलतील। असा विश्वास अविचल । वाटला सर्वांना ।।५४।। जाणवले आता संत मंडळींसी । बोलवावे निरंजन महाराजांसी।। कल्याणकारी कार्य करण्यासाठी । उपदेश करावा ।।५४।। शुभ दिन एक पाहून । निरंजनमहाराजांना बोलावून। नियुक्त उत्तराधिकारी म्हणून । आज्ञापिले अधिकारवाणीने ।।५५।। गृहस्थाश्रमीच राहून । कैसा असावे अध्यात्मप्रवण । याचे करावे मार्गदर्शन । मुमुक्षू जनांना ।।५६।। विहंगम मार्ग कैसा

चालावा । सहजयोग कैसा साधावा। आणि मुक्तीचा सोहळा पहावा । याचि देही याचि डोळा ।।५७।। सांगावे शिकवावे । समजावे उपदेशावे। बोटास धरुन न्यावे । पैलतीरी ।।५८।। कमी करुन बहुरुप्याचे काम । हेचि करावे मुख्य काम। दिधला मंगलाशीर्वाद परम । श्रीसद्‌गुरुंनी ।।५९।। यशवंत हो जयवंत हो । सच्चिदानंदाचा लाभ होवो। संप्रदायाची ध्वजा फडकत राहो । आपुल्या माध्यमातुनी ।।६०।। प्राप्त होता सुखप्रद । वंदिले सद्‌गुरुचरणारविंद। अंतरी संपूर्ण सद्‌गद। अश्रू वाहती नेत्रामधुनी ।।६१।। सात्विकतेची परिसीमा । अगाध सद्‌गुरुंचा महिमा। हे ऐकण्याचे भाग्य आम्हा । लाभले पूर्वसुकृताने ।।६२।। या निरुपम्य अवस्थेत । आत्मप्रतिभा झाली प्रवाहीत। सद्‌गुरुंची आरती स्फुरली क्षणात । हेचि संक्रमण शक्तीचे ।।६३।। सद्‌गुरु उपदेश कोरुन । ठेविला सारा मनोमन। आणि सद्‌गुरुचरणांपासोन । कार्यारंभ केला ।।६४।। जो स्वत: तरला । त्याने तारावे दुसऱ्याला। याच न्यायाने प्रवास चालला । जगदोद्धाराचा आजवरी ।।६५।। गंगा वाहतसे पावन । त्यात जे करिती स्नान। उजळून जाय जीवन । असंख्य जीवांचे ।।६६।। तळमळ हवी स्नानाची । तळमळ हवी विशुद्धतेची। तळमळ हवी आत्मलाभाची । मग काय अवघड ।।६७।।

इतिश्री निरंजनचरित्रामृत । सद्‌गुरुचरणी समर्पित । जीवन होवो प्रवाहित।
सत्संगती अधिकार प्रदान वर्णन नाम । षष्ठोध्याय।

अध्याय ७

ज्ञानदान

हरपोनी जाय चित्त । रंगोनी रमे अध्यात्मात । ऐसी वाणी समृद्ध । श्रीनिरंजनमहाराजांची ।।१।। सोप्या भाषेत सांगणे । संतवचने उधृत करणे । वैशिष्ट्यपूर्ण चालीत म्हणणे । स्मरणात रहावया ।।२।। स्वरुपसुख अनुभविले । स्वरुप गोडी चाखत राहिले । सबाह्य मृदू जाहले । अंतर महाराजांचे ।।३।। ओघवती स्पष्ट शुद्ध । शिकवण जाई आत आत । जैसे उदक सहज वाहत । पाझरते विनासायास ।।४।। कष्टकरी अशिक्षित जन । करु लागले सन्मार्ग आक्रमण । महाराजांची संगती लाभोन । जीवन कृतार्थ झाले।।५।। भौतिक

विचार ढेकळे फोडोन । विकल्प तण उपटून । क्षेत्र घ्यावे नांगरुन । पेरणीपूर्वी।।६।। छोटे छोटे पाठ द्यावे । आणि हे कार्य साधावे। विचार आचार पालटावे । नकळत ।।७।। मग घडता लाभ श्रवणाचा। वर्षाव होई ज्ञानाचा। सकस बीज पेरणीचा। खरा अत्यानंद ।।८।। श्रवण मनन चिंतन । तयाबरोबरी साधन । सद्‌गुरुसंगतीचे पोषक वातावरण । अंकुर मोक्षवृक्षाचा ।।९।। विशुद्धतेचा ओलावा। आवश्यक ऊन गारवा। गोफणातून खडा मारावा । पीक संरक्षणासाठी ।।१०।। संस्काररुपी कुंपण । कराया परमार्थक्षेत्र राखण । नित्य परमात्म्याचे अनुसंधान । हीच अखंड साधना ।।११।। लोककल्याणाची तळमळ । कधी न बोलावे वायफळ । अध्यात्माची साधावी वेळ । यासाठीच अट्टाहास ।।१२।। शास्त्रीय माहितीचा आधार । सहज पटण्याजोगा विचार। त्यासरिसा उत्स्फूर्त उच्चार । घेई ठाव मनीचा ।।१३।। मार्मिक ऐतिहासिक उदाहरणे । मांडती आदर्श स्पष्टपणे। कैसे असावे जगणे । बोध उच्चकोटीचा ।।१४।। शेतकरी व कामकरी । यांची सलगी भारी। प्रेम सदा त्यांचेवरी । कुंटुंबियासम।।१५।। या लोकांची जीवनशैली । बारकाईने अभ्यासिली। आणि विचारांती निश्चित केली । पद्धत सत्संगाची।।१६।। एके ठिकाणी सात दिवस । राहणे अशक्य लोकांस। म्हणोन एक दोनच दिवस । सप्ताह आयोजिती।।१७।। आसपासच्या गावात जावे । प्रेमाचे घर शोधावे। आणि ज्ञानसत्र आरंभावे । भजन गायनाधारे।।१८।। संतपद अभंग म्हणोनी । वाच्यार्थ सांगावा समजावोनी। हळूहळू विषयाचे अनुसंधानी । एकचित्त करावे ।।१९।। सिद्धावस्थेतील सद्‌गुरु । लीलया करिती परपाक। जो जो घेईल वचनाधारु । श्रीनिरंजनमहाराजांच्या ।।२०।।प्रत्येक शब्दात वाक्यात । सामावला असे दिव्य अर्थ। स्मरण चिंतन सार्थ । जरी असेल आपुले ।।२१।। सप्ताह आवश्यक भक्तास । मनाची मेहनत होते खास । पुष्टता येते मनास । होई उर्ध्वगामी ।।२२।। प्रपंच आणि परमार्थ । योग्य सांगड घालुनी सार्थ। सदाचारी असावे प्रपंचात । सत्य पालन करावे ।।२३।। विहित कर्म भगवंताचे । ऐसे मानावे कायमचे। नम्रता अंगी बाणण्याचे । विशेष प्रयत्न करावे ।।२४।। बरेचसे दिवस वर्षाचे । ठरवून दिले सप्ताहाचे। गावकऱ्यांच्या सोयीचे । होईल म्हणुनी ।।२५।।

रामनवमी घालवाडात । गुरुपौर्णिमा हिंगणगावात। गोकुळअष्टमी मौजे वडगांवात । मांगुरात बसवेश्वर जयंती।।२६।। तुकारामबीज खरशिंगमध्ये । धर्मनाथ बीज खोचीमध्ये। दत्तजयंती जांभळीमध्ये । शिवरात्र पारणे ढवळीत।।२७।। निवृत्तीनाथ पुण्यतिथी शिंपेवाडीत। एकनाथषष्ठी तारदाळवाडीत। आद्य शंकराचार्य जयंती भोसेत। व्यासजयंती लोकूरग्रामी।।२८।। मार्गशीर्ष शेवट गुरुवार मर्दवाडीमाजी। शेवटचा श्रावण सोमवार हेर्ल्यामाजी। बिरदेव जयंती पट्टणकोडोलीमाजी । साजरी होई सालोसाल।।२९।। प्रत्येक ठिकाणचे ग्रामस्थ। बहुसंख्येने होत उपस्थित। यथायोग्य व्यवस्था करीत । सप्ताह सोहळ्याची ।।३०।। निमित्त प्रासंगिक दिनाचे । साधुनी पर्व ज्ञानसंस्काराचे। चाले श्रीनिरंजनमहाराजांचे । घरगुती पद्धतीने।।३१।। कोणताही ना बडेजाव । हार तुरे माईकचा आव। परि अप्रतिम प्रभाव । अध्यात्मउच्चारांचा ।।३२।। बाह्यरंगाची कशास शोभा । पहा चैतन्याचा गाभा । अनुभवावी लावण्यप्रभा । आतल्याआत।।३३।। रंगे एकतारी भजन । मुद्दे देती पटवून। प्रसंगे कथा विस्तारुन । खुलवून सांगती।।३।। उद्‌बोधक मार्मिक दृष्टांत । विज्ञानास धरुनी मांडता। पुरुषार्थ प्राप्तीच्या अनुभवात । श्रोता समरस होई ।।३५।। जे चुकत नाही ते प्रारब्ध । दुःख करणे केवळ व्यर्थ। विचारधारा बदलण्यातचि हीत । सामान्य जीवाचे ।।३६।। तटस्थ राहून कर्म करणे । फळाकडे लक्ष न ठेवणे। जे समोर येईल ते स्विकारणे । आनंदाने ।।३७।। भगवंताकडे प्रार्थना करावी । परंतु ती कशी हवी । याचेही मार्गदर्शन होई । सत्संग सप्ताहात ।।३८।। आम्ही प्रार्थना करितो । म्हणजे इच्छांची यादीच वाचतो। पुन्हा पुन्हा अडकत राहतो । लौकिक नाशिवंत सुखात।।३९।। अरे प्रार्थनेत दिसावी श्रद्धा । प्रार्थनेत हवी विश्वासार्हता। स्वभावात यावी निर्भयता । अशी प्रार्थना करा ।।४०।। बाबांनो, शुद्ध विचार प्रार्थनेत । येवून मन व्हावे प्रशांत। सर्वांचे सुख मागणे उचित । जैसे मागणे संतांचे ।।४१।। अस्थिर असणारे सुख । काय मागता निरर्थक। आदर्श ठेवावा सम्यक । संत प्रार्थनेचा ।।४२।। लोकूरच्या सप्ताहात एकाने । प्रश्न केला नाराजीने। सरळमार्गी आमचे वागणे । तरी नियतीचा त्रास का ?।।४३।। महाराज वदले शांतपणे । अरे जे प्रारब्धात असेल ते भोगणे। सहन

करावे लागे दु:ख त्याप्रमाणे । मग तो देव भक्त वा पाणी।।४४।। एक पौराणिक कथा सांगतो । मग उलगडा होईल तो। प्रत्यक्ष शिवशंकरांचाही होतो । कसा नाईलाज ।।४५।। शनिदेव म्हणजे कडक दृष्टी । झाले शिवशंकरांचे पुढती। आपुल्या राशीत आलो म्हणती । एक दिवस मला पाहिजे ।।४६।। अंतर्ज्ञानाने तो दिन । श्रीमहादेवांनी ओळखून। शनिदेवांची फेरी चुकावी म्हणून । सुरेख युक्ती शोधिली ।।४७।। भल्या पहाटे स्वस्थान सोडले । समुद्रतळाशी गेले। गुहेत जावून बैसले । समाधी लावावी म्हणुनी ।।४८।। परि काही सुचेना । शनिदेवांचा विचार जाईना। समाधीसुखही लाभेना । सारा दिवस ।।४९।। दुसरे दिवशी वर आले । नित्यकार्यक्रम सुरू केले। इतक्यात शनिदेव हजर झाले । दत्त म्हणुनी।।५०।। महादेवांनी स्मितहास्य केले । शनिदेवांशी विचारले। काल येणार होतात काय झाले । आज का झाले आगमन? ।।५१।। मी काल गेलो येवून । मोकळा झालो कार्य साधून। पूर्ण दिवस ठेवले पाण्याखाली कोंडून । उत्तरले शनिदेव ।।५२।। आपले मन अस्वस्थ होते । हेच मला साधायचे होते। ऐसे होणेच विधिलिखीत होते । येतो आता ।।५३।। झाले शंकेचे निरसन । तक्रार करण्याचे नाही कारण। हेही उमगले या उदाहरणावरुन । दैवाधीन सारे ।।५४।। मुख्य तत्त्व लक्षावे । जीवन सत्कारणी लावावे। मुक्ती प्राप्त होईल स्वभावे। ध्यानात ठेवा ।।५५।। शरीरासाठी मृत्यू जैसा । सुलभ व निश्चित तैसा । आत्म्यासाठी मुक्तीसोहळा तैसा । निश्चित प्राप्त होतो ।।५६।। मी, माझे हा प्रमाद । तोच मृत्यू दु:खद। आसक्तीनेच अविरत राहत। जन्म-मृत्यू शृंखला ।।५७।। मृत्यूस आमंत्रण शरीरसंगाने। अमरता लाभे भगवंत स्मरणाने। हे आकळे सद्‌गुरुकृपेने । शरणागती घडता ।।५८।। सद्‌गुरुचरण उपासावे । अंत:करणपूर्वक स्पर्शावे। ज्ञान संवेदना स्वभावे । होतात प्रवाहित ।।५९।। आपला डावा भाग ऋणात्मक। उजवा असतो धनात्मक। हा निष्कर्ष मार्मिक । विज्ञानसंमत ।।६०।। डाव्या हाताने उजव्या चरणास । उजव्या हाताने डाव्या चरणास । स्पर्श करावा हे खास । ध्यानात ठेवा ।।६१।। असे केल्याने काय होते । सम उर्जा समउर्जेत मिसळते। श्रेष्ठ उर्जा संक्रमित होते । कनिष्ठ उर्जेत ।।६२।। सद्‌गुरुंचे महिमान अपार । सारे अज्ञान होई दूर। परि कर्तृत्वभावाचा

विसर । हेच गुरुपण ।।६३।। कोळसा बहुत उगाळला । किंवा रंगविण्याचा प्रयत्न केला। तरी तो तैसाचि राहिला । काळाठिक्कर।।६४।। कोळसा शुभ्र होण्यास । कशास वावगे सायास। अग्नित होवू द्यावा समरस । उपाय सोपा ।।६५।। आता काय घडले। हवे ते आपसुक साधले। कोळशाचे सर्वांग पालटले । झाला अंतर्बाह्य शुभ्र।।६६।। तशीच अवस्था जीवाची । जरी भेट होईल सद्‌गुरुंची। धग लागता ज्ञानाग्नीची। प्रकाशमय अवस्था ।।६७।। असो जे श्रीमहाराजांचे ज्ञान । त्याचा सारांश पाहिला आपण। कैसे होईल सार्थ वर्णन । अतिसामान्य अशा माझ्याकडुनी ।।६८।। श्रीज्ञानेश यांच्या ज्ञानेश्वरीवरी। महाराजांचे प्रेम भारी। ज्याचे मुखी ज्ञानेश्वरी। तो मुक्त होईल ऐसे म्हणत ।।६९।। प्राधान्य ज्याचे ज्ञानेश्वरीस । त्याचे जवळपास। कधीच वाईट शक्तीचा वास । असणार नाही ।।७०।। ऐसा प्रेमाचा जिव्हाळा । श्रीज्ञानेश्वरमहाराज म्हणजे उमाळा। जैसा आईचा कळवळा । ज्ञानपान्हा पाजण्याचा।।७१।। सप्ताहात उत्सवात । धन वस्त्रे देती भक्त। मात्र संपूर्णपणे विरक्त। श्रीनिरंजनमहाराज ।।७२।। विराटबंधूता तयांची । कीव येई गांजलेल्यांची। सोय करिती गरजूंची । त्या सर्वांचे दान देवुनी ।।७३।। सदैव हसतमुख । कधीच ना विन्मुख। साधनाचा नित्य हरिख । चेहऱ्यावरीही दिसे ।।७४।। ज्ञानदानाचा सार्थ प्रकारु । जडजीवास आधारु। स्मरण श्रीसद्‌गुरुंचे करु । अनुकरण व्हावया।७५।।

इतिश्री निरंजनचरितामृत । श्रीसद्‌गुरुचरणी समर्पित। जीवन होवो प्रकाशित । ज्ञानदान वर्णननाम सप्त आध्याय।।

अध्याय ८

बोधकथा वर्णन

जन्म मिळता मनुष्याचा । का फुका घालवायचा। सोहळा स्वरुप पाहण्याचा । अनुभवणे हेचि मुख्य काम ।।१।। संत समजाविती प्रेमाने । आपण केवळ अनुसरणे। तयांच्या मुखातील वचने । हेचि बोधामृत।।२।। बोधामृत सत्यज्ञानाचे । ऐकता डोल सुखाचे । आदर्श विचारसरणीचे । सार ग्रहण करावे।।३।। राजमार्ग बोधाचा । उपाय सुकर भूवरचा। कलीयुगी ठोस आधाराचा । तरण्यास

दीपस्तंभ।।४।। श्रीनिरंजनमहाराज साक्षात्कारी । ज्यांची तेजस्वी वैखरी। तयांची पाखर सर्व शिष्यांवरी । धर्म पंथ जात गौण।।५।। विषय समजावा परोपरी । आणि स्थिरावा अंतरी। म्हणोन बोधकथेच्या आधारावरी । रंगून जाई सुसंवाद।।६।। एकदा एक पत्रकार । आला महाराजांसमोर। करु लागला प्रश्नांचा भडिमार । नित्याप्रमाणे।।७।। अनुग्रह, मुद्रा म्हणजे काय?। नामसाधना म्हणजे काय? परमार्थात नेमके काय? । थोडक्यात सांगावे।।८।। महाराज थांबले क्षणभर । कसे यास सांगावे भराभर। उदाहरणेच करावी सादर । म्हणजे लक्षात येईल।।९।। अरे साखरेची गोडी चाखून । उन्हाचा आनंद बाहेर जावून। समुद्राची विशालता प्रत्यक्ष पाहून । मगच कळते ना ।।१०।। तसेच आहे परमार्थाचे । हे शास्त्र अनुभवण्याचे। तरीच होईल सर्व । शंकांचे समाधान ।।११।। जरी शेती आहे करणे । तरी आवश्यक शेतात उतरणे। बांधावरुन पाहत राहणे । ही गोष्ट निरर्थक ।।१२।। यासंबंधी गोष्ट एक । श्रीमहाराज सांगती देख। थोडक्यात तत्त्व वेचक । घ्यावे समजुनी।।१३।। एका स्त्रीस कन्या दोन । मोठी माहेरी आली गर्भवती होऊन। तिचे पोट पाहून । छोटी कन्या विस्मित झाली।।१४।। ती केवळ आठ वर्षांची । सतत आईस विचारायची। अवस्था पाहून ताईची । चिंतेने व्याकुळ ।।१५।। काय ताईला झाले । पोट बघ किती वाढले। चालताही येईना झाले । हा आजार कोणता?।।१६।। कसे सांगावे कोवळ्या मुलीला । काहीतरी सांगून वेळ काढला। खोटेही सांगावयाला । धाडस न होई ।।१७।। गेली सुमारे वर्षे बारा । आता तीच आली माहेरा । मायेचा सुखद आसरा । बाळरंतपणासाठी ।।१८।। आईने विचारले सत्त्वर। मिळाले का सांग खरोखर। पूर्व प्रश्नाचे उत्तर । 'हो' म्हणे लाजुनी।।१९।। तैसी साधना करीत रहावे। आपले आपणास कळेल स्वभावे। शंका प्रश्न बाजूस ठेवावे। प्रात्यक्षिक श्रेष्ठ ।।२०।। आता ही गोष्ट ध्यासाची । छोटी पण महत्त्वाची। जसा ध्यास तशा अवस्थेची । तपशील निमित्तमात्र।।२१।। तरुण मुलगा वय बावीस । उद्योगधंद्यात सरस। एकच सारखी आस । विवाह करण्याची ।।२२।। रात्री स्वप्न पडले । प्रत्यक्ष देव स्वप्नात आले। त्यास देवाने सांगितले । वर माग म्हणुनी ।।२३।। तुम्ही वर देणार । मी स्वत:च आहे वर।

त्याचा उपयोग काय होणार । मला वधू पाहिजे।।२४।। जसा वरास वधूचा ध्यास । तेचि विचार रात्रंदिवस। उच्चप्रतीचा घेता ध्यास । प्राप्ती उच्चकोटीची ।।२५।। ध्यास असावा आत्मज्ञानाचा । ध्यास असावा आत्मकल्याणाचा। ध्यास असावा ब्रह्मानंदाचा । तैसा लाभ होतो निश्चित।।२६।। कबीरसाहेब महान संत । त्यांना भेटण्या दोन पंडित। आले घर शोधीत। जेथ ज्ञान-प्रेम वाहे।।२७।। पंडित सांगू लागले । आम्ही खूप ज्ञान मिळविले। अनेक प्रांत पालथे घातले । या कार्यासाठी।।२८।। कबीरांनी धरिले मौन । बसण्यास केली खूण। तेवढ्यात एक भिकारी येऊन । दारात उभारला ।।२९।। कबीरांनी कन्येस बोलाविले । सर्व भात वाढण्यास सांगितले। मुलीने तंतोतंत ऐकले । ताजा भात भिक्षेत घातला ।।३०।। मग बोलाविले पत्नीला । दिवा लावून आणण्यास सांगितला। तिनेही ताबडतोब आणून ठेविला । दिवा कबीरांजवळ ।।३१।। आता मुलास मारली हाक । ही वस्त्रे घेऊन टाकोटाक। जाऊन नदीत टाक । त्यानेही आज्ञापालन केले।।३२।। पंडितांनी विचार केला । बहुतेक आपला पत्ता चुकला। परतीचा रस्ता सुधारला । पुन्हा केली चौकशी ।।३३।। ज्याला त्याला थांबवावे । योगी कबीरांसंबंधी विचारावे। प्रत्येकाने उत्तर द्यावे । अहो तेच एक कबीर ।।३४।। पुन्हा आले त्याच घरी । कबीरांची पाहिली स्वारी। मौन सोडून सत्त्वरी । बोलावे ऐसे विनवले ।।३५।। पंडितांची वृत्ती पाहून । कबीरांनी सोडले मौन। उत्सुकता जाणण्याची मनोमन । स्पष्ट दिसली ।।३६।। अरे बाबांनो ठेवा ध्यानात । श्रेष्ठ दान त्यास म्हणतात। संपूर्ण द्यावे होवुनी निश्चिंत। आपणास आवश्यक असूनही ।।३७।। श्रद्धा ठेवून माझ्यावरी । पत्नीने दिवा आणिला समोरी। तैसे असावे आज्ञाधारी । सद्गुरुप्रमाण।।३८।। दिवसभर कष्ट घेवून। वस्त्रे विणली ती दिली टाकून। तैसी वहावी सर्व कर्मे अर्पण । ईश्वरचरणाशी ।।३९।। पाठांतराचे शब्द ज्ञान । आणि हे प्रत्यक्ष आचरण। यातील फरक उमगून । आला पंडितद्वयांसी ।।४०।। एक सम्राट श्रीमंत । मीपणा जडला अतोनात। सत्तेने झाला मदोन्मत्त । भेटला कोण्या साधूमहाराजांना।।४१।। म्हणाला आपुली दैन्यावस्था । वस्त्रांची झाली जीर्णावस्था। सांगा काय पाहिजे आत्ता । करीन क्षणात भरभराट ।।४२।। सम्राटाचे

शब्द ऐकता । साधूंनी जाणली अहंता। तयास उपरती होण्याकरिता । शांतपणे उत्तरले।।४३।। जे तुझ्या मालकीचे पूर्ण । अथवा जयात होत नाही परिवर्तन। असे काहीही दे विचार करुन । बाकी इच्छा नाही ।।४४।। राजाने फर्मावले पुत्रांना । मंत्र्यांना सरदारांना। परि कोणी ऐकेना । झाला खजील ।।४५।। हळूहळू ध्यानात आले । वाटते ते नाही आपुले। बदलले विचार मनामधले । अहंकार निवळू लागला।।४६।। साधूंचे चरणी येवून । झाला खऱ्या अर्थाने लीन । जे माझे असे एकमेव मन । तेच देतो आपणासी ।।४७।। साधूंनी त्यास ठेवून घेतले । उत्तम संस्कारित केले। सुराज्य करण्या उपदेशिले। लोकप्रतिनिधी म्हणुनी।।४८।। ही कथा ऐकता । एका धनिकाची गळली अहंता। ऐसी असे महनीयता । संतबोधकथेची ।।४९।। खरा श्रीमंत तो विधाता । त्याचेच देऊन बढाया मारता । आणि दानशूर म्हणविता । ही रीत कैसी ।।५०।। आता कथा संतसहवासाची । सत्संगतीच्या सुरेख प्राप्तीची। नारदमुनी व श्रीकृष्णांची । रम्य वाटेल ।।५१।। नारद विचारीत आले श्रीकृष्णांकडे। संतसहवासाचे महत्त्व का एवढे। श्रीकृष्ण हसले व नेले बागेकडे । फिरावयास त्यांना ।।५२।। अचानक भुंगा आला । नारदांचे पायाजवळ बसला। आणि क्षणात गतप्राण झाला । नारद आश्चर्यचकित।।५३।। पुन्हा काही दिवसांनी । श्रीकृष्णास भेटले मुनी। तेव्हा चकोर पक्षी येवूनी । त्यांचेजवळी विसावला।।५४।। तयासही आले मरण । विशेष वाटले घटना पाहून। श्रीनारद झाले विचारमग्न । संगती लागेना।।५५।। पुढे सरदार आला बोलवायला । त्याच्या मुलाच्या बारशाला । श्रीनारदही होते संगतीला । श्रीकृष्णांच्या ।।५६।। श्रीकृष्णांनी आग्रह करुनी । नेले श्रीनारदांना धरुनी। पूर्व अनुभवाने सचिंत मनी । होते तरीही।।५७।। दोघेही आले बारशाला । पहिले प्रेमाने बाळाला। आनंद बाळास झालेला । जाणवला कृतीवरुनी।।५८।। नारदांकडेच पाही सतत । अंग उचलुनी हासत। लोक झाले अचंबित । नारद मात्र घाबरले।।५९।। झपाट्याने बाहेर पडले । श्रीकृष्णही मागोमाग आले।बालकाने असे का केले । विचारले नारदांनी ।।६०।। श्रीनारद आधीच विचारात । म्हणाले नाही थांबलो हे उचित। आपणचि सांगावे विस्तृत । खुलासेवार।।६१।। अहो हा

परिणाम संतसहवासाचा । तो भुंगा कीटक पूर्वीचा। मिळता सहवास तुमचा । झाला चकोर ।।६२।। पुन्हा तुमचे जवळी आला । धन्य होवून गेला। मानवाचे योनीत जन्मला । उजळले भाग्य ।।६३।। असे शास्त्र सत्संगीचे। महत्त्व खूप सहवासाचे। सहज जीवाच्या उन्नतीचे । सहज कार्य घडते ।।६४।। पुढील कथा पाहणार आपण । चालत आला कल्मेश्वर महाराजांपासून। ऐकून संघर्षात्मक जीवन । सुफल केले जाणत्यांनी ।।६५।। एक मुंगुस होते तरुण । मोठ्या नागराजाने हेरुन। तयावरी अचानक आक्रमण । शक्तीनिशी केले ।।६६।। आधीच आकडा कैसी ।।५०।। आता कथा संतसहवासाची । सत्संगतीच्या सुरेख प्राप्तीची। नारदमुनी व श्रीकृष्णांची । रम्य वाटेल ।।५१।। नारद विचारीत आले श्रीकृष्णांकडे। संतसहवासाचे महत्त्व का एवढे। श्रीकृष्ण हसले व नेले बागेकडे । फिरावयास त्यांना ।।५२।। अचानक भुंगा आला । नारदांचे पायाजवळ बसला। आणि क्षणात गतप्राण झाला । नारद आश्चर्यचकित।।५३।। पुन्हा काही दिवसांनी । श्रीकृष्णास भेटले मुनी। तेव्हा चकोर पक्षी येवूनी । त्यांचेजवळी विसावला।।५४।। तयासही आले मरण । विशेष वाटले घटना पाहून। श्रीनारद झाले विचारमग्न । संगती लागेना।।५५।। पुढे सरदार आला बोलवायला । त्याच्या मुलाच्या बारशाला । श्रीनारदही होते संगतीला । श्रीकृष्णांच्या ।।५६।। श्रीकृष्णांनी आग्रह करुनी । नेले श्रीनारदांना धरुनी। पूर्व अनुभवाने सचिंत मनी । होते तरीही।।५७।। दोघेही आले बारशाला । पहिले प्रेमाने बाळाला। आनंद बाळास झालेला । जाणवला कृतीवरुनी।।५८।। नारदांकडेच पाही सतत । अंग उचलुनी हासत। लोक झाले अचंबित । नारद मात्र घाबरले।।५९।। झपाट्याने बाहेर पडले । श्रीकृष्णही मागोमाग आले।बालकाने असे का केले । विचारले नारदांनी ।।६०।। श्रीनारद आधीच विचारात । म्हणाले नाही थांबलो हे उचित। आपणचि सांगावे विस्तृत । खुलासेवार।।६१।। अहो हा परिणाम संतसहवासाचा । तो भुंगा कीटक पूर्वीचा। मिळता सहवास तुमचा । झाला चकोर ।।६२।। पुन्हा तुमचे जवळी आला । धन्य होवून गेला। मानवाचे योनीत जन्मला । उजळले भाग्य ।।६३।। असे शास्त्र सत्संगीचे। महत्त्व खूप सहवासाचे। सहज जीवाच्या

उन्नतीचे । सहज कार्य घडते ।।६४।। पुढील कथा पाहणार आपण । चालत आला कल्मेश्वर महाराजांपासून। ऐकून संघर्षात्मक जीवन । सुफल केले जाणत्यांनी ।।६५।। एक मुंगुस होते तरुण । मोठ्या नागराजाने हेरुन। तयावरी अचानक आक्रमण । शक्तीनिशी केले ।।६६।। आधीच आकडा छत्तीसचा । प्रसंग आला युद्धाचा। सपाटा मुंगुसावरी दंशांचा । लावला नागराजाने ।।६७।। मुंगुसास युक्तीचे झाले स्मरण । विशिष्ट मुळी आले खाऊन। पुन्हा उत्साह शक्ती येवून । तोंड देई हल्ल्यासी ।।६८।। अनेकदा असे झाले । सर्व हल्ले निश्चयाने परतविले। नागराजाचे विष संपले । विजयी झाले मुंगूस।।६९।। काय शिकावे यावरुन । मुंगूस समजा आपण। नागराज म्हणजे माया दारुण । संसार मोहरुपी।।७०।। सद्गुरुकृपा ही मुळी । पाहिजे शक्ती वेळोवेळी। माया मोहाची न पडे सावली। कृपांकित होता।।७१।। आता गोष्ट विश्वामित्र ऋषींची। अहंविकार संबंधीची। फसगत मोठ्या मोठ्यांची । कैसी होते कळेल।।७२।। विश्वामित्र नित्याप्रमाणे । चालले होते ताठ मानेने। स्वत:स म्हणवित ठामपणे। निर्विकारी अहंकारशून्य।।७३।। जाता जाता म्हातारा दिसला । फास विणत बसलेला। आश्चर्य वाटून प्रश्न केला । विश्वामित्रांनी ।।७४।। आजोबा हे काय आरंभले । कारण याचे सांगा वहिले। फास विणण्यात मन गुंतले । इतके कां तुमचे ।।७५।। फास तयार करता करता । फार वर्षे झाली आता। परि येत नाही सफलता । आजोबा म्हणाले ।।७६।। साधला विजय विकारांवरी । ऐसे चार वीर भारी । त्यांच्यासाठी चालली तयारी । अपयश येते पुन:पुन्हा।।७७।। विश्वामित्र बोलले तत्क्षणी । माझी चारात असेल वर्णी। जमत नसेल म्हणुनी । तुम्हास हे कार्य।।७८।। नाही नाही तू त्यात । तुझ्यासम किरकोळ असंख्यात। कार्तिक, मारुती भीष्मासहीत । शुकमुनी चौथे ।।७९।। विश्वामित्र थबकले। अंतर्ज्ञानाने पाहिले। अंतरात त्यांना समजले । हे प्रत्यक्ष मदनदेव ।।८०।। मदनदेवांना वंदन केले । उपदेश करण्यास विनविले। मदनदेवांनी स्पष्ट केले । माझे तावडीतून सुटणे

अशक्य।।८१।। माया व षड्विकार । त्यासोबत चिवट अहंकार। फास मोठा दुर्धर । कसोटीचा ।।८२।। गुरुछायेत आपण जावे । हे सर्व अभ्यासावे । प्रयत्नांती यश मिळवावे । अहंता विकारांवरी।।८३।। असे बोधकथा निरुपण । लिहिण्याची मर्यादा घ्यावी जाणून। भात ओळखावा शितावरुन । उपदेश दिव्य महाराजांचा ।।८४।।

इतिश्री निरंजनचरितामृत । सद्गुरुचरणी समर्पित।
जीवन होवोप्रकाशित । बोधकथा वर्णन नाम अष्टमोध्याय।।

अध्याय ९

विचारधारा वर्णन

राजयोगी कैसे रहावे । अध्यात्म कैसे चालावे। संसारी राहोनी डुंबावे । कैसे ब्रह्मानंदसागरात ।।१।। विचारधारा श्रीनिरंजनमहाराजांची । सुलभ सूत्रे ज्ञानाची। हसत खेळत सुसंवादाची। अभिनव रीत ।।२।। सदा सर्वदा स्मरण । तैसेचि व्हावे चिंतन। मार्ग करावा प्रक्षालन । ज्ञानज्योतीच्या प्रकाशातुनी ।।३।। ॐ नमोशिवा मंत्र पावन । सत्य सुंदर होते जीवन। साधावे नादानुसंधान । उत्तम साधन पहा ।।४।। या मंत्राचे नाममय । तैसेच स्वरुप नादमय। अंतीम अनुभूती प्रकाशमय। येते प्रयत्नाने।।५।। नादानुसंधान वाढता वाढता। मनोलय साधेल पुरता। पुढे अनुभव घेत राहता । खरे सुख मिळेल।।६।। पुरातन कालापासूनचे। पहिले पाऊल नाममंत्राचे। सहज राजयोगाच्या प्रवासाचे । नक्कीच आहे।।७।। जीव बद्ध झाला मायेत । शिव होई होता पाशमुक्त। मी माझे विसरुनी नित्य। श्रेष्ठ मुक्तावस्था।।८।। मनोभावे मंत्रोच्चार करावा । नामजप अखंडित साधावा। नादाने गाभारा दुमदुमून जावा। अंतरात ।।९।। जरी काही कळले नाही साधकास । तरी शरण जावे भगवंतास। अखंड नामजप चुकेल नऊ दिवस । तरी तो साधक नवा।।१०।। इंद्रिये शरीर मन । सर्वचि जाय गळून। बीजमंत्र आहे पावन। कवच कलीयुगमधले।।११।। जिव्हेचा टाळा दुरुपयोग । जपासाठी करा उपयोग। भगवत्प्रेम जडता मग । घडेल सहजसाधना ।।१२।। संख्येकडे वृत्ती निर्जीव साधना । भगवंताकडे वृत्ती सजीव साधना। ध्यास सोस लागल्याविना । अशक्य

अनुभव ।।१३।। हृदय भरुन जाईल प्रेमाने । भगवंत नांदेल आनंदाने। जप साधेल परावाणीने । कैवल्य सुख नाही वेगळे ।।१४।। जसे मंगळसूत्र कुलवधूस । तैशी शांभवी मुद्रा मिळते साधकास। निष्ठेने स्वरुपाचा अभ्यास । करावा म्हणुनी ।।१५।। शांभवी मुद्रेचे महत्त्व खास । कळते कृतीवरुन साधकास। साक्षात्कारापर्यंत हमखास । जाते घेवूनी ।।१६।। मार्ग आहेत एकूण चार । विंहगम, मीन, पिपीलिका कपि साचार। तयामध्ये विहंगम थोर । कसा पहा ।।१७।। आधारचक्रापासून सुरुवात । जाता येते सहस्त्रादलापर्यंत। श्रम कमी व अल्प वेळात । विमानाप्रमाणे ।।१८।। सहजराजयोग म्हणजे सदाचार । विजय होई वासनेवर। मी पणाचा सहज विसर । आनंद तृप्तीचा।।१९।। स्वत:ची खरी ओळख होणे । सर्वत्र समानता अनुभवणे। सूक्ष्म ब्रह्म जाणणे । सूक्ष्म विचारांनी ।।२०।। न जाता रानावनात। होम यज्ञही न करावा लागत। परमार्थ साधा संसारात । याच मार्गाने ।।२१।। कमलदल किंवा आकाश । किंवा पहा सूर्यप्रकाश। जरी चराचरास होई स्पर्श । लिप्त न होत कदाकाळी ।।२२।। तसा सहजराजयोगी अलिप्त । संसारी असोनी विरक्त। जनकराजांचे उदाहरण प्रसिद्ध । समत्व वृत्तीचे।।२३।। आपणास श्वास घेताना । व श्वास सोडताना। काही कळते का सांगाना । लीलया अखंड चाले ।।२४।। तैसे उदासीन सुखदु:खात वर्तावे नित्य प्रपंचात। कोणताच तरंग न उठे मनात । तो खरा सहजराजयोगी।।२५।। हटयोगाने साधणे कठीण । त्या परिस सोपे मरण। कसे परपार सामान्यजन । होतील या मार्गाने ।।२६।। म्हणोन लक्षात ठेवा । हा सुकर मार्ग चालावा। आणि सार्थकी लावावा । प्राप्त नरदेह ।।२७।। हे सर्व मनावरी अवलंबून। मोक्ष पाहिजे का बंधन। जरी मन होईल प्रसन्न । काहीच अवघड नाही ।।२८।। जैसी कैरी आंबट । पिकली की होते गोड। कारण याचे स्पष्ट । परिणाम परिपक्वतेचा ।।२९।। तसेच मन कोवळे असते । तेव्हा ते चंचल असते। साधनाभ्यास करता स्थिर होते । पक्व फळापरी ।।३०।। ते जडते ब्रह्मविषयी । लुप्त न होई मायाविषयी। मुक्ताफळे चाखण्याची सवयी । सहज लागते।।३१।। मनोलयापेक्षाही । उत्तम मनोनाश सर्वदाही। बीज भाजून केल्या लाही । कैसे जन्म मरण ।।३२।। जडाचे प्रेम संपावे ।

स्वरुपी प्रेम जडावे। सर्वांतरी सम पहावे । प्राणतत्त्व आत्मतत्त्व।।३३।। परपीडेस नकोच थारा । परोपकार अवश्य करा। सर्वाभूती समतेचा आचरा । पवित्र जीवनक्रम ।।३४।। आपण असावे तटस्थ । कोणत्याही परिस्थितीत । देह राहो कार्य करीत । लक्ष मात्र स्वरुपी ठेवा।।३५।। नाटकातील पात्रास माहीत । की ही भूमिका आहे फक्त। आपण स्वत: प्रत्यक्षात । वेगळे आहोत ।।३६।।यासाठी महत्त्व विवेकाचे । ज्ञान नित्य अनित्याचे। माया ओळखून रहायचे । तरीच हे शक्य ।।३७।। सच्चिदानंदात जावे न्हाऊन । हेच सांगतो कळवळून। सुखाचे सोहळे याहून । नाहीत वेगळे।।३८।। सद्गुरुकृपेनेच हे शक्य । हे त्रिवार सत्य। उदाहरणे आहेत असंख्य । गुरु शिष्य परंपरेची ।।३९।। अनुग्रह श्रीनिरंजनमहाराजांचा । मिळता क्षण भाग्याचा। राजमार्ग प्रकाशदर्शनाचा । चालता येई हस्त धरुनी ।।४०।। अनुग्रहाचा । अणूपेक्षाही सूक्ष्म साठा ज्ञानाचा। ग्रहण करणे हा साधकाचा । मुख्य कार्यभाग ।।४१।। भावनेपोटी आहारी जाऊन । अनुग्रह घेऊ नका आपण। स्वत:शी शांत विचार करुन । मग निर्णय घ्यावा ।।४२।। जो आला त्यास अनुग्रह दिला । असा पोरखेळ नाही केला। योग्य अभ्यास करुनच दिला । महाराजांनी अनुग्रह।।४३।। प्रथम जन्म आईमुळे । जगाची ओळख होते त्यामुळे। अनुग्रह हा पुनर्जन्म ज्यामुळे। होते ओळख जगनियंत्याची।।४४।। अनुग्रवहासंबंधीचे । काही मुद्दे पहायचे। श्री निरंजन महाराजांच्या पद्धतीचे । महत्त्व कळण्यासाठी।।४५।। मनाची शुद्धता पाहून । एकावेळी एकासच बोलावून। अध्यात्मगूज समजावून । देत संधी काळात ।।४६।। कोणतीही ना अपेक्षा । केवळ कल्याण व्हावे हीच इच्छा। काहीही घेण्यापेक्षा । देण्यातच मनस्वी आनंद ।।४७।। ओळखी सांगत आत्मज्ञानाची । तैशीच शांभवी मुद्रेची। रीत साधन बैठकीची । शिकवून करुन घेत ।।४८।। अधून मधून भेटण्यास । सांगत प्रत्येक साधकास । भेटीचे वेळी हमखास । विचारपूस मार्गक्रमणाची ।।४९।। तू कैवल्याचा प्रवासी । भौतिकाचा होवू नको हव्यासी। काळ वेच आत्मकल्याणासी । उपयोग करी शिदोरीचा।।५०।। सद्गुरुज्ञानाची शिदोरी । अमृताहूनही महाभारी। आत्मज्ञानाची बरोबरी । होत नाही

कशाशीही।।५१।। आत्मविश्वास निस्सिम भक्ती । परोपकार पवित्र वृत्ती। यथायोग्य वैवाहिक अनासक्ती । चिकाटीही पाहिजे।।५२।। शरीरास नित्य हलकेपणा । स्मितहास्य, विनय प्रेमळपणा। मितभाषी प्रसन्नचित्त वैराग्य बाणा । क्रोध तीळभरीही नसावा ।।५३।। स्तुती प्रसिद्धी पराङ्मुख। कधी न दिसावे विन्मुख। ऐसे सद्गुण आवश्यक । अध्यात्मयशासाठी ।।५४।। नेमके सांगणे होते । साधकांवरी लक्ष होते। परिपूर्ण करण्यासाठी तुटत होते । अंत:करण महाराजांचे ।।५५।। आता ज्ञानेश्वरीतील भक्तीयोग । म्हणजे खरा राजयोग। महाराज स्पष्ट करिती मार्ग । परमेश्वरप्राप्तीचा ।।५६।। भक्ती म्हणजे परम प्रेम। भगवंतावरी विश्वास नि:स्सिम। राधा, मीरा यांचे सम । क्षणभरही वियोग नाही ।।५७।। रोध करी सर्वेंद्रियांचा । दृढ भाव समतेचा। सोस जडला ईश्वरभेटीचा। तोचि श्रेष्ठभक्त ।।५८।। कर्म अर्पिले ईश्वरचरणी। नित्य तोचि ध्यानी मनी। निरासक्त भक्तास आलिंगोनी । देव सुखावतो ।।५९।। भक्ताची असते स्थिरबुद्धी । पतिव्रतेस जैसा प्रमाण पती। त्याचाचि विषय चित्ती । एक रंग ।।६०।। ना अहंता ममता काही । दृढनिश्चयी मनोनिग्रही। क्षमावान संतुष्ट सर्वदाही । भक्त आवडे देवाला ।।६१।। हर्ष शोक भय विकार । अपेक्षाही राहिली फार दूर। भगवंत भुकेला फार । भक्ताच्या भावासाठी ।।६२।। निरिच्छ सतर्क अनुसंधानी । द्वेष मत्सर ना मनी। मकरंद एकजीव मधुसेवनी । भान नाही जगाचे ।।६३।। शत्रू-मित्र, मान-अपमान । शीत-उष्ण सारे समान । चिंतेचे नुरते कारण । समर्थभक्ता ।।६४।। पहा अवस्था गोपींची। कल्पना न शिवते वियोगाची। अविरत मूर्ती कृष्णाची । अंतर्बाह्य दिसे ।।६५।। विचारले गोपींना कोणी । का यमुनेचे मिळे पाणी?। कान्हा जळी काष्ठी पाषाणी । त्वरित उतरल्या।।६६।। विभक्त नव्हे तो भक्त । वियोग कल्पनेनेही दु:खित। पाण्याविना तळमळत । जैसी मासोळी ।।६७।। भक्तापाठी येतो भगवंत । उदाहरणे आहेत प्रसिद्ध। नाथांचे घरी श्रीखंड्याच्या रुपात । तीन तपे राबला ।।६८।। चोखा मेळाच्या पत्नीचे । केले काम बाळंतपणाचे। दु:ख हलके केले अवलीचे । काटे काढून पायातील।।६९।। प्रल्हादास छळिले पित्याने । कवच धरिले भगवंताने। सर्व संकटातून सुखरुपपणे । सोडविले प्रिय भक्तासी।।७०।।

भगवंतसेवेत आनंद भक्ताला । भक्तसेवेत आनंद भगवंताला। केवळ भावाचा भुकेला । वेड भक्तभेटीचे ।।७१।। बाबांनो भक्तराज व्हा रे । प्रेमभाव पालखीतून या रे ।मी स्वत: पालखी उचलेन रे । श्रीमहाराज सांगती ।।७२।। ऐका जागेपणाची लक्षणे । व्यवहारात सतर्क जागरुकपणे। वासना मायेचा खेळ ओळखणे । हे जागेपण ।।७३।। सद्गुरुंनी मार्ग दाखविला । त्या जागेवरीच जो राहिला।सर्वात सम आत्मा ओळखिला । त्यासीच जागृत म्हणावे।।७४।। इंद्रिये वासनेच्या आधीन । चिवट भरकटणारे मन। बुद्धीने लगाम घालून । इंद्रियरुपी घोड्यास बांधावे।।७५।। साधनी बैठक वाढेल। तरीच हे जमेल। रथ योग्य दिशेने जाईल। विजयश्री आणा खेचुनी।।७६।। सुखासाठी रहाल धावत । तरी दु:खचि होईल बहुत। समाधानी रहाण्यात हित । समवृत्ती साधावी।।७७।। जसे पाणी समपातळीत रहाते । खड्डे भरुन पुढे जाते। सर्वास जीवन देते । तसे जीवन वाहते ठेवा।।७८।। शरीर कसे स्वच्छ हवे । मनही तयासम शुद्ध हवे। अंत:करण निर्भेळ हवे। घोळ सारे काढून टाका ।।७९।। पश्चिम घाटाने अंतरंगात । प्रवेश करा साधनेत । न्हाऊन निघा आत्मप्रकाशात । अनुभव घ्या ज्ञानदृष्टीने।।८०।। या कोरी वही घेऊन । म्हणजे लिहिता येईल सुरवातीपासोन। असावे पवित्र मन । रिते पात्र बहुउपयोगी ।।८१।। उंबरठ्याबाहेर का आहात?। प्रवेश करा अंतरंगात। होवूनी पूर्ण तटस्थ । पहा भौतिक जगाकडे ।।८२।। माळ नको, छातीवर रुळणारी । श्वासाची, सोऽहंची माळ खरी। ती माळ चालवी श्रीहरी। लक्ष द्या अंतरमाळेकडे।।८३।। त्या माळेकडे लक्ष द्याल। तरी अलक्ष आपोआप साधेल। जीवन सुगंधी होईल। अंतर्बाह्य चंदनाप्रमाणे।।८४।। फिरु नका दऱ्या कपाऱ्यात । तीर्थयात्रेसी भटकत। वेळ व्यर्थ जातो त्यात । संपत्तीपेक्षा वेळ मौलिक।।८५।। ओंकाराचा अर्थ घ्या समजून। जागृत अवस्था अकार अर्थापासून। विश्व व विराट स्वरुप निर्माण । होतात तयापासोनी ।।८६। उकाराच्या अर्थापासून । स्वप्नावस्था उत्पन्न।। तेजस, हिरण्यगर्भस्वरुप निर्माण। होते पहा।।८७।। मकाराच्या अर्थापासून । सुषुप्ती अवस्था उत्पन्न। प्राज्ञ व ईश्वरतत्त्व निर्माण । होते बाबांनो।।८८।। अर्धमात्रेच्या अर्थापासून । तुर्यावस्था उत्पन्न।। साक्षी व ब्रह्म

निर्माण। ठेवा ध्यानात ।।८९।। याप्रमाणे चारही मात्रांचे अर्थचिंतन। करिता **रंगून जाते साधन। अर्धमात्रेत मनोलय साधून । होतो संयोग जीवाशिवाचा।।९०।। जीवाचे परब्रह्माशी ऐक्य । हाचि खरा योग । यासाठी साधनाची लगबग । केली पाहिजे ।।९१।। मायेचे रंग नानाविध । लीला घडामोड अनंत। मायेचा प्रभाव सगुणात । निर्गुणात कैचा ।।९२।।लाटा, तरंग दृष्याचे । वृत्तीत उठू न द्यायचे। हेच गमक स्वरुपध्यानाचे। निश्चल ब्रह्म प्राप्तीसाठी ।।९३।। यास सद्‌गुरुकृपा आवश्यक । पैलतीरी पोहोचा नि:शंक। आईसवे जाते बालक। तैशापरी ।।९४।। गुरुकृपा प्राप्तीसाठीची । चौसूत्री पहा महत्त्वाची। क्रमवार अंगी बाणण्याची । नितांत आवश्यकता ।।९५।। प्रथम सदाचार हवा । त्यानंतर सत्संग हवा। त्यापुढे समन्वय हवा। चौथी सेवाभाव वृत्ती ।।९६।। ऐशी चौसूत्री मुरता । सुरू होईल प्रवास पुढता। सद्‌गुरुज्ञानाची फलद्रुपता । आणि चिरसमाधान ।।९७।।**

स्वरुपध्यानाचा अभ्यास । हाचि खरा प्रवास। जीवन्मुक्ती मिळवा विशेष । हेचि वचन श्रीमहाराजांचे ।।९८।।

इतिश्री निरंजनचरितामृत। सद्‌गुरुचरणी समर्पित।
जीवन होवो प्रकाशित । विचारधारा वर्णननाम नवमोध्याय।।

अध्याय १०

अनुभवामृत वर्णन

यशवंत । गुणवंत प्रतिभावंत । महामहर्षी संत महंत । श्रीनिरंजनमहाराज ।।१।। असोनी कष्टमय जीवन । अध्यात्मात परिपूर्ण। नित्य स्वरुप दर्शन । अभ्यासिले जयांनी ।।२।। अभ्यासक सहजराजयोगाचे । अजात शत्रू, पायिक समानतेचे। दिव्य बोल आत्मविश्वासाचे । तेजस्वी अवतार ।।३।। अनुभवाचे हे अमृत । म्हणजे स्वरुपप्राप्तीची वाट । अवधान व एकचित्त । करुनी ऐकावे ।।४।। अनुसंधान कसे असावे । मूळ स्वरुप कैसे लक्षावे। यासाठी उदाहरण पहावे । भात कांडणाऱ्या स्त्रीचे।।५।। मुसळ धरी एका हातात । भात

घाली दुसरा हात। पोरासही मांडीवरी खेळवित । तितक्याच कौशल्याने।।६।। हिशेबही अचूक करी । मुख्य लक्ष्य मुसळाच्या रिकिबीवरी। कारण तेथील लक्ष्य उडता सारी । बोटेच चेचून जातील।।७।। ऐसे असावे अष्टावधानी । व्यवहार, संसार करुनही। मुख्य लक्ष्य स्वरुपानुसंधानी। ठेवून रहावे ।।८।। दृष्य म्हणजे स्वप्नातील नाटक । आपण त्यातील कठपुतळी एक। अशी अवस्था बिनचूक । साधणे महत्त्वाचे।।९।। दृष्यामागे लागणे हा संसार । अदृश्य तत्त्व आवडणे परमार्थसार। बुद्धी दृष्टी दोष अपार । तयाचा परिणाम सारा ।।१०।। काठी तलावात टाकली । विषमबुद्धी जागी झाली। त्वरित सांगू लागली । लहान मोठे, डावे उजवे।।११।। मुळात पाणी एकसंध । तेथे कैसा असा भेद। तैसेच चैतन्यतत्त्व अभेद । कमी जास्त फरक नाही।।१२।। स्थूल दृष्टी द्वैत दाखवी । ज्ञानदृष्टी चैतन्य दाखवी। जड वृत्तीची निवृत्ती व्हावी। पाहू दृष्टांत सुंदर ।।१३।। एक अंध भक्त श्रीकृष्ण मंदिरात । घुसू लागला गर्दीत। न दिसताही धडपडत । लोक ओरडू लागले।।१४।। अरे तू आंधळा असताना । दर्शनास येणे हा मूर्खपणा। देव कसा दिसेल सांग ना। हद्द झाली वागण्याची ।।१५।। बिचारा बोलला उत्तर । मला देव दिसणार नाही

हे बरोबर। परि देवाची दृष्टी पडेल माझ्यावर । यासाठी अट्टाहास माझा ।।१६।। आंधळे म्हणावे कोणास । यावरुन ओळखावे खास। देवमूर्ती दिसे चर्मचक्षूस । देवत्त्व दावी ज्ञानचक्षू ।।१७।। देवत्त्व अंतरात आहे । तयाचे विस्मरण झाले आहे। स्मरण होण्यास जरुरी आहे। सद्‌गुरु मार्गदर्शनाची ।।१८।। शेवाळे सारता पाण्याचे दर्शन । राख फुंकता अग्निदर्शन। हे कार्य सद्‌गुरुनिधान । करीत आले आजवरी ।।१९।। देह जवळचा वाटतो । आत्मा परका वाटतो। किंबहुना आत्माच दुर्लक्षित होतो । देहाकर्षणामुळे ।।२०।। शरीर नित्य अप्राप्त । आत्मा नित्य प्राप्त। तरीही जीव रहातो गुंतत । जड विषयांमध्ये ।।२१।। देहासम वाईट पृथ्वीवरी नाही। देहासम उत्तम त्रिभूवनी नाही। कारण देह एकमेव पाही । साधन आत्मज्ञानाचे ।।२२।। काही करण्याने प्रकृती स्थिर । काही न करण्याने मन स्थिर। जरी झाले नाही मन स्थिर । आणा सद्‌गुरुचरणांसी।।२३।। एक वृत्ती–मूळस्थान–दुसरी वृत्ती

। मनाची चाले भटकंती। दोन्हीतील संधीकाळीची वृद्धी । हाच अभ्यास ।।२४।। वासना जीवापासून निघून । विषयावर जाते फिरफिरुन। तृप्ती होताच येते फिरुन । भास आनंदाचा ।।२५।। येथेच सामान्यजीव अडकतो। भासच सत्य मानतो। त्याच त्या विषयामागे लागतो । वास्तविक आत्मा आनंदस्वरुप ।।२६।। आत्मयोग खरा योग । अखंड आनंदाचा ओघ। दृष्याचा होता वियोग । कळेल सत्यस्थिती।।२७।। वाद चर्चेपेक्षा अभ्यास उत्तम। अभ्यासाहून ज्ञान उत्तम। ज्ञानापरते ध्यान उत्तम । ध्यानामध्ये स्वरुपध्यान।।२८।। कर्मफलत्याग श्रेष्ठ। त्याहीवरी निष्काम कर्मयोग श्रेष्ठ। सिद्धी, चमत्कार करावे दुर्लक्षित । फोलपटाप्रमाणे ।।२९।। श्रीनिरंजनमहाराजांनी । राखिली साधी रहाणी। ज्ञानबीज सुखे सेवुनी । नरदेह धन्य केला ।।३०।। जैसे केले मार्गक्रमण । अखंड आनंद साधन। त्याचेच मौलिक मार्गदर्शन । पाहू येथे ।।३१।। सूर्योदयापूर्वी दोनेक तास । ब्राह्ममुहूर्त उत्तम साधकास। एकाग्रतेने ताठ साधनास । सहजासनात बैसावे ।।३२।। ही निसर्गाची तुर्यावस्था । असते निरव शांतता। आणि आवश्यक असणारी पवित्रता । लूट दैवी संपत्तीची।।३३।। साधना वा निदिध्यास । व्यायाम वा शालेय अभ्यास । नामस्मरणही या वेळेस । केल्यास अति फायद्याचे ।।३४।। असे असता निद्राधीन । हे निव्वळ मूर्खपण। सहज साधते साधन । लय तल्लीनता।।३५।। यास शास्त्राचाही आधार । भूमीलगत ओझोनचा थर। शुद्ध प्राणवायूचा भर । विशेष असतो पहाटे ।।३६।। बुद्धी प्रगल्भ होते । एकाग्रता नामी साधते। बऱ्याच अंशी पदरी पडते । शिदोरी पुण्यमार्गाची।।३७।। शुभकार्य करणे जरी । उठावे ब्राह्ममुहूर्तावरी। अक्षता घेवोनी करी। सद्‌गुरुंची करावी मानसपूजा ।।३८।। या अक्षता अभिमंत्रित । उपयोगी आपुल्या कार्यात। न पहाणे लागे मुहूर्त । ऐशी ग्वाही महाराजांची।।३९।। असो साधकास मुख्य साधन । तेवेळी जाड वस्त्र, घोंगडे अंथरून। तयावरी आसन घालून । दृष्टी अंतर्मुख करावी ।।४०।।घोंगडे वा जाड वस्त्र । यामुळे चैतन्यलहरी जमिनीत। नष्ट होत नाहीत । ध्यानात ठेवा ।।४१।। श्वासावरी लक्ष केंद्रित करुन । वृत्तीचे करावे निरीक्षण। तटस्थतेने साक्षीभाव पूर्ण । अंतर्यामी असावा ।।४२।। वृत्तीमागे न धावणे।

शांभवी मुद्रेचा उपयोग करणे। आधारासी काठी घेणे । नाममंत्राची ।।४३।। हळूहळू साधावा मनोलय । आपोआप साधतो वृत्तीलय। साडेसात घटिका साधन होय । मग खरे अनुसंधान ।।४४।। कटिबंध ते मानेचे मणिबंध । एकूण एकवीस बंध। त्यासीच एकवीस स्वर्ग म्हणत । रुपक संज्ञा ।।४५।। प्रत्येक बंधास छिद्रे चार । करिता एकवीस गुणिले चार। चौऱ्यांशी योनी पार । करीत जाते चैतन्यशक्ती ।।४६।। उर्ध्वमार्ग चित्शक्तीचा । प्रवास सहस्रदलापर्यंतचा । विषय असे अनुभवण्याचा । अढळ लक्ष श्वासावरी ।।४७।। नादश्रवण प्रकाशदर्शन । भ्रूमध्य ठिकाणी त्रिवेणी संगम। श्वास मंद मंद उर्ध्वजीवन । वाटचाल सहस्रदलाकडे।।४८।। अभिनव वर्ण, चांदणे दिसते । नीलप्रकाशाने वेड लागते। स्वयंभू ज्योती तेजाने दिपते । अंतरंग साधकाचे ।।४९।। हे तेज वर्णनातीत । ध्यास लागतो सतत। हाच स्वरुपानुभव निश्चित । घ्यावा प्रत्येक जीवाने ।।५०।।नुरते विषयासक्ती । होय इंद्रिय निवृत्ती। निद्रा, तहान, भूक विस्मृती । चैतन्यानुभवाने।।५१।। अखंड तेलधारेप्रमाणे । चित्तवृत्तीचा प्रवाह वाहणे।म्हणजेच ध्यान लागणे। सहजलीनता।।५२।। मन बुद्धी स्वरुपात । विलीन पहा होतात। ऐक्य जीव शिवाचे होत । राजयोगाची समाधी ।।५३।। ऐसा दिव्य अमृतानुभव । शब्द तोकडे सदैव। कळकळोनी विनविती सद्‌गुरुराव । सार्थक करा नरदेहाचे ।।५४।। स्वत: अनुभव चाखला । अंतर्बाह्य चैतन्याविष्कार पाहिला। तोच स्पष्ट मांडला । आड पडदा न ठेवता ।।५५।। अनुसंधानाची पट वाढत रहावी । तरीच शिष्य ही पदवी। अध्यात्म जगण्याची हवी । नित्य नवी ओढ ।।५६।। प्रबळ, इच्छा, बैठक । सद्‌गुरुंस वाटावे कौतुक। आर्ततेने मारावी हाक । माझा चेला म्हणोनी ।।५७।। रेशीमधागा पवित्र । साधनाने करावा सार्थ। तरीच पहा खरा अर्थ । मंगलमय अनुग्रहासी ।।५८।।

इतिश्री निरंजनचरितामृत । सद्‌गुरुचरणी समर्पित।
जीवन होवो प्रकाशित । अनुभवामृत वर्णन नाम दशमोध्याय।।

अध्याय ११

निर्वाण प्रसंग वर्णन

योजना आदर्श विधात्याची । संत भूवरी पाठविणेची। जीवास मूळ स्वरुपाची । भेट करुन द्यावया।।१।। दशविध अध्याय वर्णन । हा चरित्र मांडण्याचा प्रयत्न । सेवालाभ परमपावन । पूर्वपुण्य सद्‌गुरुकृपा ।।२।। श्रीनिरंजनमहाराज । तेज:पुंज योगीराज। पैलतीरी नेती सहज । निष्ठा दृढ असता ।।३।। महाराज म्हणजे चिंतामणी । चिंता नुरते आपुल्या मनी। कामधेनू नित्य अंगणी । मग कैची अतृप्तता ।।४।। सुंदर पैलू चरित्राचे । जैसे जातीवंत हिऱ्याचे । पुन:पुन्हा अभ्यासावयाचे । अखेरच्या क्षणापर्यंत ।।५।। श्रीसद्‌गुरु म्हणजे निधान । श्रीसद्‌रु म्हणजे करुणाघन। श्रीसद्‌गुरु म्हणजे आईच जाण । माऊली वात्सल्याची।।६।। श्रीनिरंजनमहाराजांना । माऊली असे संबोधताना । फुटतो आपसूक पान्हा । दाट प्रेमाचा ।।७।। माऊली श्रेष्ठ संतवर । माऊली करुणेचा सागर। माऊली आनंदाचे आगर । सदासर्वदा ।।८।। माऊलींचा शब्द पडे कानी । भाग्य वेगळे नाही याहूनी। निवांत डोळे मिटुनी । ऐकतचि रहावे।।९।। माऊलींचा संग खरा सत्संग । माऊली स्पर्शाने रोमांचित अंग। माऊली भेटीचा आवेग । आवरता आवरेना ।।१०।। माऊली असोनी जगात । सर्वातून अलिप्त। समभाव समदृष्टी जागृत । चिन्मयसृष्टी अनुभवी ।।११।। माऊलींचे कार्य व्यापक । संस्कार घडती अनेक। माऊलींची तळमळ हर एक । शिष्य साधकांविषयी ।।१२।। माऊली ज्ञानी परिपूर्ण । करिती शंकांचे निरसन। ज्याचे ज्याचे अभ्यासू मन । त्यास आनंदे पुढे नेती।।१३।। माऊलींनी चाखविली अध्यात्मगोडी । सोडविली आमुची मायेची बेडी। कैसी ब्रह्मानंदी घ्यावी उडी । सप्रयोग दाखविले।।१४।। माऊली त्रिकाल अंतर्ज्ञानी । जे घडणार ते आधी जाणुनी। संकटापूर्वी जागे करुनी । थांबविती भक्तांना ।।१५।। काहींचे नुकसान टळले । काहींचे भयंकर प्रसंग टळले। ज्याने ज्याने लक्षपूर्वक ऐकले । त्या प्रत्येकाचे झाले हित ।।१६।। सूर्य दावितो बाह्य सृष्टी । माऊली देती अंतर्दृष्टी। आत्मसाक्षात्कार लाभासाठी। अवतार माऊलींचा ।।१७।। माऊली अंतर्बाह्य पावन । निरिच्छ संन्यासी जाण। मनातील विचार ओळखून । निरसन करिती न बोलता ।।१८।। माऊली म्हणजे कल्पवृक्ष । निर्विकल्प समाधी ज्यांचे लक्ष्य। फळ लाभते तोच मोक्ष । सदाबहार निजानंद

।।१९।। माऊलींच्या हस्तस्पर्शात । होती विलक्षण ताकद । चैतन्यलहरी प्रवाहीत । झालेल्या जाणवायच्या ।।२०।। बऱ्याच साधकांनी हे अनुभवले । सहजी माऊलींना विचारले। गमक या अनुभवातले । सांगावे आम्हा ।।२१।। ही शक्ती सद्‌गुरुंकडून । आली असेल चालून। माझ्यामार्फत प्रवाहीत होवून । येत असेल आपणापर्यंत ।।२२।। तुम्हीही करा प्रयत्न। यात नाही कठीण। नका राहू लोखंड बनून । परीस व्हा बाबांनो ।।२३।। नुसत्या पणतीचा नको देखावा । आत्मज्योतीचा प्रकाश अनुभवा। ज्ञानाने, सद्‌गुणाने मोठे व्हा । स्वरुपध्यान अभ्यासाने ।।२४।। माऊली ऐसे खरे दानी । नेहमीच देती भरभरुनी। महालाभ, प्रगती प्रसादातुनी । वस्तु, पदार्थ, धन काही असो।।२५।। माऊली उत्तम परिक्षक । भाव, निष्ठा जाणीवपूर्वक। पाहून अनुग्रह मौलिक । देती परिक्षण करुनी ।।२६।। किती म्हणून गुण सांगावे । माऊलींविषयी किती बोलावे। जेवढे बोलावे, लिहावे । ते फिकेच पडेल।।२७।। पूर्णत्त्वाचे संपूर्ण वर्णन । करण्या पाहिजे संत महान । माझ्यासारख्या कस्पटाकडून । काय शक्य हे ।।२८।। आयुष्यभरी कल्याण चिंतिले । आयुष्यभरी प्रेम वर्षविले। आयुष्यभरी जीव उद्धरिले । माऊली आमुची कैवारी।।२९।। आता देहाचा उतरता प्रवास । शक्ती क्षीण झाली सावकाश। निसर्गाचा नियम खास । लागू सर्वांस ।।३०।। शरीर थकले जरी । करुणेचा वेग वाढला भारी । किती कुरवाळावे बोलावे प्रेमभरी । ऐसे झाले माऊलींना ।।३१।। मंगलकलश ओथंबून । वाहू लागला कल्याण घेवून। नावरे स्वत:चे कोमल मन । बाल उन्मनी अवस्था।।३२।। नव्वदीवरी वय झाले। माऊलींना दवाखान्यात नेले। डॉक्टरांनी प्रथम सांगितले। करा साखर तपासणी ।।३३।। माऊलींनी निश्चय करुन । दोन मूठ साखर खाल्ली मागून। म्हणाले आता आवर्जून। तपासा साखर खुशाल।।३४।। तपासणी केली साखरेची । उत्सुकता लागली रिपोर्टची। साखर नाही हे पाहून सर्वांची । बोलतीच बंद झाली ।।३५।। साखर हा परिणाम विषमतेचा । शरीरघटकांच्या बिघाडाचा। मन बुद्धी लहरींचा । माऊली सर्वापलीकडे ।।३६।। सप्तधातू शरीरातील । सर्वदा असती समतोल। मनपण नुरले सकल । बुद्धी झाली आत्मबुद्धी।।३७।। अत्युच्च इतकी अवस्था जरी ।

लोकनिंदेचा त्रास भारी। छळही केला परोपरी । विनाकारण ।।३८।। एकदा निरंजनमाऊली ध्यानस्थ । होती रममाण अंतस्थ। हे पाहुनी साधला बेत । समाजकंटकांनी ।।३९।। खोलीत बंदिस्त केले । दोन दिवस झाले। माऊलींच्या ध्यानात आले । वृत्तीवर आल्यावरी ।।४०।। खिडकीचे गज वाकवून । घेतली सुटका करुन । परि कोणाविषयी अपशब्द न । काढला कधी ।।४१।। वादावाद तंटाभांडण । याचे कशास घालावे इंधन। क्रोधाग्नि शांत आपणहून । होतो हे दाखविले ।।४२।। दिवा तेथे काजळी । चंदन तेथे सर्पाची वेटोळी। तैसी निंदकांची टवाळी । असतेच संतांभोवती।।४३।। असो भोसे गावचे गावकरी । यांनी जोर धरिला भारी। फोटो काढण्यास माऊलींबरोबरी । इच्छा नव्हती माऊलींची ।।४४।। शेवटी मन मोडवेना । सवे घेऊन माऊलींना। फोटो काढला गंमत पहा ना । काय झाली ।।४५।। स्पष्ट फोटो दिसे सर्वांचा । अस्पष्ट केवळ माऊलींचा। आला माऊलींच्या अधिकाराचा । पुनर्प्रत्यय।।४६।। हे एक सूचक होते । कोणास उमगत नव्हते। महाराज आखणी करीत होते। पुढील कार्यप्रणालीची।।४७।। ढवळी ग्रामी राहते घर । राबता वाढला फार । कार्यक्रमासाठी वरचेवर । भक्त जमती बहुसंख्येने ।।४८।। तारांबळ होई घरच्यांची । अपुरी पडे जागा घरची। सोय व्हावी आश्रमाची । असे वाटले शिष्यांना ।।४९।। सर्वांना एकत्र एके ठिकाणी । कार्यक्रमास जाता यावे म्हणुनी। माऊलींना विचारले भक्तांनी । विनम्रपणे ।।५०।। जागा, धन आणि श्रम । यांचा करुया संगम । होईल उत्तम आश्रम । ऐसा मानस आमुचा ।।५१।। भाव जाणले माऊलींनी । संमती दिली आनंदुनी। मात्र लक्षात ठेवा आवर्जुनी । काय सांगतो महत्त्वाचे।।५२।। तुमच्यातलाच समजा मला । नाही थांबणार मुक्कामाला। जाऊ हर एक कार्यक्रमाला । सर्व मिळुनी ।।५३।। कोल्हापूर जिल्ह्यात । हातकणंगले तालुक्यात। जागा केली निश्चित । मौजे वडगाव ग्रामी ।।५४।। प्रशस्त होते माळरान । स्थळ दिले ठरवून। शिष्यगण गेले गहिवरुन । इच्छा पूर्ण झाल्याने ।।५५।। भूमिपूजन माऊलींच्या अमृतहस्ते ठरले । पवित्र वातावरणात पार पडले। आश्रम उभारणीसाठी सरसावू लागले । बहुत हात ।।५६।। कोणी जमीन दिली

घेवून । कोणी दिले प्रत्यक्ष धन। कोणी केले श्रमदान । एकच ध्यास आश्रमाचा ।।५७।। आवाक्यापेक्षा काकणभर । अधिकच प्रत्येकाचा हातभार। मग कां लागेल उशीर । हां हां म्हणता आश्रम उभारला ।।५८।। वास्तुशांत विधी झाला । वास्तुप्रवेश सुमुहूर्त ठरला। साऱ्या शिष्यवर्गाने जोर धरला । समारंभ अपूर्व करण्यासाठी।।५९।। निसर्गरम्य परिसर । जणू स्वर्गचि उतरला भूवर। प्रमुदित अवघे नारी नर । लगबग काय वर्णावी ।।६०।। पंचक्रोशीतील मान्यवर । ज्यांचा असे अधिकार थोर। ऐसे पाचारिले संतवर । आगत्याने प्रेमाने ।।६१।। प. पू. विरुपाक्ष देवरुमहाराज । पूज्य श्रीभिमसेनभारती महाराज। पूज्य श्रीहणमंतमहाराज । तसेच महाराज अंजनीचे।।६२।। पूज्य श्रीकोळेकरमहाराज । संताशीर्वाद मिळाले सहज। गौरविले भक्तीकाज । श्रीनिरंजनमहाराजांचे ।।६३।। श्रीमती पद्मावती जोशी

यांनी । कीर्तन केले रंगूनी। अस्खलित पवित्र वाणी । वातावरण झाले भारित ।।६४।। भक्तीमय आनंद सोहळा । सद्‌गुरुप्रेमाचा उमाळा।शिष्य समुदाय सुखावला । नंदनवन खऱ्या अर्थाने ।।६५।।आश्रमाचे कार्य पार पडले । श्रीमाऊलींनाही समाधान झाले। आता त्यांनी ठरविले । उत्तराधिकारी निवडणेचे ।।६६।। सखोल विचार केला मनी । सर्वांस दाखविला बोलोनी। कृष्णराव धनवडेजी योग्य सर्वार्थानी । उत्तराधिकारी परंपरेचे।।६७।। आचार विचारांची परिपक्वता । साधनाची सफलता। अध्यात्माची समर्थता । ज्ञानसंपन्नता तैसीच ।।६८।।एकोणीसशे चौऱ्याण्णव सन । श्रीविनयानंदमहाराज असे नामकरण। करुन अधिकारपत्र प्रदान । केले धनवडेसाहेबांसी।।६९।। नावाप्रमाणे वस्तुस्थिती। वस्तुस्थितीप्रमाणे नामनिश्चिती। सर्व डोलारा पेलवितील ही खात्री । होती निरंजनमाऊलींना ।।७०।। भराभर कार्यवाही केली । सर्व सूत्रे सोपविली। देहांताची चाहुल लागली । परि बोभाटा नाही केला ।।७१।।

वय पंचाण्णव होत आले । शरीर थकू लागले। मात्र शिष्य प्रेम वाढू लागले । अनवरतपणे ।।७२।। सतत सहज भावावस्था । देहभानही नुरले आता। साधली ब्रह्मएकरुपता । औपचारिक सगुणमूर्ती।।७३।। हृदय झाले अतिकोमल । मन

आकाशासम विशाल। अती परिपक्वतेचे दृश्य सकल । स्पष्ट दिसू लागले ।।७४।। पुन:पुन्हा शिष्यांना बोलवावे। किती सांगू ऐसे व्हावे। शेवटी शब्दही न फुटावे । सद्‌गतीत अंत:करण ।।७५।। आम्ही निघालो आमुच्या गावा । आमुचा राम राम घ्यावा। ऐसाचि बोल असावा । प्रेमळ शांततेच्या पोटी ।।७६।। शिष्यास करिती नमस्कार । गुरुशिष्य भेद संपला साचार। अंतर्बाह्य चराचर । चैतन्यमय दिसे ।।७७।। सोने झाले नरदेहाचे । सोने झाले जीवनाचे। सोने झाले साधनाचे । सोहळा निरंजनस्वरुपाचा ।।७८।। एकोणीसशे सत्याण्णव सन । श्रेष्ठ मास मार्गशीर्ष जाण। कृष्ण पक्षातील सप्तमी पावन। वेळ सूर्यास्त समयाची।।७९।। सायंकाळी सहा पन्नास । विसावा प्राप्त झाला देहास। जीवनज्योत मिळे आत्मज्योतीस। आत्मा झाला परमात्मा।।८०।। अवतार सूर्योदयासमयी । देह ठेविला सूर्यास्तसमयी। चित्त रंगले चैतन्यठायी । ऐसा महाअवतार ।।८१।। हा हा म्हणता वार्ता पसरली। निरव शांतता भरुन राहिली सारी शक्तीच खुंटली। ऐकून विश्वास बसेना।।८२।। माऊलींचे घेण्या अंत्यदर्शन । पाहण्या गोजिरे रुप सगुण कशीतरी पाऊले उचलून । भक्त धावत आले।।८३।। पाडस जैसे हरिणीवीण। लहान बालक आईवीण। तैसेचि शिष्य माऊलीवीण । हतबल झाले।।८४।। दु:ख मावेना हृदयात । अश्रू डबडबले नेत्रात। एकमेकांस मिठी मारत । पाहू लागले माऊलींकडे।।८५।। अश्रू सुमने वाहिली । हीच अंतिम पूजा ठरली। परि आशीर्वादाची उणीव भासली। अमृत हस्त कैसा फिरणार।।८६।। जो अमृतस्पर्श लाभला आजवरी । तोचि स्मरावा परोपरी। वर्णिता नये त्याची परी । भाग्य अपार संत स्पर्शाचे ।।८७।। मनुष्य सर्वदा पराधीन । याचे रहावे स्मरण। म्हणून निसर्ग दाखवून। देतो अनेकदा।। ८८।। जोवरी देहात श्वसन । तोवरी राहावे सद्‌गुरुस्मरण। चिंतन साधन अनुसंधान। स्वस्वरुपाचे।।८९।। सगुणमूर्ती माऊलीची। हृदयी ठसावी कायमची । महानता सद्‌गुरुतत्त्वाची आकळावी ही याचना।।९०।। इतिश्री निरंजनचरित्रामृत सद्‌गुरुचरणी समर्पित।। जीवन होवो प्रकाशित। निर्याण प्रसंग वर्णन ।।१००।। ।।वर्णननाम एकादशोध्याय।।

अध्याय १२

सांगता अध्याय

गमन केले महाराजांनी । स्वभुवनी निरंजनी। विराम पावेल लेखणी । थोड्याच अवधीत ।।१।। आस्ते आस्ते शोक सरला । शिष्यगण सावरला। मुद्दा चर्चेस आला । समाधीस्थापनेचा ।।२।। सर्वानुमते एकमत झाले । ढवळीत समाधी स्थापणेचे ठरले। जेथ अवतारकार्याचे संपन्न झाले । अंतिम पर्व ।।३।। पावन अस्थि ठेविल्या भूतळी । श्रींचे स्मरण हृदयकमळी। वरी समाधी बांधली । सुंदर अशी ।।४।। संतजनांच्या पावन अस्थि । त्यातही असे विलक्षण शक्ती। प्रचंड ऊर्जास्रोत अशी ख्याती। आहे या समाधीची ।।५।। ध्यान समाधी लागेल । ऐशी ताकद विपुल। हे आहेत सत्य बोल । नाही अतिशयोक्ती ।।६।। घ्यावे अवश्य दर्शन । घ्यावा अनुभव नतमस्तक होवून। बैसावे मन एकाग्र करुन । जाणवेल अस्तित्त्व महाराजांचे।।७।।मौजे वडगाव आश्रमात । असावे उपास्य दैवत। म्हणोन ठरले निश्चित । मूर्ती स्थापन करणेचे ।।८।। कोल्हापूरचे कारागिर । सर्वांगाने करिती विचार । कौशल्याचा वापर पुरेपूर । मूर्ती घडविणेसाठी ।।९।। पादुकाही मनोरम केल्या । ध्यानमंदिरी स्थापिल्या। जनसंपर्कापासून दूर ठेविल्या । पावित्र्य टिकविण्यासाठी।।१०।। आश्रम सभागृह प्रशस्त । पादुकांवरील स्थान जागृत। चौथरा बांधला तेथ । मूर्ती स्थापनेसाठी।।११।। रेखीव हुबेहूब सुबक । पंचधातूची मूर्ती सुरेख । प्रमाणबद्ध स्पष्ट हरएक । वैशिष्ट्ये दिसती खुलुनी ।।१२।। आश्रमाच्या प्रवेशद्वारी । येताच मूर्ती दिसते गोजिरी। माऊलींच्या मुखावरी । भाव प्रसन्नतेचे ।।१३।। प्रत्यक्ष समोर बैसली । असे वाटे माऊली। नेत्री सजीवता भरली । आशीश देई भक्तवत्सल ।।१४।। प्रथम पुण्यतिथी महाराजांची । स्थापना केली मूर्तीची । सोय झाली सर्वांची । पायी मस्तक ठेवावया ।।१५।। प्रति पौर्णिमा आश्रमात । संपन्न होते भक्तीरसात। भजन प्रवचन कीर्तनात । सर्वच दंग होतात ।।१६।। तैसेच संत सत्पुषांच्या पुण्यतिथ्या । तैशाच त्यांच्या जयंत्या। सत्संगात होतात साजऱ्या। उजळणी संत चरित्राची।।१७।। दूरदृष्टीने विचार करुन । बोधवाक्य ठरविले अर्थपूर्ण। समन्वय से समाधी असे कोरुन । ठेविले असे आश्रमी ।१८।। शुद्ध, स्थिर, व्यापक । आणि परिपूर्ण म्हणजे परमार्थ। आश्रमाची

संकल्पना स्पष्ट । आहे ठरविलेली ।।१९।। सदाचार, सत्संग, समन्वय व सेवा । असा क्रमवार भाव अंगी बाणावा। तरीच प्राप्त होतो विसावा । सद्‌गुरुपदाशी ।।२०।।आश्रमाचे मानचिन्हही उद्‌बोधक । चार गोष्टी त्यात सूचक। अर्थही अपेक्षित सतर्क। रहावे अध्यात्मविषयी ।।२१।। निष्काम कर्म करणे सागरलाटासम। निष्काम भक्ती असावी कमळासम। ज्ञानप्रकाश भरुन रहावा सूर्यासम । शुद्ध जाणीव अंत:करणात।।२२।। साडेतीन मात्रा योगाचे। ॐकार प्रतीक आहे कुंडलिनीचे। म्हणोनीच ॐ काराचे । अपार महत्त्व ।।२३।।कर्म, भक्ती आणि ज्ञान । यांचे सुरेल मिलन। म्हणजेच खरा योग जाण। साधावा अभ्यासाने ।।२४।। जीवाचे ठायी मल, विक्षेप, आवरण। हे दोष स्वभावत:च उत्पन्न। नितांत आवश्यकता म्हणून । शुद्ध, स्थिर, व्यापकतेची ।।२५।। हे सर्व मार्गदर्शन । विनयानंदमहाराज करिती आवर्जुन। आश्रमात सुसंवादातून ज्ञान । देती प्रति कार्यक्रमात ।।२६।। मुक्काम हुपरी ग्रामी असतो । दर रविवारी सत्संग चालतो। निरनिराळ्या विषयांवर रंगतो । पर्वणी उपस्थितांसी ।।२७।। अनेक उपयोगी ग्रंथ संपादन । त्यायोगे ज्ञानप्रसारण। दुर्मिळ अध्यात्मदालन । खुले सर्वसामान्यांसी ।।२८।। वारंवार महाराजांकडे जावुनी । ज्ञान मिळविले निकट राहुनी। अनुरक्त गुर्वाज्ञा पालनी । त्याचेच फळ हे ।।२९।। एक विशेष त्यांचे बाबतीत । जी घडली हकीकत । तीच येथे थोडक्यात। सांगतो आता ।।३०।। श्री धनवडेसाहेबांना । संतती बाबतीत अडचणी नाना । आल्या पत्नींना यातना । सहन केल्या बहुत ।।३१।। संततीपूर्व काहीतरी घडे । आणि
अपयश पदरी पडे। न कळे प्रारब्धाचे कोडे । तरीही साहेब शांत ।।३२।। पत्नीच्या प्रकृतीचे खूप हाल । झाली प्रकृती कोमल। जगण्याचेही मनोबल । नाही उरले ।।३३।। सुचविले गुरुबंधूंनी । माऊलींना सांगा म्हणोनी। बाहेर काढतील यातूनी । समर्थ सद्‌गुरु ।।३४।। परि ही संसार विवंचना । का त्रास द्यावा सद्‌गुरुंना। काही केल्या पटेना । धनवडेसाहेबांच्या मनास ।।३५।। दिन असेच सरले । एकदा महाराजांचे प्रवचन चालले। मध्येच थांबून मोठ्याने म्हणाले। धनवडेसाहेबांना ।।३६।। अहो कृष्णराव दे तुमच्या मनात । आत्ता जी इच्छ सुप्त। ती पूर्ण होईल

निश्चित । काळजी नसावी ।।३७।। जे आपल्या मनी असते । ते आधीच सद्‌गुरुंना कळते। आपणहून विचारायचे नसते । हेच सत्‌शिष्य लक्षण ।।३८।। पुत्ररत्न देखणे लाभले । माता-पिता उभय आनंदले। नेत्री सुखाश्रू दाटले । पावोनी सद्‌गुरुंचा प्रसाद ।।३९।। विवेक असे नामकरण । संस्कारित केले परिपूर्ण। विवेकजींचेही स्नेहपूर्ण । नाते राहील ही खात्री ।।४०।। श्रीविनयानंदमाऊली प्रेमळ। जैसी निरंजनमाऊली सर्वकाळ। वाढविले वैभव सकळ । सद्‌गुरुपरंपरेचे।।४१।। अध्यात्माची गोडी लावली । अनेक कुटुंबांवरी छाया धरिली। आदर्श प्रेरणा लाभली । मुमुक्षू जना ।।४२।। अशा या थोर संतांचा । लाभला आशीर्वाद मोलाचा। नक्कीच ऋणानुबंधाचा । धागा जोडला गेला।।४३।। फडकेसाहेब माझे सासरेजी । त्यांचे सद्‌गुरु श्रीविनयानंदजी। यामुळेच हा दिवस आजी । पाहण्या मिळाला ।।४४।। फडकेसाहेबांबरोबर । जात राहिलो माऊलींकडे वरचेवर। लोभ जडला अपार । सहजी वाढत राहिला ।।४५।। फडकेसाहेबांची निष्ठा मोठी । श्रीनिरंजनमहाराजांच्या चरित्रासाठी। अनेक ठिकाणी दिल्या भेटी । चिकाटी, अभ्यास तैसाच।।४६।। महाराजांच्या शिष्यांबरोबर । चर्चा केली वारंवार। सुसुत्रपणे मुद्दे सुंदर । काढले लिहूनी ।।४७।। आवडीने केले चरित्र लेखन । सर्वांगाचा विचार करुन। चारित्र्य, अधिकाराचे विहंगम दर्शन । होते वाचताना ।।४८।। त्यांनी समग्र लिहून ठेविले । तेच या लेखनी कामा आले। नाहीतरी मला यातले । यत्किंचितही नव्हते माहिती ।।४९।। गद्य चरित्रावरुन पुनर्लेखन । झाले माझे हातून। श्रेय फडकेसाहेबांचे संपूर्ण । ही वस्तुस्थिती ।।५०।। अध्याय झाले द्वादश । चिंतन करावे सावकाश। श्रीनिरंजनमहाराजांचा वास । सदा हृदयी रहावा ।।५१।। संग्रह साधकांच्या अनुभवांचा । म्हणजे रम्य आठवणींचा ठेवा। यथोचित उहापोह साऱ्याचा । शब्दबद्ध करणे कठीण।।५२।। म्हणोन केला विचार । वेगळेच परिशिष्ट करावे सुंदर। समाविष्ट केले या चरित्रानंतर । साधकांच्याच शब्दात ।।५३।। माझी असे अल्पमती । स्वत:स आहे माहिती। क्षमा मागतो आपणापुढती । न्यूनपण चुकांसाठी।।५४।। यथाशक्ती वेचले कण । जाणते आहात आपण। घ्यावे

बालकास सांभाळून । लेकरु सद्‌गुरुंचे ।।५५।। श्रीविनयानंदमहाराजांनी । तसेच परमपूज्य श्री अण्णांनी । करुन घेतले मजकडूनी । चरित्र लेखनकार्य ।।५६।। गद्य चरित्र केले हस्तांतरित । सद्‌गुरुशक्ती झाली संक्रमित। त्याचेच हे सारे फलित । भाग्य पामराचे ।।५७।। यात घालावी अनुभवांची भर । घालावी निष्ठेची, प्रेमाची भर । जेवी दुधात घालावी साखर । तैशापरी ।।५८।। मग चरित्र होईल आणखी मधुर । सेवा रुजू होईल चरणांवर। भरुन जाईल अंतर । माऊलीस्मरणाने।।५९।। उत्तम, अधिक सर्व सद्‌गुरुंचे । छत्र आहे परंपरेचे। घोट घ्यावे आत्मसुखाचे । हीच चरणी प्रार्थना ।।६०।। साष्टांग दंडवत श्रीनिरंजनमहाराजांसी । साष्टांग दंडवत सकल संतांसी। साष्टांग दंडवत सद्‌गुरुसत्तेसी । पायी लोळण घालतो ।।६१।।

इतिश्री निरंजनचरितामृत । सद्‌गुरुचरणी समर्पित।जीवन होवो प्रकाशित ।
सांगता अध्याय गोड हा ।।६२।।

।। श्री सद्गुरु परंपरा ।।
108 - Shree Siddalinga Shivacharya, Ujjaini (1890 - 1936)
109 - Shree Siddheshswara Shivacharya (1906 - 1998)
।। समन्वय से समाधि ।।
।। श्री मरुळाचार्य ।।
श्री सिद्धलिंग
श्री सिद्धेश्वर
श्री कल्मेश्वर
श्री निरंजन
श्री विनयानंद
Shree Niranjan Bahurupi Maharaj
(1902 - 1997)
Shree Kalmeshwar Maharaj Shirgur
(1897 - 1968)
Photo at : Ghongade Photo Studio Dt. 13-02-1960
अनावरण : प.पू.श्री. अभिनव कल्मेश्वर महाराज, शिरगुर व प.पू.श्री. बसवप्रभु महाराज, चिंचणी यांचे अमृतहस्ते दि. २४/०५/२०१५
श्री सद्गुरु निरंजन महाराज आश्रम, मौजे वडगांव, जि. कोल्हापूर

।। मरुळसिध्दांची मठपरंपरा ।।

मरुळसिध्दांच्या मठपरंपरेतील अर्वाचीन साधू कल्मेश्वर.

कल्मेश्वर यांची सर्कस होती. एकदा ते सर्कशीसह उज्जयनी मध्ये होते. तेथे मरुळसिध्दांच्या मठातील श्री सिध्देश्वर महाराजांना त्यांनी सर्कस पाहण्याचे आमंत्रण दिले. प्रथम श्री सिध्देश्वरांनी नकार दिला. पुढे कल्मेश्वरांच्या आग्रहाने ते सर्कस पाहण्यास गेले. त्यांच्याकडे कल्मेश्वरांनी आशीर्वाद मागितला. दुसरे दिवशी कल्मेश्वर, मठात येताच श्री सिध्देश्वरांनी त्यांना अनुग्रह दिला व सर्कस बंद करण्यास सांगितले. लगेच कल्मेश्वरांनी सर्कस विकून टाकली व निष्ठेने साधना केली. त्यांना प्राप्त झालेला अधिकार पाहून कल्मेश्वरांना अनुग्रह देत जाण्याची आज्ञा श्री सिध्देश्वरांनी केली. कल्मेश्वरांनी शिरगुर येथे आपला मठ स्थापन केला, ते एकतारी भजन करीत व त्यात देहभान विसरुन जात. दिनांक ११-०६-१९६८ रोजी कल्मेश्वरांनी शिरगुर येथे भजन करीत देह ठेवला. संदर्भ : प. पू. ब्रह्मलिन श्री दासराम महाराज केळकर, सांगली यांचे हस्तलिखीताचे आधारे ।। चिमड संप्रदाय ।। लेखक : प्रा.डॉ. के. वा. आपटे, सांगली

अनावरण : प. पू. श्री चंद्रशेखर (आण्णा) रामराय केळकर महाराज, सांगली यांचे अमृतहस्ते

अनावरण रविवार दि. २४/०५/२०१५ तिथी : जेष्ठ शु. ६ शके १९३७

श्री सद्गुरु निरंजन महाराज चॅरिटेबल ट्रस्ट, मौजे वडगांव

ता. हातकणंगले,जि. कोल्हापूर रजि.नं.: - ई/२५७०/को. दि. २८/११/२०११

F.W.Phone : 94203-35748 Email : vchindia@gmail.com

।। जयति शांभवी ।। ।। जयति शिवा जय ।।

सांडूनि मीठपणाचा लोभु । मिठें सिंधुत्वाचा घेतला लाभु ।
तेविं अहं देऊनि शंभु । शांभवी झालों ।। अमृतानुभव १-६३ ।।

सद्योजात
वामदेव
अघोर
तत्पुरूष
ईशान्

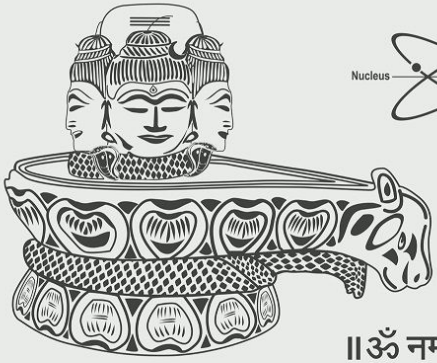

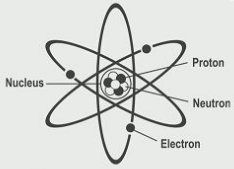

॥ॐ नमो शिवा॥

।। पंचमुखी शिव ।।

सदाचार सत्संग

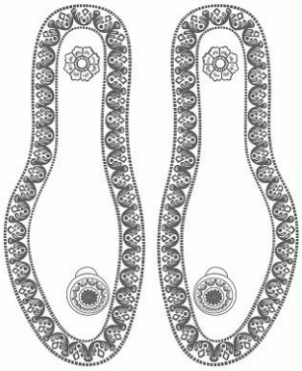

समन्वय सेवा

।। श्री निरंजन पादुका ।।

कर्म भक्ती

ज्ञान योग

।। समन्वय से समाधि ।।

।। राम कृष्ण हरि ।।
ज्ञानेश्वरी
।। ज्ञानदेवे रचिला पाया ।।

।। श्री विठ्ठल ।।
।। श्री रुक्मिणी ।।
।। तुका झालासे कळस ।।

॥ ॐ नमो शिवा ॥

॥ श्री सद्गुरू निरंजन महाराज प्रसन्न ॥

अधिकार पत्र

मौजे वडगांव जि. कोल्हापूर दि. १२/०१/१९९८

प.पू. ब्रह्मलिन शिवयोगी श्री. सद्गुरु कलमेश्वर महाराज, शिरगुर यांचे शिष्य ब्रह्मीभूत राजयोगी **प. पू. श्री. सद्गुरू निरंजन महाराज**, आश्रम मौजे वडगांव ता. हातकणंगले, जिल्हा कोल्हापूर (महाराष्ट्र) भारत ४१६ १२८ यांचेकडून.

अद्वैयानंद परंपरा, उज्जयनी शाखा, शांभवी दिक्षा (मुद्रा), विहंगम राजमार्ग, सहज राजयोग, ही मालीका चालविणेचा व ज्ञानदान करणेचा अधिकार स्वत: ब्रह्मीभूत राजयोगी **प. पू. श्री. सद्गुरू निरंजन महाराज** यांनी, पर्णकुटी १५८-अ,मांगूर,ता. चिक्कोडी जिल्हा बेळगांव,येथे दि. ९/४/१९९४ रोजी संध्याकाळी ६:१५ वाजता, **श्री.कृष्णा दशरथ धनवडे (विनयानंद)**, यांना दिलेला आहे.

प. पू. श्री. सद्गुरू निरंजन महाराज यांचे रविवार दि. २१/१२/१९९७ रोजी सायंकाळी ६:१० वा. मु. पो. ढवळी, ता. मिरज, जि. सांगली येथे महानिर्वाण झालेने, त्यांचे उत्तराधिकारी म्हणून **श्री. कृष्णा दशरथ धनवडे**, कैवल्य, ९२४/३० विशालनगर, हुपरी, ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर ४१६ २०३, **(विनयानंद महाराज)** यांची सर्वानुमते नियुक्ती करणेत येत आहे, म्हणून दिले अधिकारपत्र.

स्वामी विवेकानंद जयंती
पौष शु॥ पौर्णिमा शके १९१९
सोमवार दि. १२/०१/१९९८
रोजी सकाळी ११.०० वा.

पांडुरंग मामनी बावर

अध्यक्ष
श्री. सद्गुरू निरंजन महाराज सेवाभावी मंडळ, मौजे वडगांव
ता. हातकणंगले जि. कोल्हापूर (महाराष्ट्र) भारत ४१६ १२८

अधिकारपत्र प्रदान : प. पू. श्री. सद्गुरू विरूपाक्ष देवरू शिरगुर मठाधिपती यांचे अमृत हस्ते प्रदान करणेत आले.

१२/०१/१९९८

(प. पू. श्री. विरूपाक्ष देवरू शिरगुर)

सम्मती व साक्षीदार

१)
२) कृष्णा नेवडे
३) कृष्णा बाबू माडगे
४)
५)
६)
७)
८) शेषगिरी शंकर हेळवाळे
९)
१०)

ब्र. विद्याशंकर भारती स्वामी
सामाजीक पुरस्कार सन २०११ इ. ।।

श्रीमत् स्वामी विद्याशंकर भारती

श्रीमत् स्वामी विद्यानृसिंह भारती

राजमान्य राजश्री

श्री. कृष्णा दशरथ धनवडे, हुपरी

यांना श्री संस्थान देवतेचे शुभाशिर्वाद व स्वामींचे नारायण स्मरण,

महोदय,

सन १९६५ ते १९६८ या चार वर्षात रोज दहा ते चौदा कि.मी. पायी चालत जाऊन आपण एस.एस.एल.सी. पर्यंत आपले शिक्षण पूर्ण केले. इच्छा असूनही पुढचे शिक्षण घेता आले नाही. असे असूनही आपण १-४-६९ ते ३१-१०-७० पर्यंत मांगूर, ता. चिक्कोडी, जि. बेळगांव येथे नोकरी केली. व तदनंतर १४-११-१९७० पासून हनुमान सहकारी दुध व्यावसायिक व कृषिपूरक सेवा संस्था मर्यादित, यळगूड येथे आजतागायत विविध पदावर काम करुन सध्या या संस्थेत सेक्रेटरी म्हणून कार्यरत आहात. आपण या पदावर राहून अनेक ठिकाणी धडाडीने सामाजिक कार्य करीत आहात. श्री निरंजन महाराज यांच्याकडून १९७३ मध्ये अनुग्रह घेतला व आज श्री सद्गुरु निरंजन महाराज आश्रम मौजे वडगांव, जि. कोल्हापूर येथे १२ जानेवारी ९८ पासून सद्गुरु या पदावर विनयानंद म्हणून कार्यरत आहात. या निमित्ताने कर्नाटक व महाराष्ट्रातील विविध ठिकाणी विज्ञान व अध्यात्म या विषयांवर प्रवचने करुन जनजागृती करीत आहात. तसेच या आश्रमाच्या माध्यमातून विविध दुर्मिळ ग्रंथांचे प्रकाशन व प्रबोधन आणि सुसंस्कार हे महान कार्य करीत आहात.

शालेय जिवनात आपण १९६४ ते १९६८ या वर्षात १) थेफ्ट अलार्म २) लिक्विड लेबल कंट्रोल स्वीच ३) इमर्जन्सी लॅब ४) मल्टीयुज टाईमर यांचे शोध कार्य केले संगणक व अद्यायवत प्रणाली बाबत कोणतेही प्रशिक्षण नसताना यळगूड परिसरात १९९२ पासून अद्यायवत संगणक आणि विविध इलेक्ट्रानिक यंत्रणा उभारणी करुन यशस्वीपणे राबविल्या. त्यामुळे मोठ्या प्रमाणात बचत झाली. आपण निरंजन मठाचे सद्गुरु आहातच शिवाय या परिसरात असणाऱ्या अनेक संस्थावर, सचिव, सल्लागार, संस्थापक अशा विविध पदाद्वारे हे जनजागृतीचे सामाजिक कार्य करीत आहात. या आपल्या महान कार्याबद्दल अनेक पुरस्कार मिळालेले आहेत. उदाहरणार्थ Wi.Fi ॲकसेस पॉईंट ५.८ गीगा हर्टस् रेडीओ फ्रिक्वेन्सीद्वारे श्री पैसाफंड बँक, हुपरी हेड ऑफिस व सर्व शाखामधील संगणक यंत्रणा यशस्वी केल्याबद्दल विशेष पुरस्कार २०.१२.२०१० रोजी मिळाला आहे. या आपण करीत असलेल्या कार्याबद्दल आम्हाला अभिमान वाटतो. व या आपल्या कार्याचा गौरव म्हणून या मंगल प्रसंगी यंदाचा सामाजिक पुरस्कार आपणांस प्रदान करताना आम्हांस आनंद होत आहे.

मिती वैशाख शु. पौर्णिमा, शके १९३३
मंगळवार दि. १७ मे २०११

अध्यक्ष
श्रीमत् जगद्गुरु शंकराचार्य पीठ करवीर, कोल्हापूर.

पब्लिक ट्रस्ट नं. ए - १३९१
श्री स्वामी जगद्गुरु शंकराचार्य पीठ करवीर कोल्हापूर
२२९९, डी वार्ड. शुक्रवार पेठ, कोल्हापूर - ४१६ ०१२. फोन : ०२३१ - २५४१४५४ E-mail : peethkarvir@gmail.com

।। ॐ नमो शिवा ।। ।। श्री सद्गुरु निरंजन महाराज प्रसन्न ।।

श्री निरंजन आश्रम (सन-2017) मधील कार्यक्रम पत्रिका

अ.नं.	तिथी	वार	तारीख	सत्संग-जयंती	सत्संग सेवा
1	पौष शु.15 शके 1938	गुरुवार	12/01/2017	विवेकानंद जयंती शाकंभरी पौर्णिमा	मौजे वडगांव मर्दवाडी
2	माघ शु.04	मंगळवार	31/01/2017	गणेश जयंती	सातारा
3	माघ शु.15	शुक्रवार	10/02/2017	संत रविदास जयंती	खोची
4	माघ शु.13	शुक्रवार	24/02/2017	महाशिवरात्री	जांभळी
5	फाल्गुन शु.15	रविवार	12/03/2017	हुताशनी पौर्णिमा	शिरोळ
6	फाल्गुन कृ.02	मंगळवार	14/03/2017	संत तुकाराम बीज	खोची
7	फाल्गुन कृ.06	शनिवार	18/03/2017	एकनाथ षष्ठी	लोकुर
8	चैत्र शु.09	मंगळवार	04/04/2017	श्रीराम नवमी	मालदन
9	चैत्र शु.13	रविवार	09/04/2017	महावीर जयंती	इचलकरंजी
10	चैत्र शु.15	मंगळवार	11/04/2017	हनुमान जयंती	येडे निप्पाणी
11	वैशाख शु.03	शुक्रवार	28/04/2017	बसवेश्वर जयंती	बेनाडी
12	वैशाख शु.05	रविवार	30/04/2017	शंकराचार्य जयंती	पनवेल-उल्हासनगर
13	वैशाख शु.15	बुधवार	10/05/2017	बुध्द जयंती	हुपरी
14	ज्येष्ठ शु.15	शुक्रवार	09/06/2017	वट पौर्णिमा	पाचगांव
15	आषाढ शु.15	रविवार	09/07/2017	व्यास पूजन	रेंदाळ,मौजे वडगांव
16	श्रावण शु.15	सोमवार	07/08/2017	नारळी पौर्णिमा	पट्टणकोडोली
17	श्रावण कृ.08	सोमवार	14/08/2017	श्रीकृष्ण जन्माष्टमी	मौजे वडगांव
18	भाद्रपद शु.15	बुधवार	06/09/2017	चातुर्मास्य समाप्ती	हमीदवाडा
19	आश्विन शु.15	गुरुवार	05/10/2017	वाल्मिकी जयंती	मांगूर
20	कार्तिक शु.15	शनिवार	04/11/2017	गुरुनानक जयंती	हेरले
21	मार्गशीर्ष शु.11	गुरुवार	30/11/2017	गीता जयंती	पेठ वडगांव
22	मार्गशीर्ष शु.15	रविवार	03/12/2017	दत्त जयंती	जयसिंगपूर
23	मार्गशीर्ष कृ.07	शनिवार	09/12/2017	श्री निरंजन पुण्यतिथी	चिकुर्डे
24	पौष शु.07	सोमवार	25/12/2017	ख्रिसमस	मिरज

1) वरील सर्व कार्यक्रम श्री निरंजन महाराज आश्रम मौजे वडगांव येथे संपन्न होतील.
2) अ.नं.6,8,15 व 23 या व्यतिरिक्त सर्व कार्यक्रम सायं.07.30 ते रात्री 10.30 या वेळेत होतील. 3) अ.नं.6,8 हे कार्यक्रम सकाळी 10.30 ते दुपारी 03.00 या वेळेत होतील. 4) अ.नं. 15 व 23 हे कार्यक्रम सुर्योदय ते सुर्यास्त या वेळेत होतील.

श्री सद्गुरु निरंजन महाराज चॅरिटेबल ट्रस्ट,मौजे वडगांव
ता.हातकणंगले,जि.कोल्हापूर 416 122
Reg. No. E-2570/ Kop / Date 28.11.2011 FWP : 094203-35748,N-16.75690°E-74.31089°
Email. : vchindia@gmail.com PAN NO.AALTS1612D
No.PN/CIT(Exempt.)/Tech/80G/305/2016-17/985 Date-7.12.2015

समन्वय से समाधि

शुध्द,स्थिर,व्यापक आणि परिपूर्ण म्हणजे परमार्थ.

समन्वय से समाधि

भगवान शिवाचे पाच मुखापासून उत्पन्न झालेले आचार्य व त्यासमंधीची माहिती

परमेश्वर	१	२	३	४	५
मुखे	सद्योजात	वामदेव	अघोर	तत्पुरुष	ईशान्
रंग	हिरवा	तांबडा	काळा	पांढरा	पिवळा
दिशा	पूर्व	दक्षिण	पश्चिम	उत्तर	ऊर्ध्व
गणाधीश्वर	रेणूक	दारुक	घंटाकर्ण	धेनुकर्ण	विश्वकर्ण
आद्याचार्य	रेवण	मरुळ	एकोराम	पंडित	विश्व
उत्पत्ति	कोल्लिपाकी	वटक्षेत्री	द्राक्षाराम	सुधाकुंड	काशीक्षेत्र
लिंग	सोमेश्वर	सिध्देश्वर	रामनाथ	मल्लिकार्जुन	विश्वनाथ
अधिपत्य	रंभापुरी	उज्जयिनी	हिमवत्केदार	श्रीशैलपर्वत	श्रीमहाक्षेत्र
स्थाने	बाळीहळळी	कर्नाटक	हिमालय	आंध्रप्रदेश	काशी
गोत्रे	वीर	नंदी	भृंगी	वृषभ	स्कंद
महासूत्रे	पड्विडी	वृष्टी	लंबन	मुक्तगुच्छ	पंचवर्ण
शाखा	रेणुक	दारुक	घंटाकर्ण	धेनुकर्ण	विश्वकर्ण
प्रवर	एकाक्षर	द्विक्षर	त्र्यक्षर	चतुरक्षर	पंचाक्षर
वेद	ऋग्वेद	यजुर्वेद	सामवेद	अथर्ववेद	अजपवेद(सूक्ष्म)
दंड	अश्वत्थ	पलाश	वेणु	न्यग्रोध	बिल्व
—	(पिंपळ)	(पळस)	(वेत्त)	(वड)	(बेल)
कमंडलू	हरित्वर्ण	तांबे	लोखंड	कांश्य	सोने
कंथा	हिरवी	तांबडी	निळी	पांढरी	पिवळी
तत्वे	पृथ्वी	आप	तेज	वायु	आकाश
बीज मंत्र	न	म	शि	वा	य
पंचाक्षरमंत्र	प्रसाद	माया	सूक्ष्म	स्थूल	मूल
सिंहासन	वीर	सध्दर्म	वैराग्य	सूर्य	ज्ञान
गणाधिश्वरशिष्य	कालारी	पुरारी	वेदारी	स्मरारी	मखारी
गायी	नंदा	भद्रा	सुरभी	सुशिला	सुमना
भस्म	विभूती	भसित	भस्म	क्षार	रक्षा
भस्मधारणस्थान	दोन्हीपाय	गुह्यस्थान	हृदय	मुख	मस्तक

। भस्मधारणमंत्रः ।

अनादि शाश्वतं शांतं चैतन्यं चित्स्वरुपकम् । चिदंगं वृषभाकारं चिद्भस्म लिंगधारणम्

भसित् धारण करणा-या साधकाला सर्वत्र परशिवाचा भास होवू लागतो.

पंचाक्षरी मंत्राचे - ऋषी वामदेव - छंद पंक्ती - देवता सदाशिव - बीज ओम् कार - शक्ती उमा - कीलक शिव

संदर्भः श्रीमद्जगद्गुरु आचार्योत्पत्तिक्रम वर्णन, प्रकाशक शैवभारती भवनम् ,जंगमवाडी मठ, वाराणसी पिनकोड २२१००१
फोन नं.०५४२-२४५०५४६, मोबाईल नं. ०-९४४८१२८५६४ व ०-९४१५३०२५६३
(श्रीशिवपूजाविधिः सन १९९४ व जन्म हा अखेरचा सन १९९१व १९९३)

सदानंदमीडे प्रभुं पञ्चवक्त्रम् ।। २ वेदसारशिवस्तोत्रम्।।
नित्य आनंदस्वरुप असणा-या पंचमुखी ईश्वराची मी स्तुती करतो.
पंचमुखी महादेव , कल्याण गीताप्रेस गोरखपुर - २७३ ००५
अंक १, वर्ष ६७, पान नं. ९७ वरील माहिती

दिशा	पश्चिम	उत्तर	दक्षिण	पूर्व	ऊर्ध्व
मुख (वक्त्र)	सद्योजात	वामदेव	अघोर	तत्पुरुष	ईशान
वर्ण	श्वेत	कृष्ण	नील	पीत	दुग्ध
वाहन	हंस	गरुड	कूर्म	अश्व	वृषभ
तत्व	पृथ्वी	आप	तेज	वायु	आकाश
बीज	लं	वं	रं	यं	हं
अधिष्ठातृदेवता	ब्रह्मा	विष्णु	रुद्र	ईश्वर	सदाशिव
मुद्रा	धनुर्बाण	पद्म	ज्ञान	कवच	महामुद्रा

श्री संत शिरोमणी मन्मथ स्वामी कपिलधार कृत (कालावधी सन १५६९ ते १६१३)
श्री जगद्गुरु रेणुकाचार्यांनी अगस्तमुनीला सिध्दांत शिखामणि ग्रंथाचे द्वारे केले उपदेशाचे सारगृहीत (हरगौरी संवाद) श्री परमरहस्य (इसवी सन १६०० साली ग्रंथ लिहला असे)
श्री परमरहस्य सार्थ

अध्याय १६ वा मधील संदर्भीत भाग (गणाधीश्वर = दारुक , आद्याचार्य = मरुळ)
तैसेची वटक्षेत्री अवतार होता । चरणी पावन झाली क्षिप्रा माता ।
उद्भव सिध्देशलिंगी तत्वता । सिंहासन उज्जयिनी पुरी ।।१६-५६।।
ते मरुळाचार्य विख्यात । शिवदेशे करोनि मर्त्यलोकांत ।
वीरशैव धर्मा सरंक्षित । महाज्ञानी जाण तो ।।१६-५७।।
त्याचा दक्षिणदिशी मठ असतु । मरुळसिध्द महामहंतू ।
ज्ञानसूर्य जैसा भासतू । चिद्गगनीचा ।।१६-५८।।
निर्विकल्पदशे असत । तया पिशाचवृति आवडत ।
मन उन्मनि सदोदित । संतुष्ट सदा ।। १६-५९।।
तो कोणाचे आश्रमा न जाय । कोणाचे शास्त्रा न पाहे ।
कोणाचे संगी न राहे । क्षणभरी तो ।।१६-६०।।

कपिलेश्वराचे करी ध्यान । यजुर्वेदाचे उच्चारण ।
गोमेदद लिंगाचे पूजन । वटाचे वृक्षी वास करी।।१६-६१।।
वामदेव मुखापासुन । झाले दारुकाचार्य उत्पन्न ।
वृष्टी सुत्राधिकारी पूर्ण । नामे मरुळराध्य प्रसिध्द ।।१६-६२।।
अमलाक्ष लिंग अवधारी । मृगजिन खांद्यावरी ।
समीप तांब्याची खापरी । तया सत्यशरणाशी ।।१६-६३।।
रुद्राक्षमाळा कंठी शोभती । व्याघ्र वाहन तयाप्रति ।
जप मयुरासनी करीति । मरुळसिध्दते ।।१६-६४।।
क्रियाज्ञान शक्तिधरोन । भूचरीमुद्रा गुरुचे ध्यान ।
नेत्र वेधी ऐसी सिध्दी जाण । तयापासी असे ।।१६-६५।।
मकार अक्षरी समाधि । चर्चिली विभूति ब्रह्मवबोधी ।
मस्तकी जटा योग सिध्दी । चरणालागती तयाच्या ।।१६-६६।।
पळसाचा दंड हाती । ताम्र कलशाची दिव्य दीप्ती ।
कंथा आरक्त स्थिती । असे जया गुरुवर्या ।।१६-६७।।
ऐसी मरुळसिध्द मुनीची । भूषणे निरोपिली तयाची ।
निराश निराभिमान अविद्येची । वार्ता तेही तेथ नाही ।।१६-६८।।
अखंड निमग्न असे । आनंदे डुल्लतु पिशाचदशे ।
भाग्योदये जया भेटतसे । तया आपणा ऐसे करी ।।१६-६९।।
तो जरी अदृष्टे पाहे कोणाकडे । तरि त्यास ब्रह्मांड भांडार उघडे ।
तात्काळ वस्तु होवोनि भिडे । वस्तुचि माजी ।।१६-७०।।
गंगा सागरा शरण गेली । ती मिळोनि सागरुचि झाली ।
परतोनि नाही आली । ठेली सागरुचि ।।१६-७१।।
तेवि जे संता शरण गेले । ते मिळणी तद्रुपचि झाले ।
पुनः नरदेहा नाही आले । होवोनि ठेले परब्रह्म ।।१६-७२।।
म्हणोनि महंत मरुळसिध्द । शरणागता करी ब्रह्मबोध ।
शिवाचारासी प्रसिध्द । तारक कृपाळू ।।१६-७३।।

तेषु प्रमथवर्गेषु सृष्टेषु परमात्मना ।
रेणुको दारुकश्चेति द्वावभूता शिवप्रियौ ।।२-२७।। **सिध्दांतशिखामणि** ।।

परमात्म्याने निर्मिलेल्या त्या पूर्वोक्त प्रमथ-समुदायात रेणुक आणि दारुक या नावाचे दोघे प्रमथगण (ज्ञानसंपन्न व शिवानंदात सदैव डुंबत असणारे) शिवाला अत्यंत प्रिय होते.

रे रे रेणुक दुर्बुध्दे कथमेष त्वयाऽधुना ।
उल्लंघितः सभामध्ये मम भक्तो हि दारुकः ।।३-६९।। **सिध्दांतशिखामणि** ।।

अरेरे, हे दुर्बुध्दी रेणुका, माझा परमभक्त असणा-या दारुकाला या सभेत तू ओलांडून कसा आलास ? ।। असा उल्लेख आहे. परमशिवाचे आज्ञेने मध्यप्रदेशातील अवंतिका (उज्जैन)

नगरात वटक्षेत्रामध्ये श्री सिध्देश्वर महालिंगातून अवतरलेले (लिंगधारणचंद्रिका पृ.३६२-३६३) श्री मरुळाध्य यानी कर्नाटकातील बल्लारी जिल्ह्याच्या उज्जयिनी नावाच्या गावात एक धर्मपीठ स्थापिले. त्याचे नाव सध्दर्मपीठ अथवा सध्दर्म सिंहासन असे आहे.

(धर्मामाजी परम धर्म। स्वरुपी राहणे हा स्वधर्म। हेचि जाणिजे मुख्य वर्म। साधू लक्षणाचे।।)

श्री काशी जगद्गुरु डॉ. चंद्रशेखर शिवाचार्य स्वामीजी जंगमवाडी मठ वाराणसी पिन कोड २२१००१ फोन ०५४२-२४५०५४६ यांचे सिध्दांतशिखामणिः

(७ जुलै १९९० चे संपादकीय पान नं.२२ व २३)

ब्रह्मानन्दं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्तिम्। द्वन्द्वातीतं गगनसदृशं तत्वमस्यादिलक्ष्यम् ।।
एकं नित्यं विमलमचलं सर्वधासाक्षिभूतम् । भावातीतं त्रिगुण रहितं सद्गुरुं तं नमामि ।।
गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णु गुरुर्देवो महेश्वरः । गुरु साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।

श्री सद्गुरु परंपरा

श्री सध्दर्मपीठाचे मध्यप्रदेशातून कर्नाटकामध्ये स्थलांतर

मालवप्रदेश म्हणजेच सध्याचा मध्यप्रदेश, येथील उज्जयिनी (अवंतींका) येथे, पंधरावे जगद्गुरु श्री शंभुमुनी लिंगैक्य झाल्यानंतर, श्री जगद्गुरु मरुळसिध्द (१६ वे पिठाधिश), जैन राजाच्या उपद्रवामुळे मध्यप्रदेशातील उज्जयिनीचा परिसर सोडून शिष्यांसह महाराष्ट्राच्या विभिन्न स्थानांतून संचार करीत, कोल्हापूर जवळच्या सिध्दगिरीस प्रयाण करते झाले. तेथे श्री जगद्गुरु रेवणसिध्दांशी भेट होते.(सिध्दगिरी येथे सध्या पुरातन मठ आहे) श्री जगद्गुरु मरुळसिध्दांच्या महाकाल उज्जयिनी सध्दर्मपिठावर आलेल्या आपत्तीची माहिती झाल्याने श्री जगद्गुरु रेवणसिध्दांनी, श्री जगद्गुरु मरुळसिध्दांचे सांत्वन केले. आणि कर्नाटक प्रदेशातील कोट्टूर जवळ उज्जयिनी नांवाचे नवे नगर निर्माण करुन तेथे सध्दर्मपिठ पुन्हा स्थापन करण्याचा सल्ला दिला.

(संदर्भ : पंचपिठ परंपरा, आणि कार्य)

श्री मरुळसिध्द व रेवनसिध्द मंदिर काकती जिल्हा बेळगांव

प्रमथ गणात रेणुक आणि दारुक असे दोघे सकल शास्त्र निपुण,मायाशक्तीने परिकल्पित, मल, विक्षेप, आवरण संबंधापासून परावृत होते. ते दोघेही तेजस्वी, ब्रह्मानंदज्ञानाने परिपूर्ण असणारे, अमृतरस आस्वादा रुची असणारे, शिवतत्व ज्ञानमयी असणारे, जन्म-मृत्यू व्याधीवर विजय प्राप्त केलेले, अप्रतिहत (दुस-यांपासून नाश न पावणारे) असे पराक्रमी होते. सर्व स्वतंत्र असलेल्या परमेश्वराने, सर्व कार्यनिर्वाहक समर्थ, शुध्दात्म व अत्यंत विश्वासपात्र असलेल्या रेणुक व दारुक यांना आपल्या अंतःपुराचे द्वारपालक म्हणून नेमले होते. भूलोकातील जीवसृष्टीच्या कल्याणार्थ रेणुकाला परमेश्वर आपल्या जवळ बोलावून 'प्रमथगणात मान्यताप्राप्त असलेला तू माझे स्वरूप आहेस. माझे म्हणणे प्रेमाने ऐक, भूमंडळात आता परम मोक्षप्रद असलेला लिंगाग समरसतेला भूलोकात पुनःप्रतिष्ठापित करावयाचे आहे. 'त्यावेळी रेणुकाचार्य यानी शिवजींचे आज्ञेप्रमाणे भूतलावर कार्य केले. श्री रेवणसिध्द सिध्दगिरीमध्ये असताना,

श्री मरुळसिध्दांनी उज्जैननगर सोडून दक्षिणेत संचार करीत असता सिध्दगिरीत कांहीं दिवस वास केला होता. त्या वेळी कोल्हापूर एक मोठे शहर होते व कांहींवर्षे राजधानी म्हणून प्रसिध्द होते.त्या शहरात मायादेवी नांवाची स्त्री रुपवती होती. ती मायाविद्येत (काळ्या विद्येत, अघोरी विद्येत) पारंगत होती. तिने विषाने भरलेली एक घागर तयार केलेली होती.ते विष पिऊन जो कोणी पचविल त्याच्याशीच लग्न करीन असा संकल्प तिने केला होता. तिच्या रुपाला मोहित होऊन कांही पंडीत, साधक आपल्या प्राणाची पर्वा न करता मायादेवीला जिंकणेस येत. तिचे ते विष पिऊन प्राण गमावत होते. अशा प्रकारे कांही पंडीत,साधक मरण पावले असताना सुध्दा, आपण जिंकूच अशा भ्रमात पडून तिचे ते जालीम विष पिऊन यम देवाचे पाशात पडतच होते. हा सर्व वृतांत जाणून श्री रेवणसिध्देश्वरजीनी मायादेवीचा गर्व भंग करण्यासाठी श्री मरुळसिध्दाना पाठविले होते. पंचाचार्यामध्ये द्वितीयस्थान असलेले श्री दारुकाचार्य हेच मरुळसिध्द! होत. श्री रेवणसिध्दांचे आज्ञेनुसार मरुळसिध्द सिद्दगिरीहून कोल्हापूरास आले. मायादेवीचे विष पिऊन पचविले. विष पिऊन न मरता जिवंत असलेल्या तेजस्वी योग्यास मायादेवीने लग्नास तयार व्हावे अशी विनंती केली. परंतु मरुळसिध्दानी त्यास नकार देवून मरुळसिध्द कित्येक पर्वत व जंगल पार करत दक्षिणेकडे निघाले परंतु मायादेवी त्यांचा पाठलाग करीत 'मम का गती' काकती जि. बेळगांव येथ पर्यंत पोहचली. माझेशी लग्न कर अन्यथा माझे विष मला परत कर असा हट्ट धरलेने तत्क्षणी, घे तुझे विष म्हणून मरुळसिध्दानी एका दगडावर उल्टी केली. (आज काकती येथे त्या जागेतच मरुळसिध्दांचे देवस्थान असून उल्टी केलेला दगड देवस्थानाचे मध्यभागी आहे.) येवढे झाल्यानंतरही मायादेवीने मरुळसिध्दांची पाठ सोडली नाही व मायादेवीने चित्रविचित्र हावभाव करुन मरुळसिध्दाना आपलेशी लग्न कर असा अट्टाहास धरलेने तिचेवर रागावून मरुळसिध्दानी तिचे नाक व स्तन कापून कुरुप केले. (नाक व स्तन कापलेल्या अवस्थेत, मायादेवीची दीड फूट उंच व एक फूट रुंद अशी मुर्ति आजही काकतीत सिध्देश्वर देवस्थानात आहे.) त्या नंतर मरुळसिध्दांनी काकतीचे पश्चिम दिशेस प्रयाण केले तेथे मायादेवीने मरुळसिध्दांची क्षमा मागून प्रार्थना केले नंतर मरुळसिध्दांना दया आली व जंगलातील झाडाचा पाला वाटून लाव असा आदेश दिला. वनस्पतीचा लेप लावलेनंतर मायादेवी पूर्ववत झाली. त्या ठिकाणास वैजनाथ म्हणून ओळखिले जाते हे ठिकाण काकतीचे पश्चिमेस १२ ते १५ कि.मि.वर आहे.

संदर्भ :- श्री सिध्दाश्रम, श्रीक्षेत्र रेवणसिध्देश्वर, हुनसेवारी-काकती-बेळगांव.

ब्रह्मलिन प.पू.मरुळसिध्द (मूळ पुरुष) मरुळ = मोहित करणारा
(कोट्टूर जवळ) मु.पो.उज्जयिनी ता.कूडलगी जिल्हा बेळ्ळारी (कर्नाटक राज्य)
पिनकोड ५७२ १७१ (पूर्वी निजाम स्टेट मध्ये)
१) सिध्देश्वर शिवलिंग (कलियुगातील प्रथम मरुळसिध्द) व
२) मुक्तिमुनी, ३) सिध्दमुनी ४) शिवमुनिंद्र ५) शांतमुनी ६) भवभूतमुनी
७) इम्माडीमुनी ८) शक्तिमुनी ९) सिध्दमुनी १०) इम्माडी शांतमुनी ११) मुम्मडी सिध्दमुनी
१२) सांबमुनी १३) इम्माडी शिवमुनी १४) ईश्यानमुनी १५) शंभूमुनी या पंधरा पीठाधिशानंतर

16 वे जगद्गुरु श्री मरुळसिध्दानी (कोट्टूर जवळ) मु.पो.उज्जयिनी येथे सध्दर्मपिठाचा मठ,
सन 1054 मध्ये स्थापन केला असे.संदर्भः विश्वकल्याण योगीश्वर, मार्च 1997

।

प.पू. श्री जातवेदमुनी शिवाचार्य (कूडलसंगम) सारंग हिरेमठ **उज्जयिनी शाखामठ**

।

बाराव्या शतकात विजापूर जिल्ह्यातील बागेवाडी या गावी एका कम्मा ब्राह्मण कुलातील मादरस आणि मादलांबिका या दंपतीच्या उदरी श्रीबसवाचा जन्म झाला. त्यांनी वयाच्या आठव्या वर्षी आपला ब्राह्मणधर्मोचित उपनयन संस्कार करुन घेण्यास नकार देऊन कूडलसंगम क्षेत्रास प्रयाण केले. आणि तेथील **सारंग हिरेमठ या उज्जयिनी सध्दर्म पीठाच्या शाखामठाचे पट्टाधिकारी श्री जातवेदमुनी** शिवाचार्याकडून दिक्षा घेतल्याचा इतिहास प्रसिध्द आहे. बिज्जलाची राजधानी (बिदरजवळील) कल्याण नगरीत शरणांची क्रांती झाल्यावेळी राजसैनिक, शिवभक्तांचा जागोजाग पाहाताक्षणी वध करीत असताना त्याचा प्रतिकार करणे अशक्य झालेने श्री बसवेश्वर, स्थानाचा त्याग करुन आपले दिक्षागुरु श्री जातवेदमुनी शिवाचार्याचे निवासस्थान असलेल्या कूडलसंगमक्षेत्राकडे निघून गेले व तेथेच लिंगैक्य झाले. परंतु आजच्या वीरशैवांत दोन पक्ष आहेत. एक पंचाचार्यांचा व दुसरा श्रीबसवअळुमाच्या शून्य सिंहासनाचा

(म-हाठी संस्कृति,पृ.११६)

उज्जयिनी सध्दर्मपिठ मु.पो.उज्जयिनी ता.कूडलगी जिल्हा बेळळारी (कर्नाटक राज्य) पिन कोड ५७२ १७१

१०८ वे पीठाधिकारी म्हणून श्री जगद्गुरु सिद्धलिंग शिवाचार्य भगवत्पाद
पीठाधिश वैशाख वद्य पंचमी रविवार इ. सन १९०६ पराभवनाम संवत्सर शके १८२८
(जन्म- माघ वद्य ७ रविवार शके १८१२ विकृतिनाम सवंत्सर इ. सन. १८९०
निर्वाण-पौष वद्य ४ युवनाम सवंत्सर शके १८५७ रविवार १२।१।१९३६ इ.)

१०९ वे पीठाधिकारी म्हणून श्री १००८ जगद्गुरु सिध्देश्वर राजदेशिकेंद्र शिवाचार्य महास्वामी या नावाने युवनाम संवत्सर माघ शु।। १० शके १८५७ रविवार दि.०२.०२.१९३६ इ।।.रोजी त्यांना पट्टाभिषेक झाला. (जन्म मंगळवार पूष्य नक्षत्र कृ.३ सन१९०६, निर्वाण दि.१७.११.१९९८)

११० वे जगद्गुरु श्री मरुळाराध्य शिवाचार्यमहास्वामी यांचा पट्टाभिषेक क्रोधनाम संवत्सर, श्रावण शु।।.१३ श्रवण नक्षत्र, बुधवार दि.२८-०८-१९८५ इ।।. रोजी (जन्म १९३६ - निर्वाण १९९५)

१११ वे जगद्गुरु श्री मरुळसिध्द शिवाचार्यमहास्वामी यांचा पट्टाभिषेक युवानाम संवत्सर शके १९१७ कार्तिक श।।.१३ रेवती नक्षत्र रविवार ५.११.१९९५ इ।।.रोजी
(जन्म १९६२ - निर्वाण सोमवार दि.१७.१०.२०११)

उज्जयिनी शाखामठ

श्री १००८ जगद्गुरु सिध्देश्वर राजदेशिकेंद्र शिवाचार्य महास्वामी (सध्दर्मपिठ उज्जयिनीचे १०९ वे मठाधिपति) यांचे शिष्य ब्रह्मलिन प.पू.कल्मेश्वर महाराज, शिरगुर ता.रायबाग (कर्नाटक)
जन्म १८९७ - महानिर्वाण दि.११-०६-१९६८. कल्मेश्वर महाराज हे अत्यंत प्रतिभाशाली व शीघ्रकवी होते. कानडी भाषेमध्ये परंतु मराठी लिपीमध्ये त्यांचे आध्यात्मिक वांङ्मय उपलब्ध आहे.

प. पू. ब्रह्मलिन श्री दादामहाराज केळकर सांगली(०२३३-२३३२४६३) यांचे हस्तलिखीत वहीचे आधारे, प्रा.डॉ.के.वा.आपटे सांगली (०२३३-२३०१६९९) लिखीत **चिमड संप्रदाय** १२-१०-२००५ या ग्रंथातील **मरुळसिध्दांची मठपरंमपरा** या मथळ्या खाली प्रसिध्द झालेली माहिती. मरुळसिध्दांच्या मठपरंपरेत आणखी एक नांव घेण्याजोगे अर्वाचीन साधू म्हणजे **कल्मेश्वर**. कल्मेश्वर यांची सर्कस होती. एकदा ते सर्कशीसह उज्जनी मध्ये होते. तेथे मरुळसिध्दांच्या मठातील सिध्देश्वर महाराजांना त्यांनी सर्कस पाहण्याचे आमंत्रण दिले. प्रथम सिध्देश्वरानी नकार दिला. पुढे कल्मेश्वरांच्या आग्रहाने ते सर्कस पाहण्यास गेले. त्यांच्याकडे कल्मेश्वरानी आशीर्वाद मागीतला. दुसरे दिवशी कल्मेश्वर, मठात येताच सिध्देश्वरानी त्याना अनुग्रह दिला व सर्कस बंद करण्यास सांगितले. लगेच कल्मेश्वरानी सर्कस विकून टाकली व निष्ठेने साधन केले. त्याना प्राप्त झालेला अधिकार पाहून कल्मेश्वराना अनुग्रह देत जाण्याची आज्ञा सिध्देश्वरानी केली. कल्मेश्वरानी शिरगुर येथे आपला मठ स्थापन केला. ते एकतारी भजन करीत व त्यात देहभान विसरुन जात. दिनांक ११-०६-१९६८ रोजी कल्मेश्वरानी शिरगुर येथे भजन करीत देह ठेवला. संदर्भ : १) **(चिमड संप्रदाय पान नं. १३)**

२) (प्रा.कृष्णा गुरव, कोल्हापूर ०२३१-२३२४२८४ यांचे कैवल्य दिवाळी अंक २००२, पा.नं.१५४)

।

ब्रह्मलिन प.पू.निरंजन महाराज (ढवळी)
जन्म दि.१०-०१-१९०२ निर्वाण दि.२१-१२-१९९७
दिनांक १३.०२.१९६० रोजी श्री कल्मेश्वर महाराज यानी बंडू बहुरूपी (निरंजन) महाराज याना तत्वज्ञाचा उपदेश करण्यासाठी फोटोसह स्वतःचे सहीनिशी अधिकारपत्रिका दिली सिध्दांतशिखामणिच्या ताडपत्रावरील ग्रंथाच्या आरंभी धारवाड येथील कर्नाटक विश्वविद्यालयाच्या कन्नड अध्ययन पीठ आणि कन्नड अनुसंधान संस्थान या दोन्ही विभागातील सहा हस्तलिखिता पैकी (क्र.२३४१ क.अ.पीठ) मध्ये श्री गुरु निरंजन संगमाय नमः असा उल्लेख आहे. (सिध्दांतशिखामणिः ७ जुलै १९९० संपादकीय पान नं.३३) श्री सद्गुरु निरंजन महाराज यानी, सिध्दांत शिखामणि व वचनसाहित्य याचा समन्वय करुन आणि वेदांत, सिध्दांत, बसवपुराण व कुराण यांचा समग्र अभ्यास करुन, केवळ कर्मकांडात न अडकता साधकाना समजेल अशा सोप्या भाषेमध्ये परमार्थ सांगीतला आहे। म्हणून **।। समन्वय से समाधि।।** हे आश्रमाचे बोधवाक्य स्विकारले आहे.
श्री निरंजन महाराजानी स्वतः नियुक्ति केलेले दोन उत्तराधिकारी
कोल्हापूर दिनांक २३-०८-१९८३, मांगूर दिनांक ९-०४-१९९४

।

ब्रह्मलिन प.पू.अल्लमप्रभू महाराज
(चिक्कोडी, चिंचणी)
जन्म दि. २८-०४-१९१९
निर्वाण दि. ६-१२-१९८६
शिरगुर येथे
नियुक्ति दि. १२-०६-१९६८
संदर्भः- श्री टी.एम्.पाटीलनुतन पिठधिकारी (अल्लमप्रभू महाराज) चिंचणी ता.चिक्कोडी जि.बेळगांव यानी स्वहस्ताक्षरात व सहीनिशी निरंजन बहुरूपी महाराज याना दि.२९.०६.१९६८ रोजी पाठविलेले अंतर्देशीय कानडी पत्र

।

।

१९८७

श्री मुकुंददास महाराज (शिंपेवाडी), मठस्थापना २००७-१२	श्री विनयानंद (मौजे वडगांव), १९९४-९७	श्रीं चे समाधिस्थान (मिरज ढवळी), १९९८-२००३	श्री विरुपाक्षदेवरुमहाराज (शिरगुर) १९६८-७१

श्री सदगुरु निरंजन महाराजांचे वेळी, नामसप्ताह साजरा केला जाणारी
गांवे व तिथी संदर्भ :- महालक्ष्मी दिनदर्शिका कोल्हापूर
१) घालवाड - रामनवमी (चैत्र शु।।.नवमी) २) हिंगणगांव - गुरुपौर्णिमा (आषाढ शु।।.१५)
३) मौजे वडगांव - गोकुळ अष्टमी (श्रावण कृ।।.८)
४) मांगूर - हुपरी - बसवेश्वर जयंती (वैशाख शु।।.अक्षय तृतीया)
५) खरशिंग - तुकाराम बिज (फाल्गुन कृ।।.२) ६) खोची - धर्मनाथ बिज
७) जांभळी - दत्तजयंती (मार्गशिर्ष शु।।.१५)
८) ढवळी - शिवरात्रीचे दुसरे दिवशी (माघ कृ।।.१४/३०)
९) शिंपेवाडी - निवृतीनाथ महाराज पूण्यतिथी १०) तावदारवाडी - एकनाथ षष्टी
११) भोसे - आद्यशंकाराचार्य जयंती १२) लोकुर - व्यास जयंती
१३) मर्दवाडी - मार्गशिर्ष गुरुवार शेवटचा १४) हेरले - श्रावण सोमवार शेवटचा
१५) पट्टणकोडोली -बिरदेव जयंती १६) १ मे आष्टा

।। समन्वय से समाधि।।

शुध्द, स्थिर, व्यापक आणि परिपूर्ण म्हणजे परमार्थ.

द्वैताद्वैत मते शुध्दे विशेषाद्वैत संज्ञके । वीरशैव सिध्दान्ते सर्वश्रुति समन्वयः ।।

भाष्यकार श्रीपतिपंडिताराध्य

समन्वयदृष्टि ठेवून द्वैताद्वैत प्रतिपादक अशा शक्तिविशिष्टाद्वैत सिध्दांताचे प्रतिपादन केले आहे. परंतु शेवटी अद्वैत स्थिती प्राप्त करुन घ्यावी लागते.

सांख्य योगः पाञ्चरात्रं वेदः पाशुपत तथा ।

एतानि मानभूतानि नोपहन्यानि युक्तिभिः (सि.शि.५-४)

वरील सर्व शास्त्रे प्रमाणभूत असून त्याचा युक्तिवादाने कोणीही उपमर्द करु नये, असा वेदानी आदेश दिला आहे.

अवन्तिका (उज्जैन) महात्म्य (मालवा -मध्य प्रदेश)

भारत की साँस्कृतिक राजधानी उज्जैन (महाकालेश्वर एवं वीर विक्रमादित्य और महाकवि कालिदास की) पुराण प्रसिध्द पुण्य नगरी है। उज्जैन विन्ध्याचल के अंचल में मालवा के पठार पर समुद्र सतह से ४६१.७४ मीटर की उँचाई पर २३.११ उत्तरअक्षांश और ७५.५२ रेखांश पर क्षिप्रा(ज्वरघ्नि,पापपघ्नि और अमृतसंभवा) के तट की बाईं ओर बसा है। आधुनिक लोग अवन्तिकापुरीको उज्जैन कहते है। उज्जैन का दुसरा नाम महाकालपुरी भी है।

अयोध्या, मथुरा, माया, काशी, काञ्ची, अवन्तिका ।
पुरी द्वारावती चैव सप्तैता मोक्षदायिकाः ।।

महाकालपुरीका नाम प्रत्येकयुगमे परिवर्तित होता रहता है।
इसके सम्बन्ध मे कहा गया है-

कल्पे कल्पेद्यखिलं विश्वं कालयेद्यःस्वलिलया ।
तं कालं कलयित्वा यो महाकालोद्यभवत्किल ।। (स्क.का.ख.७/९१)

इस स्थानको पृथ्वीका नाभिदेश कहा गया है। द्वादश ज्योतिर्लिङ्गोंमें महाकाल लिङ्ग यहीं है और इक्वान शक्तिपीठोंमें यहाँ एक शक्तिपीठ भी है। द्वापारमें श्रीकृष्ण-बलराम यहीं महर्षि सांदीपनिके आश्रममें अध्ययन करने आये थे। महाराज विक्रमादित्य के समयमें उज्जयिनी भारतकी राजधानी थी। भारतीय ज्यौतिषशास्त्रमें देशान्तरकी शून्य रेखा उज्जयिनीसे प्रारंभ हुई मानी जाती थी। **(संदर्भः भास्कराचार्यकृत सिध्दांतशिरोमणि)**

यलंकोज्जयिनीपुरोपरि कुरुक्षेत्रादिदेशान् पृशत् ।
सूत्रं मेरूगतं बुधैर्निगदिता सा मध्यरेखा भुवः ।।

अर्थात लंका से उज्जैन एवं कुरुक्षेत्र होते हुये जो रेखा मेरु पर्वततक पहुँचती है वह मध्य रेखा मानी गई है। इसी के संकेत स्वरुप उज्जैन की वेधशाला आज भी वेध-कार्य कर रही है। सन् १७२० में जयपुर नरेश जयसिंहने बनवाई हुई वेधशाला आज भी विद्यमान है। इस वेधशालामें १) सम्राट यंत्र २) नायड्रबलय यन्त्र ३) दिगंश यन्त्र ४) भिति यन्त्र प्रमुख चार यन्त्र हैं। इनचारो यन्त्रो द्वारा प्राप्त होने वाले काल, क्रान्ति, नतांश, दिगंश आदि के ज्ञान की सूक्ष्मता को देखने पर आश्चर्यचकित हो जाते हैं। आचार्य वराहमिहिर के अनुसार जब उत्तर ध्रुव की स्थिती पर २१मार्च से प्रायः ६ मास का दिन होने लगता है, तब ६ मास के तीन माह व्यतीत होने पर सूर्य दक्षिण क्षितिज से बहुत दूर हो जाता है। उस समय सूर्य उज्जयिनी में ठिक मस्तक पर होता है। उज्जैन का अक्षांश और सूर्य की कांतिं दोनों ही २४ अक्षांश पर मानी गई है। ऐसी स्थिति उज्जयिनी के अतिरिक्त संसार के किसी नगर की नहीं है, इसलिये उज्जयिनी को भारत का ग्रीनविच माना है। उज्जैन में महाकाल की स्थापना का रहस्य भी यही है कि कालगणना का यही मध्य बिन्दु है। मंगल ग्रह की उत्पति का स्थान उज्जयिनी को माना जाता है। यह सप्तपुरियोंमें एकपुरी है। यहाँ बारहवे वर्षमें कुम्भका मेला लगता है। अवन्तिके प्रत्येक कल्पमें भिन्न-भिन्न नाम होते है। यथा -कनकश्रृंगा,कुशस्थली, अवन्तिका, पद्मावती, कुमद्वती, उज्जयिनी, विशाल, भोगवती, हिरण्यवती, प्रतिकल्पा, और अमरावती आदी।

महाकुम्भ-पर्वके आद्यप्रर्वतक भगवानशंकराचार्य.

मेषराशिं गते सूर्ये सिंहराशौ बृहस्पतौ ।
उज्जयिन्यां भवेत् कुम्भः सदा मुक्तिप्रदायकः।।

जिस समय सूर्य मेष राशिपर हो और बृहस्पति सिंह राशिपर हो तो उस

समय उज्जैनमें कुम्भ योग होता है।

उज्जैन-स्नानकी महिमा-

कुशस्थलीमहाक्षेत्रंयोगिनां स्थानदुर्लभम् । माधवे धवले पक्षे सिंहे जीवे अजे रवौ ।।
तुलाराशौ निशानाथे पूर्णायां पूर्णमातिथौ । व्यतिपाते तु सञ्जाते चन्द्रवासरसंयुते।
उज्जयिन्यांमहायोगे स्नाने मोक्षमाप्नुयात् ।। (स्क.पु.अवन्तिखण्ड)

उज्जैन के कुंभ पर्व में दस योग मुख्य होते हैं, १ वैशाख मास, २ शुक्ल पक्ष, ३ पूर्णिमा, ४ मेष राशि पर सूर्य का होना, ५ सिंह राशि पर बृहस्पति, ६ चंद्र का तुला राशिपर होना, ७ स्वाति नक्षत्र, ८ व्यतिपात योग, ९ सोमवार, और १० उज्जैन नगरी।

ज्योतिः सिध्दवटे ज्योतिस्ते पश्यन्तीह ये द्विजाः।
अथवा श्रीमहाकालद्रष्टारः पुण्यराशयः ।। (स्क.पु.अवन्तिखण्ड)

जो द्विजगण इस उज्जयिनी सिध्दवटमें ज्योतिःस्वरुप ज्योतिर्लिङ्ग अथवा श्री महाकालेश्वरके दर्शन करते है, वे पुण्यराशि परं ज्योतिको देख लेते हैं

न गुरोरधिकं तत्वं न गुरोरधिकं तपः । तस्मात् परतरं नास्ति तस्मै श्रीगुरवे नमः ।।
ध्यानमूलं गुरोर्मूर्तिः पूजामूलं गुरोः पदम् । मंत्र मूलं गुरोर्वाक्यं मुक्तिमूलं गुरोः कृपाः।।

।। नास्ति मुद्रासमं किंचित् सिद्दिदं क्षितीमंडले ।।

यापृथ्वीवर मुद्रेसारखे यश देणारे अन्य कुठले कर्म नाही.
योग साधनेत अष्टांगाशिवाय मुद्रांचे सुध्दा एक खास महत्व आहे.

।। ॐ नमो शिवा ।। शिवा = कल्याणमयी देवी ।।

महामुद्रा नभोमुद्रा उड्डीयान जलधरम् । मूलबंधो महाबंधी महावेधश्च खेचरी ।
विपरीत करा योनिर्वज्राणी शक्तिधारिणी । ताडागी माण्डवी मुद्रा शाम्भवी पंचधारिणी ।
अश्विनी, पाशिनी काकी मातङ्गीच भुजंगिनी । पंचविशती संख्याका मुद्रा प्रोवता महर्षिभिः।

बृद्उद्योगसोपान

१) महामुद्रा २) नभोमुद्रा ३) उड्डीयानबंध ४) जलन्धरबंध ५) मूलबंध ६) महाबंध
७) महावेध ८) खेचरी ९) विपरीतकरणी १०) योनिमुद्रा ११) वज्राणी १२) शक्तिधारिणी
१३) ताडागी १४) माण्डवी १५) शाम्भवी १६) पार्थिवधारिणी १७) आपोधारिणी
१८) वैश्यवानारीधारिणी १९) वायवीधारिणी २०) नभोधारिणी २१) अश्विनी
२२) पाशिनी २३) काकी २४) मातङ्गि २५) भुजंगिनी.

भूचरीमुद्रा :- पद्मासन किंवा सिध्दासन कुठल्याही ध्यानात्मक आसनात बसून नाकापासून जवळ जवळ चार बोटे लांब शून्य आकाशात मन स्थिर करणे म्हणजेच भूचरी मुद्रा होय.

लाभ :- एकाग्रता वाढवून मन ध्यानासाठी उपयुक्त बनवते.

खेचरी मुद्रा :- जिभेला उलटे दुमडून टाळूला लावल्याने खेचरी मुद्रा बनते.

या मुद्रेचा सराव गुरुंच्या सानिध्यातच करावयास पाहिजे.

लाभ :- या मुद्रेच्या सतत सरावाने अभ्यासकाला अमृत रसाचा स्वाद येऊ लागतो. साधकाला निद्रा , भूख व तहान सतावत नाही.

उन्मनी मुद्रा :- पद्मासनात स्थिर होऊन बसा आणि नजर नासिकेच्या वर भुवयामध्ये स्थिर करुन आज्ञा चक्रावर ध्यान केंद्रित करा. मनात कुठलाही विचार आणू नका आणि आज्ञा चक्रावरच ध्यान एकाग्र करा.

लाभ :- मनाला एकाग्र करण्यात आणि ध्यान करण्यात ही मुद्रा खूपच मदत करते. सर्व इंद्रिय आणि मन निष्क्रीय होतात. ज्यामुळे प्रत्याहार अवस्था होऊन बुध्दी स्थिर होते आणि समाधीची स्थिती बनू लागते. ज्ञान प्रकाशाचा उदय व ऋतंभरा प्रज्ञेची जाणीव होते.

योग साधना :- पूज्य स्वामी रामदेवजी, कनखल हरिद्वार पिनकोड 249 408

फोन नं. 01334-244107, 240008, 246737

It is through concentration that the movements of the MIND are stilled. Preparation for concentration is through practice and detachment. The gestures that help concentration most are the Invisible (AGOCHARI) gesture, the Wandering -on-Earth (BHUCHARI) gesture, the Black-Bee (CHACHARI) gesture and the Giver-of-Happiness (SHAMBHAVI) gesture.

The Gestures, or MUDRAs

The Giver-of-Happiness Gesture (SHAMBHAVI MUDRA): For this the MIND should be firmly established in the Center of Command (AJNA CHAKRA) and the eyesight kept level, fixed on some beautiful imaginary object at a distance of at most a yard (2 cubits) and at least one span of the hand. And whether walking, moving, standing, sitting, sleeping, waking or working, the invisible (ALAKSHYA) should be made the object of sight (LAKSHYA). No outside help is necessary for this, it suffices for the outward vision to be changed into the inward vision or introspection (ANTAR-LAKSHYA). This inward vision, by which the meaning of the spoken word is seen to be in accordance with its subtle substratum (MADHYAMA), is called the SHAMBHAVI MUDRA, or "gesture of the Giver-of-Happiness" (Shambhu, i.e. Shiva). It is said to have been practiced by Shiva himself. The Upanishad says: "When the MIND dissolves into its inherent bliss this is the gesture of the Giver-of-Happiness. This is also called the Moving-in-the-Void gesture." (MANDALA BRAHMANA Up. 2,18.)

Of the twenty-five Gestures, the Moving-in-the-Void and the Thunderbolt, together with the secondary gestures, the Beating (tadava), the Wearing-of-Garment (paridhana), the Union (yukti) the Moving-Around (parichalana) and the Moving Energy (shakti chalana), should never be attempted without the guidance of a qualified teacher or guru.

For mental concentration in particular, the following gestures are used:

1) The "Invisible gesture" (AGOCHARI) consists in keeping still with the MIND concentrated on the tip of the nose.
2) The "Wandering-on-the-Earth" (BHUCHARI) consists in fixing the MIND on the empty space about four finger breaths from the tip of the nose.

3) The Black-Bee (CHACHARI), sometimes identified with the Moving-in-the-Void gesture, by which the MIND is concentrated on the Center of Command. In Breathing exercises, besides these gestures, the Intoxicated gesture (UNMANI MUDRA) and the Absolute chalice (Kevala Kumbhaka) are used.(YOGAVIDHYA)

तिही त्रिपुटीचे वाडेरे । सव्वालक्ष चरावया जायरे । ते दैत्यापाठी हुंबरत लागे रे । कान्हो ।।१।।
भक्ताघरीं दुभे सानुरागेरे । तिचे नाम **शांभवी** आहेरे । तिची रुपरेखा कायरे । कान्हो ।।२।।
येकी चौमुखी गाय पाहेरे । तिचा विस्तार बहू आहेरे । तिच्या नाभिकमळीं जन्म वासु सांगेरे। कान्हो ।।३।।
तिसी आदिपुरुषु बापमायेरे । बापरखुमादेविवरु विठ्ठलु पाहीरे । ते भक्ता ओळली आहेरे । कान्हो ।।४।।
ते दोहतां भरणा पाहेरे । चारी धारा वर्षत आहेरे । कान्हो ।।५।। **ज्ञानेश्वर गोरखपूर गाथा २०३ ।।**
ओम् नमो शिवा आदि । कावडि घेतली खांदी । मिळाली संतमांदी । त्याचे रज रेणु वंदी ।।धृ।।
शिवनाम शीतळ मुखीं । सेविं पां कापडीयारे । दडदडदडदड दुडुदुडुदुडुदुडु । पळ सुटला कळिकाळा बापुडीयारे ।।१।।
गुरुलिंग जंगम । त्यानें दाविला आगम । आधिव्याधि झाली सम । तेणें पावलों विश्राम रे ।।२।।
जवळी असतां जगजीवन । कां धांडोळिसी वन । एकाग्र करी मन । तेणें होईल समाधान रे ।।३।।
देहभाव जेथं विरे। ते साधन दिधलें पुरे । बापरखुमादेविवरे । विठ्ठलु रे विठ्ठलु रे विठ्ठलु रे ।।४।।

।। ज्ञानेश्वर गोरखपूर गाथा 729**।।**

ओम् नमोजी शिवा । नमो तुज महादेवा । करुनी उपकार जीवा । अवतार धरीला ।।१।।
सोपा मंत्र रामनाम । तेणें झालें सर्व काम । साधनांचा श्रम । गोवा उगविला ।।२।।
बैसोनियां दृढासनीं । नाम जपे निशीदिनीं । तयासी अवनी । सोपी दिसे ।।३।।
बरवें साधन उत्तम । अवघा निवारिला श्रम । गातां तुमचें नाम । वंद्य तिही लोकी ।।४।।
जड जीवा उध्दरिले । कलिमाजी सोपें केलें । रामनाम जप वहिलें । थोर साधन हें ।।५।।
अवतार धरुनी साचा । उध्दार केला जड जीवांचा । एका जनार्दनी नामाचा । वाढविला महिमा ।।६।।

।। एकनाथ गोरखपूर गाथा 988**।।**

एक एव शिवः साक्षात् सर्वानुग्रहकारकः । गुरुजंगमलिंगात्मा वर्तते भुक्तिमुक्तिदः।। सि.शि.९-५९।।
भक्तिसाठीच शिवाने गुरुरुप धारण केल्याने शिवाप्रमाणेच **गुरु, लिंग व जंगम** यांची समदृष्टिने भक्ति करावी.
वेदशास्त्रपुराणानि सामान्यगणिका इव । एकैव **शाम्भवी** विद्या गुप्ता कुलवधूरिव ।।९।।
वेद, शास्त्र, पुराणे ही एखाद्या गणिकेप्रमाणे सामान्य आहेत; जुजबी आहेत;
फक्त एकमात्र अशी ही **शाम्भवी** मुद्राच एखाद्या कुलवधूप्रमाणे गुप्त वास करते.
अन्तर्लक्षबहिर्दृष्टिर्निमेषोन्मेषवर्जिता । एषा हि **शाम्भवी** मुद्रा सर्वशास्त्रेषु गोपिता ।।१०।। ।। **अमनस्कयोग** ।।
ही शाम्भवी मुद्रा अन्तर्लक्ष्य तशीच बहिर्दृष्टि राखणारी आणि निमेष व उन्मेष यांविरहित अशी आहे म्हणजे शाम्भवी मुद्रेमध्ये बहिर्दृष्टि झाल्यावरही चित्त अन्तर्लक्ष्य राहते आणि दृष्टीमध्ये निमेष व उन्मेष ठरतच नाहीत.
ही मुद्रा सर्व शास्त्रामध्ये गुप्त वास करणारी अशी आहे.
गुरोरालोकमात्रेण स्पर्शात्संभाषणादपि । सद्यः संज्ञा भवेज्जन्तोर्दीक्षा सा **शांभवी** मता ।। **वायवीय संहिता** ।।
गुरु की दृष्टि,स्पर्श,अथवा वाक्य द्वारा जो तुरन्त एक प्रकार का ज्ञान या अनुभव उत्पन्न होवे,उसे शांभवी (वेध) दीक्षा कहते हैं।
दर्शनात् स्पर्शनाच्छब्दात् कृपया शिष्यदेहके । जनयेद्यः समावेशं शांभवं स हि देशिकः ।। **योगवाशिष्ठ,** नि.प्र.पू.१२८,६१।।
जो कृपापूर्वक दर्शन,स्पर्श,किंवा शब्द (मंत्र का उपदेश) द्वारा शिष्य-देह में मंगलमय अनुभूति कर सके, वही गुरु है।

मुद्रेय खलु **शाम्भवी** भवति सा लब्धा प्रसादाद् गुरोः । शून्याशून्यविलक्षणं स्फूरति तत्तत्वपरं शाम्भवम्
।। **हठयोगप्रदीपिका** ४-३७।।
शाम्भवी यो विजानाति स च ब्रह्म न चान्यथा ।। **घेरंड संहिता** ३-६२ ।।
वाङ्.मात्राद्वाथदृक्पातात् यः करोति च तत्क्षणात् । प्रस्फुटं **शाम्भवं** वेद्यं स्वसंवेद्यं परं पदम् ।। ५-६४।।
सद्गुरु संभाषणाद्वारा , शक्तिपातद्वारा शांभवी दीक्षा देऊन स्व-संवेद्य अशा परमपदाचें ज्ञान करुन देतो.
मद्-मोदे तुरानन्दो (तुरीयानन्दो) जीवात्मपरमात्मनोः ।।६-२९
।। उभयोरैक्यं संवित्तिर्मुद्रेति परिकीर्तिता ।। ६-३०।। **सिध्द सिध्दांत पध्दति** ।।
मुद धातु मोदार्थक आहे. रा धातु आनंददायक आहे. जी जीवात्मा व परमात्मा यांच्या
एकतेचे ज्ञान प्रकट करते तिला मुद्रा असें म्हणतात.
बुध्दीचें बोध्दव्य । मनाचें मंतव्य । चित्ताचें चेतव्य । मुरालें जेथ ।।६-२२६।।
ऐसा **शांभवीमुद्रा** प्रसाद । प्राप्त झाला जया विशद। तोचि भगवंतासि प्रसिध्द । प्रिय झाला ।। ६-२२७ **सिध्दान्त संहिता**।।
शांभवी असे तुझेया वामांगी । जे विमला तन्वंगीं । तुजसी अभिन्न भावें भोगी । शिवानंदु हे ।। **विवेक सिंधु** ११-७२।।
शुध्द, पवित्र आणि कोमलांगी (सुंदर) अशी ती शांभवी (म्हणजे शिवशक्ति) ही तुमच्या डाव्या बाजूस आहे. तुमच्याबरोबर
एकरुपता साधून, तन्मय होऊन शिवानंदाचें सुख भक्तिभावानें उपभोगीत आहे.
मग तिहीं तें **शांभव** । अद्वयानंदवैभव । संपादिलें सप्रभव । श्रीगहिनीनाथा ।। **ज्ञानेश्वरी.** १८-१७५६।।
मग त्या गोरक्षनाथांनीं तें शंकरापासून परंपरेनें प्राप्त झालेंले अद्वैतानंदाचें ऐश्वर्य, सामर्थ्यासह श्रीगहिनीनाथांना दिलें.
मार्गाश्च पंच वै साध्या योगिना फलसाधने । तेन स द्वैतनाशाश्च प्राप्नोति पदमव्ययम् ।।९-२०।।
प्रथमो **विहंगाख्यश्च** द्वितीयो मीनसंज्ञकः । तथा पिपीलिकाख्यश्च चतुर्थः कपिसंज्ञकः ।।९-२१।। **सि.संहिता**।।
पहिला विहंगम दुसरा मीन तिसरा पिपीलीका चवथा कपिमार्ग (आणि पांचवा शेषमार्ग) आहे.
तैसें देख पां **विहंगममतें** । अधिष्ठूनि ज्ञानातें । सांख्य सद्य मोक्षातें आकळिती ।। **ज्ञानेश्वरी** अ.३-४३।।
पहा, तसें विहंगममार्गानें (पक्षाच्या मार्गाप्रमाणें) ज्ञानमार्गाचा आश्रय करुन
ज्ञानी तत्क्षणींच मोक्ष आपल्या स्वाधीन करुन घेतात.
वेदशास्त्रपुराणानि सामान्यगणिका इव । या पुनः**शांभवी** विद्या गुप्ता कुलवधूरिव।।१-७।।
वेदशास्त्रपुराणे ही सामान्य गणिकेप्रमाणे आहेत.शांभवी विद्या मात्र कुलीन स्त्रीप्रमाणे गुप्त व रक्षणीय आहे.
इडा भागीरथी गंगा पिंगला यमुना नदी । तयोर्मध्यगता नाडी **सुषुम्नाख्या** सरस्वती ।।१-११।।
इडाको गंगा और पिंगला को यमुना तथा इन दोनोंके मध्यमें जानेवाली नाडी सुषुम्नाको सरस्वती कहते हैं ।
त्रिवेणीसंगमो यत्र तीर्थराजः स उच्यते । तत्र स्नानं प्रकुर्वीत सर्वपापैः प्रमुच्यते ।। १-१२।।।। **ज्ञानसंकलिनी-तन्त्र**।।
इस त्रिवेणीका जहाँ संगम है, उसे तिर्थराज कहते हैं । इसमें स्नान करके सारे पापोंसे मुक्त हो जाते हैं ।
तदेव हृदयं नाम **सर्वशास्त्रादिसम्मतम्** । अन्यथा हृदि किंचास्ति प्रोक्तं यत् स्थूलबुध्दिभिः ।। **योगस्वरोदय**।।
यही अर्थात् आज्ञाचक्र ही सर्वशास्त्र-सम्मत हृदय है । स्थूल-बुध्दिवाले ही अन्य स्थूल स्थानको हृदय कहते हैं ।
पिंगलेडा **सुषुम्ना** च तीर्थं तासां तु संगमः । तत्र स्नानं पवित्रं तु विशुध्दं योगसाधनम् ।। ४-१५।। सि.संहिता ।।
इडा,पिंगला व सुषुम्ना यांचा संगम हेच तिर्थ आहे. त्यामध्ये स्नान हे पवित्र व शुध्द असे योगसाधन आहे.
चांद्री सौरी सुषुम्ना च तासामैक्यपथात्कलु । **त्रिकूटं** संचरेन्नित्यं समाधौ सुखमश्नुते ।। ६-६।। सि.संहिता ।।
चंद्रनाडी, सूर्यनाडी व सुषुम्ना या तीन नाड्या एकत्र मिळतात तेथून त्रिकूटपर्वताकडे जावे.
तेथे गेल्यावर नित्य समाधिसुखाचा लाभ होतो.
त्रिकूटं श्रीहटं चैव गोल्हाटं च ततः परम् । चतुर्थमौटपीठं च **सुषुम्नामार्गणे** खलु ।। ७-३३।। सि.संहिता ।।

सुषुम्नेच्या वाटेत असणारी त्रिकूट, श्रीहट, गोल्हाट अशी तीन मंडळे असून त्यापुढे चवथे औटपीठ हे मंडळ आहे.
पंचमी भृंगगुंफा **तत्रोन्मनी** सा प्रकीर्तिता । समाधौ पूर्णयोगा च स्थिरात्मसिध्दिदा खलु ।। ७-३४ ।। सि.संहिता ।।
पाचव्या मंडळाचे नाव भृंगगुंफा आहे. तिला उन्मनी म्हणतात. त्या स्थितीमध्ये संपूर्ण व स्थिर समाधि असते.
ही अवस्था आत्मसिध्दी देणारी आहे.

कीदृशी खेचरी मुद्रा विद्या च **शांभवी** पुनः । कीदृश्यध्यात्मविद्या च तन्मे ब्रूहि महेश्वर ।। १-१३।।
श्रीपार्वती म्हणाली हे महेश्वरा ! खेचरीमुद्रा, शांभवी विद्या व अध्यात्मविद्या यांचे स्वरुप आपण मला सांगावे.

मनः स्थिरं यस्य विनावलंबनम् । वायुः स्थिरो यस्य विना निरोधनम् ।।
दृष्टिः स्थिरा यस्य विनावलोकनम् । सा एव मुद्रा विचरंती खेचरी ।।१-१४।।
श्रीशिव म्हणाले विनासायास, विनाधार किंवा विनाश्रय मन स्थिर व एकाग्र होणे, निरोधाशिवाय वायू स्थिर होणे व दृश्यपदार्थाशिवाय किंवा कोठेही दृष्टि न लावता दृष्टि स्थिर होणे या अवस्थेला चालतीबोलती खेचरीमुद्रा म्हणतात.

बालस्य मूर्खस्य यथैव चेतः । स्वप्नेन हीनोऽपि करोति निद्राम् ।
ततो गतः पथो निरावलंबः । सा एव विद्या विचरंति **शांभवी** ।।१-१५।।
बालक व मूर्ख (अज्ञानी) यांचे चित्त स्वप्नरहित (निःस्वप्न) निद्रेचा अनुभव घेते. अशा अवस्थेतून आलंबन किंवा आधाररहित जो मार्ग जातो तीच चालतीबोलती शांभवी विद्या समजावी. ।। **ज्ञानसंकलिनी-तन्त्र**।।

सांडूनि मीठपणाचा लोभु । मिठें सिंधुत्वाचा घेतला लाभु । तेवी अहं देऊनि मी शंभु । **शांभवी** झालों ।। १-६३
अमृतानुभव।।

शक्तिःशांभव विश्वरुपमहिमा मांगल्यमुक्तामणि । घंटा सुलमसिं लिपीं च दधतीं दक्षैश्चतुर्भिः करैः ।।
वामैर्बाहुभिर्शेषभरितं पात्रं च शीर्षं तथा । चक्रं खेटकमंधकारिदयिता **त्रैलोक्यमाता शिवा** ।।१।।

श्री शाकंभर्यष्टकम्

शिवाकान्त शम्भो शशाङ्कार्धमौले ।। ४ **वेदसारशिवस्तोत्रम्**।।
शक्तिरुपिणी पार्वतीचा पति असणा-या,पृथ्वीवरील जीवांचे कल्याण करणा-या,
मस्तकी अर्धचंद्र धारण करणा-या शम्भो
शिवाकान्त शान्त स्मरारे पुरारे।। ९ वेदसारशिवस्तोत्रम्।।
पार्वतीपती, शान्तस्वरुप असणा-या मदनाला भस्मसात, त्रिपुरासुराचा वध करणा-या महादेवा.

ओम जयन्ती मण्गला काली भद्रकाली कपालिनी । दुर्गा क्षमा **शिवा** धात्री स्वाहा स्वधा नमोऽस्तु ते ।१।
अथार्गलास्तोत्रम् ।
मार्कण्डेयजी कहते हैं- सबका शिव अर्थात कल्याण करनेवाली जगदम्बाको ' शिवा ' कहते हैं।

शाकम्भरी शिवा शान्ता शारदा शरणागतिः । शातोदरी शुभाचारा शुम्भासुरविमर्दिनी ।। **श्रीमद्देवीभागवत** १४५ ।।
सोऽहमर्कोऽस्म्यहं ज्योतिरात्मा ज्योतिरहं शिवः । आत्मज्योतिरहं शुक्लः सर्वज्योती रसोऽस्म्यहम् ।।
आगच्छ वरदे देवि गायत्रि ब्रह्मरुपिणि । जपानुष्ठानसिध्द्यर्थं प्रविश्य हृदयं मम ।।
उत्तिष्ठ देवि गन्तव्यं पुनरागमनाय च । अर्धेषु देवि गन्तव्यं प्रविश्य हृदयं मम ।।
जयति **शाम्भवी**, जयति **शिवा** जय ।। **श्रीदेवी-अष्टोत्तर-सहस्त्रनाम** ।।
नमो देव्यै **महादेव्यै** शिवायै सततं नमः । नमः प्रकृत्यै भद्रायै नियताः प्रणताः स्म ताम् ।।
दुर्गासप्तशत्याम् ५-९ ।। **(श्री देवी सुक्तम्)**
देवीको नमस्कार है, महादेवी शिवाको सर्वदा नमस्कार है। प्रकृति एवं भद्राको प्रणाम है।

हमलोग नियमपूर्वक जगदम्बाको नमस्कार करते है।।

सर्वमण्गलमाण्गल्ये **शिवे** सर्वार्थसाधिके । शरण्ये त्र्यम्बके गौरि नारायणि नमोऽस्तु ते ।। **दुर्गासप्तशत्याम्** ११-१० ।।

नारायणी! तुम सब प्रकारका मंगल प्रदान करनेवाली मंगलमयी हो। कल्याणदायिनी शिवा हो। सब पुरुषार्थोंको सिध्द करनेवाली, शरणगत वत्सला, तीन नेत्रोंवाली एवं गौरी हो। तुम्हें नमस्कार है।।

शिवा = कल्याणमयी देवी, मुक्ति शाम्भवी

शं = कल्याण करने वाली । पोषण के साथ परिवर्तन का भी चक्र इस सृष्टि में चलता है।
उसे कल्याणकारी दिशा में गतिशील रखने वाली शिवशक्ति। धर्मरुप वृषभ इसका वाहन है।
तीसरा नेत्र कषाय-कल्मषों को नष्ट करने वाली प्रज्ञा का प्रतीक है।
वासना,तृष्णा,अहंता तीन आसुरी पुरियों का उच्छेदन करने वाला त्रिशूल आयुध है।
मस्तक पर चन्द्रमा-शान्तिएवं विकासशील चिन्तन का प्रतिक है।

शाम्भवी यंत्रम्

शक्ति

शांभवी	शिव
मंत्राक्षर	बीजाक्षर
तुः	शं
आध्यात्मिक शक्ति	लौकिक शक्ति
मुक्ता	शिवा

फलश्रुति

मुक्ति का अधिकार अनिष्ट का निवारण

गायत्री मंत्र

ॐ भुर्भवः स्वः । तत्सवितुर्वरेण्यं । भर्गो देवस्य धीमहि । धियो यो नः प्रचोदयात् ।।

शिवसंप्रदाय

अद्वयानंद परंपरा, उज्जयिनी शाखा, विहंगम राजमार्ग, शांभवी मुद्रा,सहजराजयोग

शिवयोगी श्री सद्गुरु कल्मेश्वर महाराज व श्री सद्गुरु निरंजन महाराज यांनी शांभवी मुद्रेसंबंधी रचिलेले अभंग

खूना हिडीयो निन्नोळू निना । बिंब होळेयूवदू ब्रह्मस्थाना ।।पल्ल।।
ऐरडू नयनद नट्टनडूवे । सुशूम्नेय द्वारदोळू प्रकाश तोरीदी यनगे ।।१।।
सत्तू चित्तू नित्य अल्ली आनंदवागी । ईरुवदो शांभवी मुद्रीय वरणा ।।२।।
अरवू मरवू ईल्लदंते । अग्नी चक्रक आडोनीना । काणो कल्मेश्वरना ।।३।। ।। **गुरुगीतामृत** ।।

संताची संगत करा । दिव्यज्ञाने भरला सारा ।। काम क्रोधाचा काढा कचरा । विश्वी ब्रह्मच भरला आहे सारा ।।१।।
ज्ञान दृष्टिने करावा विचार । जाईल हरपूनी अज्ञान सारं । लागेल भक्तांना मोक्षाचा थारा ।।२।।
करावा विचार त्रिकुटावरी। सुषुम्णेच्या महाद्वारी । आत्मा गोल्हाटी भरला आहे सारा ।।३।।
शांभवी मुद्रेने करावा विचार । म्हणे निरंजन खूण दसवे द्वार। या पासूनी उद्धरले हरिहर ।।४।।

।। जयति शांभवी । जयति शिवा जय ।।

समन्वय से समाधि

Website:www.vchindia.com Email.vchindiagmail.com
Vinayanand whatsapp & Mob.94-2323-1625

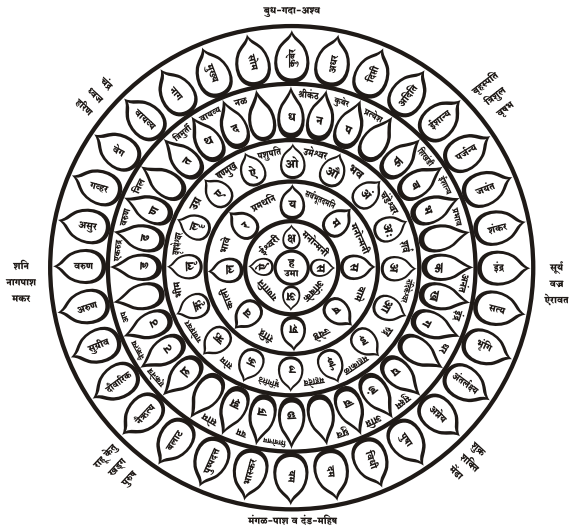

॥ शाम्भवीचक्र ॥

॥ जयति शांभवी ॥ ॥ जयति शिवा जय ॥

सांडूनि मीठपणाचा लोभु । मिठें सिंधुत्वाचा घेतला लाभु ।
तेविं अहं देऊनि शंभु । शांभवी झालों ॥ अमृतानुभव १-६३ ॥

स्थळ : सद्गुरु निरंजन महाराज आश्रम, मौजे वडगांव, जि. कोल्हापूर

अनावरण :- किर्तन चक्रवर्ती गुरुवर्य

ह.भ.प. श्री. बाबा महाराज सातारकर यांचे अमृतहस्ते

अश्विन शुक्ल ४ शके, १९३९ रविवार दि. २४/९/२०१७ ॥ रोजी

Sadguru & Parmguru (Ujjayini) Of Shree Kalmeshwar Maharaj

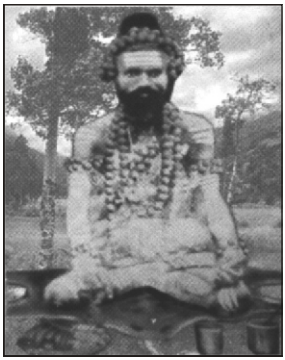

Paramguru Shiddhlingeshwar

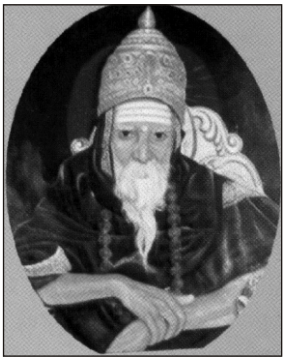

Sadguru shiddheshwar maharaj

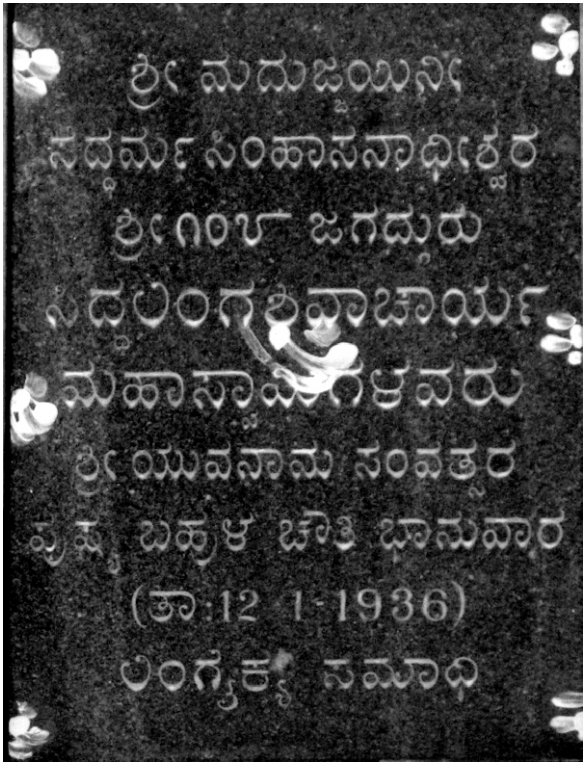

Vinayanand Charitable Home India 416203

Daughter Of Shree Kalmeshwar Maharaj

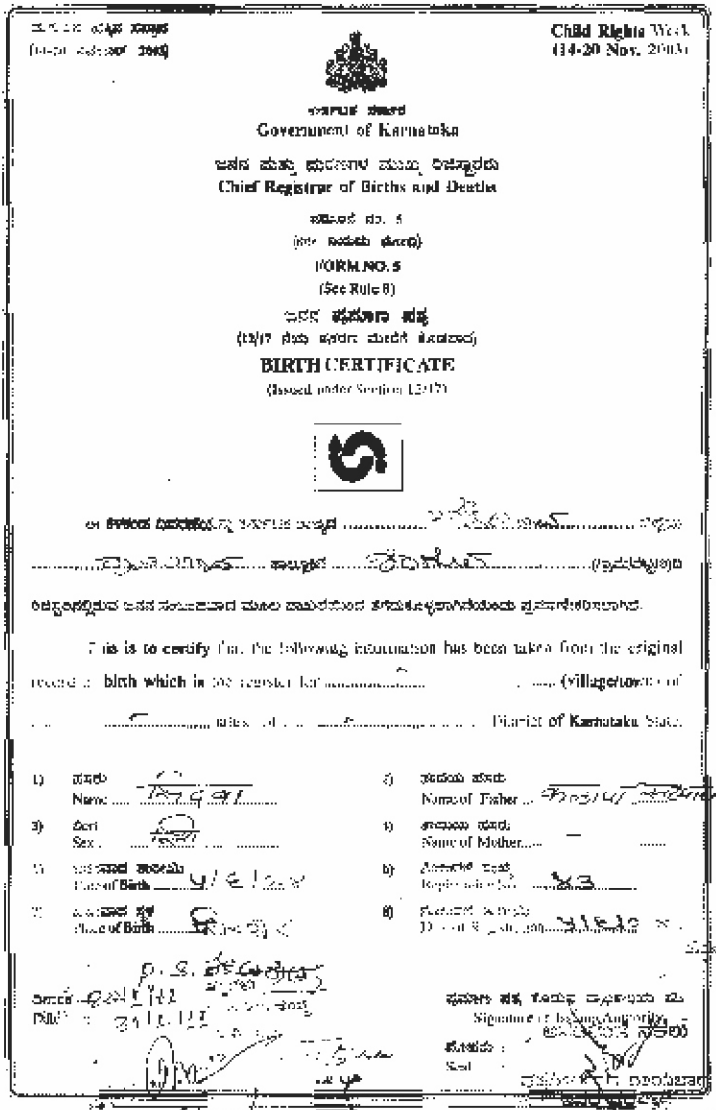

Government of Karnataka

Chief Registrar of Births and Deaths

FORM NO. 5

(See Rule 8)

BIRTH CERTIFICATE

(Issued under Section 12(1))

Name

Sex

Date of Birth

Place of Birth

Name of Father

Name of Mother

Signature of Issuing Authority

Seal

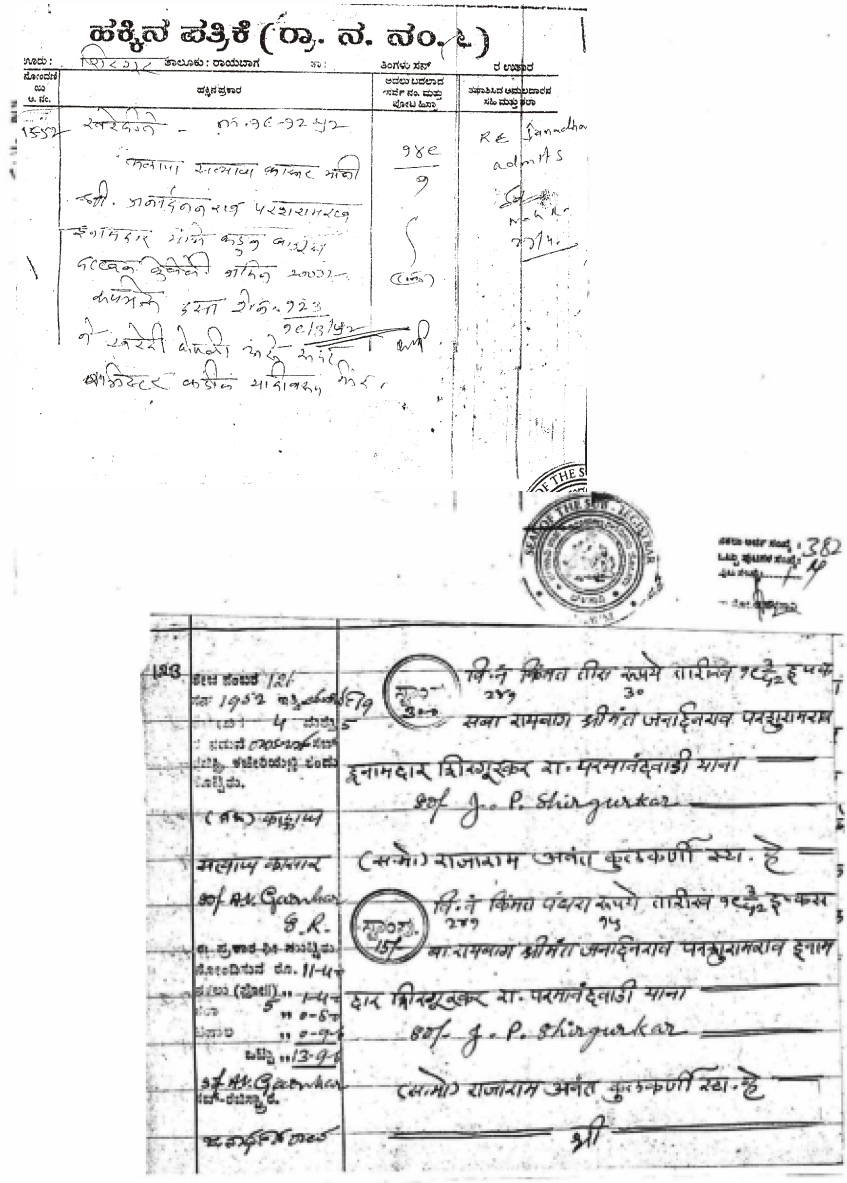

Shree Kalmeshwar Maharaj Age was 55 Years
At The Date Of Land Purchase (Date 19-03-1952)

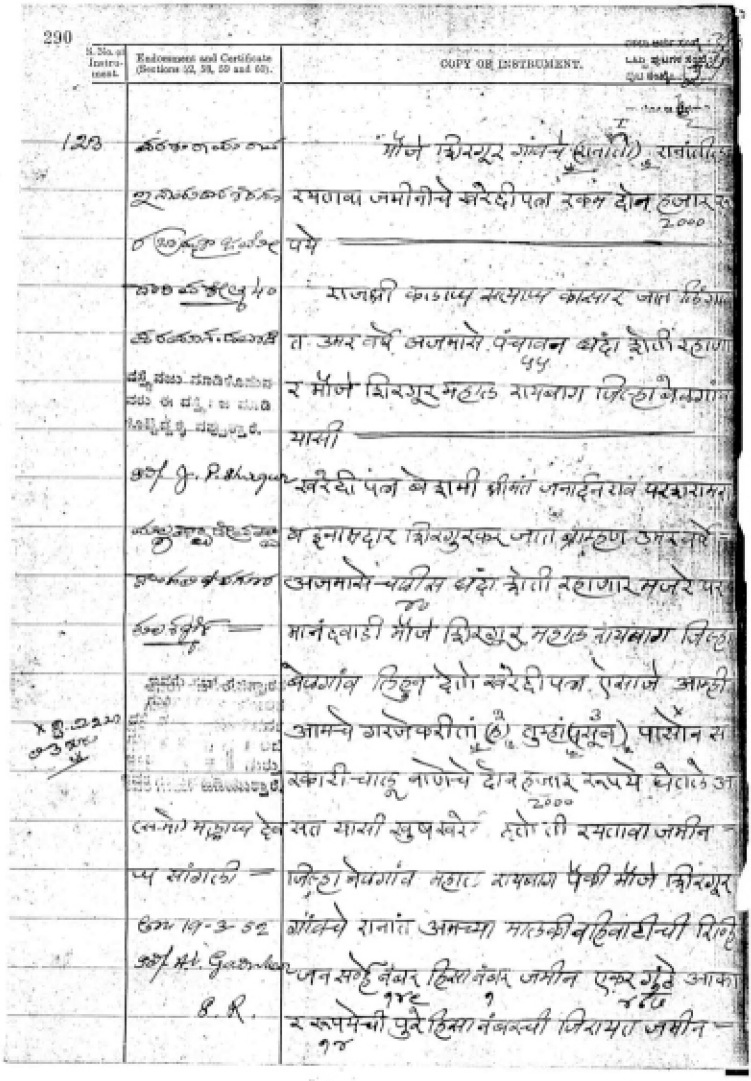

290

S. No. of Instrument.	Endorsement and Certificate (Sections 22, 23, 25 and 62).	COPY OF INSTRUMENT.
128		मौजे शिरगूर गावचे (सातोरी) रानांतील
		रमणवा जमीनीचे खरेदी पत्र रकम दोन हजार रु
		2000
		पये
		राजश्री काळप्पा रुद्राप्पा कासार जात लिंगा
		त उमर वर्षे अजमासे पंचावन्न 55 धंदा शेती रहाण
		र मौजे शिरगूर महाल रायबाग जिल्हा बेळगा
		मारी
	J. P. Shirgur	खरेदी पत्र बे इमी श्रीमंत जनार्दन राव परशराम
		व इनामदार शिरगुरकर जात ब्राम्हण उमर वर्षे
		अजमासे चव्वेचाळीस 44 धंदा शेती रहाणार मजरे पर
		मानदवाडी मौजे शिरगुर महाल रायबाग जिल्हा
		बेळगांव लिहून देतो खरेदी पत्र ऐवाजे आम्ही
		आम्चे गरजेकरीता (8) तुम्हांस (सुन) पाशोन स
		रकारी चालू नाणेचे दोन हजार रुपये घेतले आ
		2000
(सही) मल्लाप्प देव		सत सासी खुष खरेद होती रमणवा जमीन
प्प सांगले		जिल्हा बेळगांव महाल रायबाग पैकी मौजे शिरगूर
	19-3-52	गांवचे रानांत आम्चा मालकी वहिवाटीची शिवि
	M. Gadankar	जन सर्वे नंबर हिस्सा नंबर जमीन एकर गुंठे आका
	B. R.	र रूपयेची पुरे हिस्सा नंबरची जिरायत जमीन

Shree Kalmeshwar Maharaj Age was 55 Years
At The Date Of Land Purchase (Date 19-03-1952)

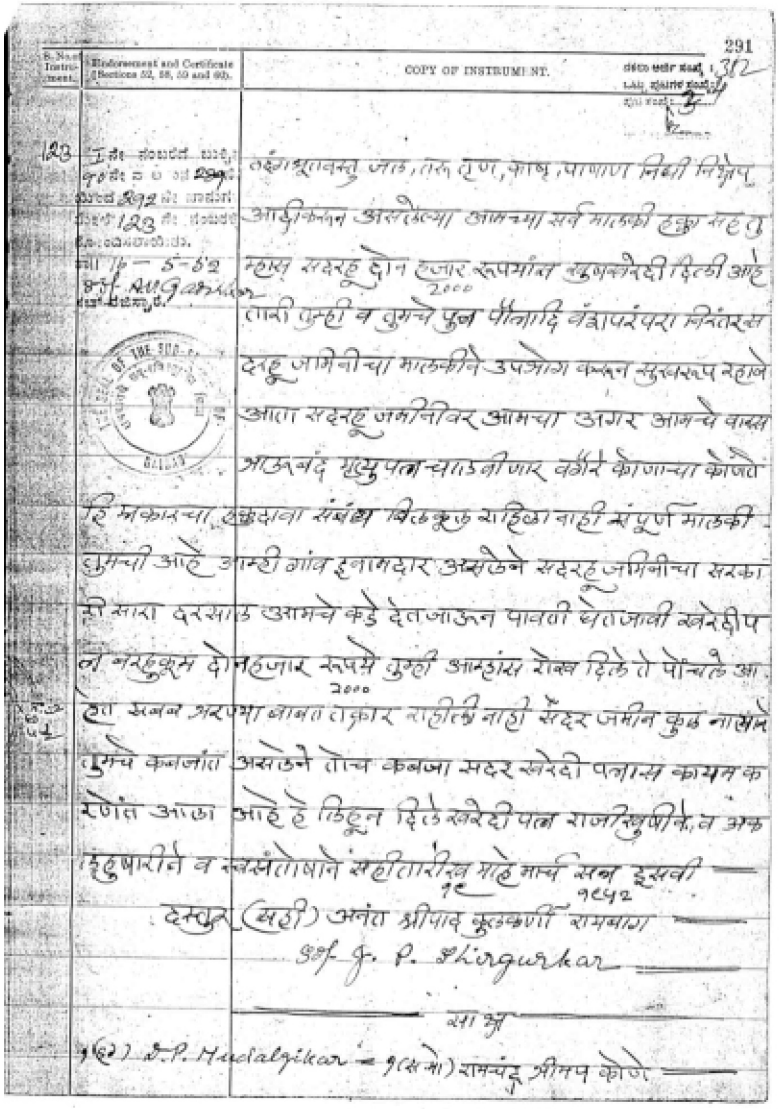

291

S. No. of Instrument.	Endorsement and Certificate (Sections 52, 58, 59 and 60).	COPY OF INSTRUMENT.

123 I हे दस्तऐवज आज, 19 मार्च 1952 रोजी 2892 नंबरचा 123 नंबरचा दस्तऐवज म्हणून नोंदवला आहे.
16-5-52
Sd/- A. U. Gankar

वंध्या झाडावस्तु जाड, तरु तृण, काष्ठ, पाषाण निबी निर्जीव आदिकरुन असलेल्या आमच्या सर्व मालकी हक्क सदरहु म्हणे सदरहु दोन हजार रुपयांत (2000) खुशखरेदी दिली आहे तरी तुम्ही व तुमचे पुत्र पौत्रादि वंशपरंपरा निरंतरस सदरहु जमिनीचा मालकीने उपभोग करुन सुखरुप रहाले आणि सदरहु जमिनीवर आमचा अगर आमचे वारस अऊलबंद मृत्यु पत्र चाऊनीजार वगैरे कोणाचा कोणतेही मनकाचा हक्कदावा संबंध बिलकुल राहिला नाही संपूर्ण मालकी तुमची आहे आम्ही गांव इनामदार असलेने सदरहु जमिनीचा सरकारी सारा दरसाल आमचे कडे देत जाऊन पावती घेत जावी खरेदीपत्र व नरहुकूम दोन हजार रुपये (2000) तुम्ही आम्हांस रोख दिले ते पोंचले आहेत सबब अरपणा बाबत तकरार राहिली नाही सदर जमीन कुठे नासले तुमचे कबजांत असलेने तोच कबजा सदर खरेदी पत्रास कायम करणेस आला आहे हे लिहून दिले खरेदी पत्र राजीखुशीने व अक्कलहुशारीने व खुसतोषाने सही तारीख १९ महे मार्च सन १९५२ इसवी

दस्तुर (सही) अनंत श्रीपाद कुलकर्णी रामबाग
Sd/- G. P. Shirgurkar

साक्षी
1(सही) S. P. Mudalgikar 1(सही) रामचंद्र श्रीपत कोळे

Shree Kalmeshwar Maharaj Age was 55 Years
At The Date Of Land Purchase (Date 19-03-1952)

Shree Kalmeshwar Maharaj Age was 55 Years
At The Date Of Land Purchase (Date 19-03-1952)

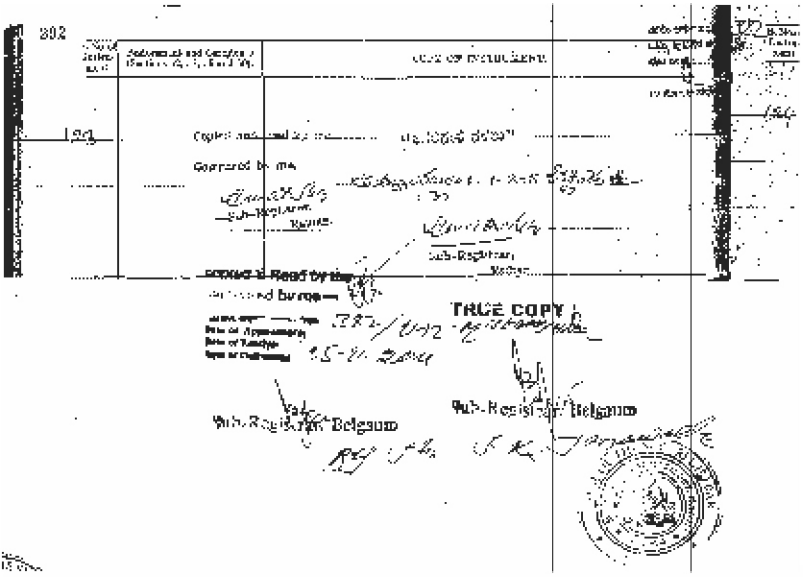

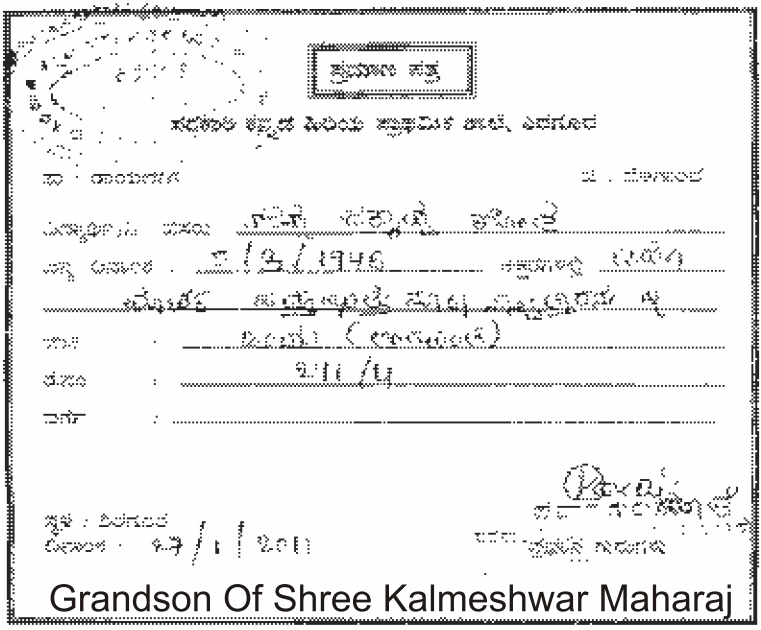

Grandson Of Shree Kalmeshwar Maharaj

Death Certificate Of Shree Kalmeshwar Maharaj

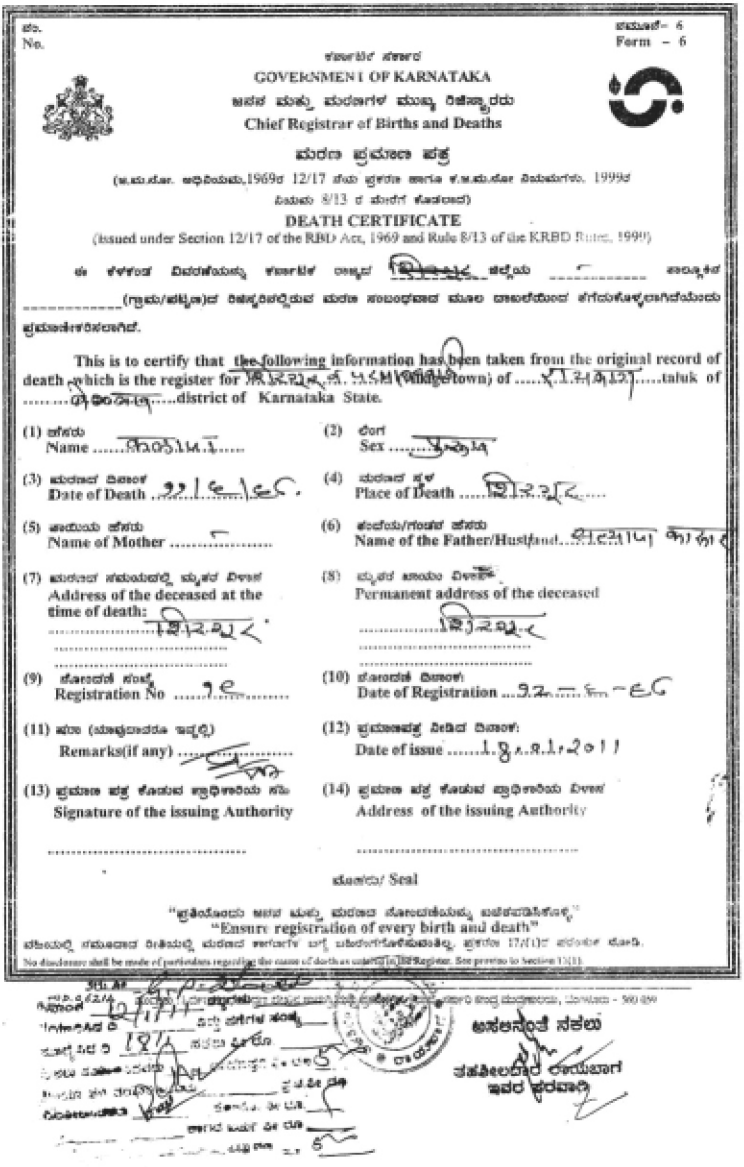

ಫಾರಮ್- 6
Form – 6

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ
GOVERNMENT OF KARNATAKA
ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣಗಳ ಮುಖ್ಯ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರರು
Chief Registrar of Births and Deaths

ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

(ಜ.ಮ.ನೋ. ಅಧಿನಿಯಮ,1969ರ 12/17 ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಹಾಗೂ ಜ.ಮ.ನೋ. ನಿಯಮಗಳು, 1999ರ ನಿಯಮ 8/13 ರ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಡಲಾದ)

DEATH CERTIFICATE
(Issued under Section 12/17 of the RBD Act, 1969 and Rule 8/13 of the KRBD Rules, 1999)

ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ [illegible] ಜಿಲ್ಲೆಯ ..... ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ..... (ಗ್ರಾಮ/ಪಟ್ಟಣ)ದ ರಿಜಿಸ್ಟರಿನಲ್ಲಿರುವ ಮರಣ ಸಂಬಂಧಿತದ ಮೂಲ ದಾಖಲೆಯಿಂದ ಕೈಗೆಟುಕಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

This is to certify that the following information has been taken from the original record of death which is the register for [illegible] (village/town) of .....[illegible].....taluk of .....[illegible].....district of Karnataka State.

(1) ಹೆಸರು
Name .....[illegible]

(2) ಲಿಂಗ
Sex .....[illegible]

(3) ಮರಣದ ದಿನಾಂಕ
Date of Death .....[illegible]

(4) ಮರಣದ ಸ್ಥಳ
Place of Death .....[illegible]

(5) ತಾಯಿಯ ಹೆಸರು
Name of Mother .....

(6) ತಂದೆಯ/ಗಂಡನ ಹೆಸರು
Name of the Father/Husband.....[illegible]

(7) ಮರಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೃತನ ವಿಳಾಸ
Address of the deceased at the time of death: .....[illegible]

(8) ಮೃತನ ಖಾಯಂ ವಿಳಾಸ
Permanent address of the deceased .....[illegible]

(9) ನೋಂದಣಿ ಸಂಖ್ಯೆ
Registration No .....[illegible]

(10) ನೋಂದಣಿ ದಿನಾಂಕ
Date of Registration .....[illegible]

(11) ಷರಾ (ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ)
Remarks(if any) .....

(12) ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ ವಿತರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕ
Date of issue 18.9.2011

(13) ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ ಕೊಡುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ಸಹಿ
Signature of the issuing Authority

(14) ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ ಕೊಡುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ವಿಳಾಸ
Address of the issuing Authority

ಮೊಹರು/ Seal

"ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣದ ನೋಂದಣಿಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ"
"Ensure registration of every birth and death"

ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಿಕಾರ್ಡಿನ ಮರಣದ ಕಾರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕರಣ 17(1)ರ ಪರಂತುಕ ನೋಡಿ.
No disclosure shall be made of particulars regarding the cause of death as contained in the Register. See proviso to Section 17(1).

ಅಪರ ಜಿಲ್ಲಾ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿ ಕಛೇರಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಜಿಲ್ಲೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 009

ಅಪರ ಜಿಲ್ಲಾ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿ
ತಹಶೀಲ್ದಾರ್ ಕಾರ್ಯಾಲಯ
ಇವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿ

Vinayanand Charitable Home India 416203

ब्रह्मलिन प.पू.अल्लमप्रभू महाराज (चिक्कोडी, चिंचणी)
जन्म दि. २८-०४-१९१९ निर्वाण दि. ६-१२-१९८६
शिरगुर येथे नियुक्ति दि. १२-०६-१९६८
संदर्भः- श्री टी.एम्.पाटील नुतन पिठाधिकारी
(अल्लमप्रभू महाराज)
चिंचणी ता.चिक्कोडी जि.बेळगांव
यानी स्वहस्ताक्षरात व सहीनिशी
निरंजन बहुरूपी महाराज याना
दि.२९.०६.१९६८ रोजी पाठविलेले
अंतर्देशीय कानडी पत्र

श्री टी.एम्.पाटील (अल्लमप्रभू महाराज) चिंचणी यांची शिरगुर येथे दि. १२-०६-१९६८पासून नुतन पिठाधिकारी म्हणून नियुक्ति झाले बाबत निरंजन बहुरूपी महाराज याना दि.२९.०६.१९६८ रोजी पाठविलेले पत्र

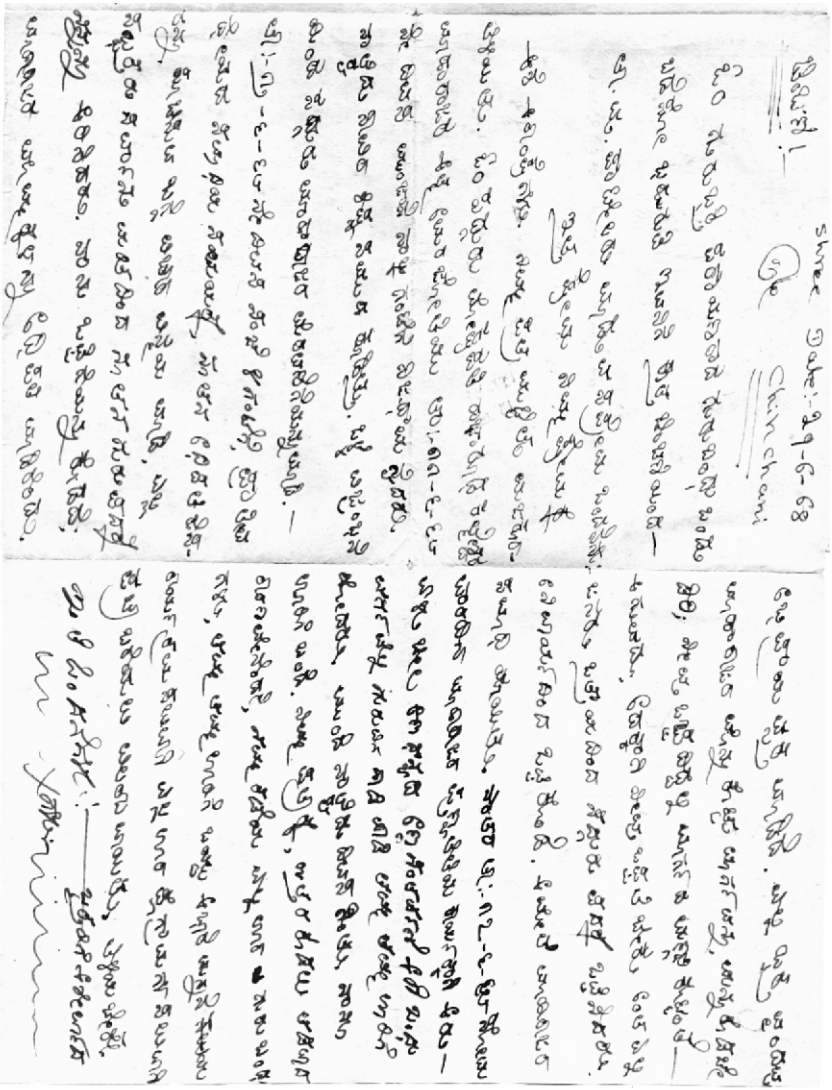

" श्री सद्गुरु निरंजन महाराज कृपा "

अधिकार-पत्र

मंगळवार,
दि. २३-८-१९९२
श्रावण शुद्ध नवमी चौघडीया

आज मिती श्रावण शुक्ल पौर्णिमा शके १९१५ मंगळवार दि.२३-८-९२ इतकी रोजी श्री मुकुंदराव नारायण पाटील (वाँडिस पाटील) रा. किणेवाडी पो.कोडोली ता.भागापूर जिल्हा औरंगाबाद (कर्नाटक राज्य) यांना.

श्री सद्गुरु निरंजन महाराज इचलकरंजी ता.जिल्हा कि.सांगली यांचेकडून शाखा उज्जयिनी, शांभवी मुद्रा ही मालिका सुरु करणे व चालविणे करिता श्री. मुकुंदराव मुकुंदराव महाराज अमरी यांचे देवूळ (दक्षिण भागानगर) हे अधिकार देणेत येत आहे.

स्थळ- सी.वार्ड १४८,
लक्ष्मीपुरी,कोल्हापूर.

(श्री सद्गुरु निरंजन महाराज)

समक्ष-

१) श्री आबासाहेब उर्फ विठ्ठलराव बाळकृष्ण माने (सांगूरकर सरकार)
२) श्री कृष्णा दशरथ घनवटे सांगूर.
३) श्री पांडुरंग बाबुराव जाधव सांगूर.
४) श्री बळवंतराव कृष्णा केनवडे सांगूर.
५) श्री सोपान शंकर होलाजे ,सांगे.
६) श्री सुरेश गंगाराम चौगुले सां.बडगांव.
७) श्री आबीदास तुकाराम पोकळे सांगेवाडगांव.
८) श्री भाऊ [illegible] पाटील किणेवाडी
९) श्री [illegible] मुख्य सेवक

Vinayanand Charitable Home India 416203

Date:20-02-1974 shri (tatoba) parshuram nayaku mali herle print at seva mudranalaya 167 b vidhyapith road kolhapur

६४ निरंजन महाराज यांचा ज्ञानबोध

❀ आरती ❀

आरती निरंजना । आत्मज्ञान सांगे जना ॥
आईकता मुमुक्षूंना । आत्मज्ञान होय त्यांना ॥ १ ॥
उज्जनी सिद्धेश्वरा । ओवाळू त्याचे चरणा ॥
भू कैलास शिरगुरा । जावे कलमेश्वर दर्शना ॥ २ ॥
तेथे ब्रह्मभाव धरा । नाही दैवत सद्‌गुरू विना ॥
ओवाळी हृदय मंदिरा । तातोबा शरण निरंजना ॥ ३ ॥

—✦—

नमुना क्रमांक - १०
(नियम ९ पहा)
महाराष्ट्र शासन
आरोग्य सेवा विभाग
जन्म-मृत्यू नोंदणी अधिनियम १९६९ अंतर्गत

मृत्यूचा दाखला

प्रमाणित करण्यात येते की, खालील माहिती महाराष्ट्र राज्यातील
ढवळी तालुका मिरज जिल्हा सांगली.
येथील मृत्यूचा मूळ नोंदणीतून घेतलेला आहे.

नाव अज्ञात अज्ञात अज्ञात पहीयस्य मारणिय
लिंग पुरुष कायमचा पत्ता मु.पो. ढवळी ता. मिरज जि. सांगली.
मृत्यू तारीख २१-१२-१९९७ नोंद क्रमांक २६
मृत्यू ठिकाण ढवळी नोंदणी तारीख २२-१२-१९९७
आई / वडील अज्ञात अज्ञात
नवऱ्याचे नांव
दाखला देणाऱ्याची सही

दिनांक- १५-१-२०११ ग्रामसेवक ग्राम पंचायत, ढवळी

टीप : मृत्यूच्याबाबतच मृत्यूच्या रजिस्टरमध्ये नोंदविलेल्या मृत्युच्या कारणाला वैद्यकीय व्यवसायाला वळण करू नये.

Death Certificate Of Shree Niranjan Maharaj

।। श्री निरंजन महाराज जीवन चरित्र ।।

काहीं मुस्लिम धर्मीयांनी भारताच्या वैदिक धर्माचा अभ्यास करुन वेदांत आत्मसात केला. ते संत म्हणून प्रसिद्ध झाले. अशा मुसलमान संतांची एक थोर परंपरा आहे. कवि शहामुनी, शेख सुलतान, शेख महंमद, जिंदो फकिरा, दादु पिंजारी, शहा बेग, अलमखान, कबीर, कमाल ही संत मंडळी प्रसिद्ध आहेत. श्री. निरंजन महाराज हे देखील याच परंपरेतील एक समन्वयवादि बाल अवस्था प्राप्त झालेले थोर संत होते.

जाति वेषाचा भेद न मुळी उक्त मोक्ष मार्गात ।

जो साधि त्या मिळे तो बा किंचित् मुळी न भिन्नता त्यात ।। (आत्मसिद्धी)

श्री निरंजन महाराजांचा जन्म शुक्रवार (जो मुसलमानांना प्रिय आहे) दि. 10 जानेवारी 1902 तिथी पौष, शु ।। प्रतिपदा शके 1823 सूर्योदय समयी 7.15 वा. कौलापूर, जि. सांगली येथे एका मुसलमान कुटुंबात झाला. त्यांचे मूळ नांव श्री. बंडूसाहेब बहुरुपी (हिरेकुडी) असे होते. त्यांच्या वडिलांचे नांव बडेसाहेब व आईचे नांव फातिमा असे होते. हे कुटुंब अत्यंत सुखी व समाधानी होते. मुसलमान असूनहि बडेसाहेब सच्चे शिवभक्त होते. त्यांचा स्वभाव धैर्यशील होता व वृत्तिने ते अतिशय सात्त्विक होते. परंतु बडेसाहेब यांच्या अकाली निधनामुळे, महाराजांचे कृपाछत्र बाल वयातच हरवले. त्यामुळे त्यांचे आईने अत्यंत प्रेमाने महाराजांचा सांभाळ केला. आईवडिलांच्या सात्त्विकतेमुळे महाराजांच्या वागणूकीवर अत्यंत सुसंस्कारित परिणाम न झाला तरच नवल. महाराजांच्यावर लहान वयातच कुटुंबाची जबाबदारी पडली. त्यामुळे त्यांनी उपजीविकेकरिता परंपरागत बहुरुपी (सोंगे काढणे) हा व्यवसाय सुरु केला. सोंगे काढीत असतानासुद्धा सर्व धर्मातील अध्यात्मिकतेची बैठक त्यांनी समाजाला दिली.

निरंजन महाराजांना तालमीमध्ये खेळण्याचा छंद होता. त्यामुळे त्यांची प्रकृति सुदृढ होती व ते पूर्णपणे शाकाहारी होते. परंतु लहान वयातच त्यांना शिकारीचा नाद जडला आणि त्यामुळे राजर्षि छ. श्री. शाहू महाराज, कोल्हापूर यांची व महाराजांची त्या निमित्ताने भेट झाली होती. मात्र जैनमुनि श्री. 108पायसागर महाराजांची भेट व सहवासानंतर त्यांनी शिकारीचा नाद सोडून दिला. महाराज नेहमी सूर्यास्तापूर्वी आहार घेत. निरंजन महाराजांचे शिक्षण फक्त पहिली पर्यंत झाले. तेवढ्या शिक्षणाधारे त्यांनी वेदांताचे शास्त्रीय ज्ञान करुन घेतले. पण तेवढ्याने त्यांचे समाधान होईना. समर्थांनी म्हटले आहे.

नव्हें पिंडज्ञाने नव्हे तत्व ज्ञाने । समाधान काहीं नव्हे तानमाने ।।
नव्हे योगयागे नव्हे भोग त्यागे । समाधान ते सज्जनाचेनि योगे ।।

म. श्लो. 153 ।।

सज्जनांच्या भेटीची तळमळ बाळ निरंजन महाराजांना लागली होती. तीव्र

इच्छा झाली की, परमेश्वरासच ती पूर्ण करण्याची निकड भासू लागते. महाराजांना वयाचे सोळाव्या वर्षी, अडिमल्लयाच्या डोंगरावर कोणी सत्पुरुष आला असल्याची बातमी लागताच, त्यांनी त्यांची भेट घेतली. महाराजांची अंतरिक तळमळ व तयारी पाहून त्या सत्पुरुषाने असा उपदेश केला की, बाळ ज्या पंथामध्ये शांभवी मुद्रा आहे त्या सांप्रदायातील सत्पुरुषाकडून अनुग्रह घ्यावा आणि असा गुरु तुला लवकरच भेटेल व तुम्ही थोर साधु म्हणून प्रसिद्ध व्हाल. असा आशिर्वादहि त्या सत्पुरुषाने दिला. त्याचवेळी आडी ता. चिक्कोडी येथील आडिमठाचे सिद्धपुरुष पट्टीवाले महाराज (ज्यांनी पूष्य नक्षत्र फाल्गुन शु।।.12 शके 1821 सोमवार सन 1899 संजीवनी समाधि घेतली) त्यांचे उत्तराधिकारी यांनी निरंजन महाराजांना प्रसन्न होऊन काही वस्तु भेट दिल्या.

संतांची वाणी खोटी कशी होईल? लवकरच शिरगूर ता. रायबाग येथील शिवयोगी प. पू. श्री. कल्मेश्वर महाराज या थोर साधु पुरुषाची व निरंजन महाराजांची भेट झाली. महाराजांनी त्यांचे शिष्यत्व पत्करले व अनुग्रह घेऊन शांभवी मुद्रा प्राप्त करुन घेतली.

अन्तर्लक्षबहिर्दृष्टीर्निमेषोन्मेषवर्जिता ।
एषा हि शांभवी मुद्रा सर्व शास्त्रेषु गोपिता । अमनस्कयोग उत्तरार्ध ।। 10 ।।
बुद्धीचे बोद्धव्य मनाचे मन्तव्य । चित्ताचे चेतव्य । मुराले जेथ ।।
ऐसा शांभवी मुद्रा प्रसाद । प्राप्त झाला जया विषद ।
तोचि भगवंतासी प्रसिद्ध प्रिय झाला ।। सि.स.अ.6-226/227 ।।
जुनाटजुना हा देवराणा । न कळे वेदशास्त्रां पुराणां ।।
न दिसे तेचि दाखवी खुणा । सद्गुरु दयाळ जो ।। तूर्तबोध ।।
तरी तनुमनुजीवें । चरणासीं लागावे ।
आणि अगर्वता करावे । दास्य सकळ ।। ज्ञाने. 4-167 ।।

ज्ञानेश्वर माऊलींनी सांगितल्याप्रमाणे महाराजांनी आपल्या गुरुंची खूप दिवस अनन्यभावे सेवा केली. याच काळांत त्यांचेवर प्रपंचाची जबाबदारी पडली. त्यांनी गृहस्थाश्रम स्विकारुन सर्वांचा यथायोग्य प्रकारे सांभाळ करु लागले.

राहुनिया गृहस्थाश्रमी । लक्ष जयाचे परब्रह्मी ।
तोचि परब्रह्मीचा स्वामी । सत्य सत्य त्रिवाचा ।। प. वि. ।।
आता गृहादिक आघवें । तें काहीं नलगे त्यजावें ।
जें घेतें जाहलें स्वभावें । निःसंगु म्हणऊनि ।। ज्ञाने. 5-22 ।।

या संतोक्ति प्रमाणे महाराज प्रपंच व परमार्थ दोन्हीही उत्तम प्रकारे करु लागले. याच काळात जैनमुनी चारित्र चक्रवर्ती आचार्य श्री 108 शांतिसागर महाराज, अथणीचे थोर शिवयोगी श्री. मृगेन्द्रस्वामी, वेदांतात पारंगत असलेले श्री. रामानंद भारती,

घाटराजापूरचे मुस्लिम धर्मातील श्रेष्ठ अधिकारी इत्यादी सर्व धर्मातील सिद्धपुरुषांची आणि महाराजांची भेट झाली. त्यांच्या संगतीमुळे व कृपेने सिद्धांत, वेदान्त, बसवपुराण आणि कुराण यामध्ये महाराजांची खूपच प्रगति झाली. खऱ्या संताला कोणतीच जातपात नसते. याबद्दलची संत वचने प्रसिद्ध आहेत. तुकाराम महाराज म्हणतात-

उपदेश तो भलत्या हातीं । झाला चित्तीं धरावा ।।
नका जाऊं पात्रावरी । कवटी सार नारळ ।। 113 ।।
तुका म्हणे काय सालपटाशी काज ।
फणसातील बीज काढून घ्यावे ।।

संत कबीर म्हणतात की, गुरुस जात पंथ विचारु नये फक्त त्यांचे ज्ञान विचारात घ्यावे.

जात न पुछिये गुरुकी । पूछ लिजीए ग्यान ।
मोल करो तरवार का । पडा रहनादो म्यान ।।

भागवतामध्येही भगवान श्रीकृष्ण उद्धवास असेच सांगतात-

उच्चनीच जाति अनेक । पूर्ण भक्त न म्हणे माझी एक ।
गंगाकाठी गांव अनेक । परि गंगा न म्हणे माझाची एक ।। ए. भा. ।।

न त्वं विप्रादिको वर्णो नाश्रमी नाक्षगोचरः । असंगोअसि निराकारो विश्वसाक्षी सुखी भव ।। अष्टावक्र 1-5 ।।

श्री. सद्‌गुरु कल्मेश्वर महाराज यांनी श्री. निरंजन महाराज यांना आपले उत्तराधिकारी म्हणून दि.13-02-1960 इ।।. रोजी नियुक्ति केलेनंतर श्री. निरंजन महाराज गृहस्थाश्रम सांभाळून भक्तजनांना सन्मार्गावर आणून सोडण्याचे महत्तकार्य करित राहिले.

स्वरुप स्थित इच्छा रहित । विचारे पूर्व प्रयोग ।
अपूर्व वाणी परमश्रृत । सद्‌गुरु लक्षण योग्य । अ. सि. ।
तुका म्हणे असो भलत्या व्यापारी । लक्ष सर्वेश्वरी चुको नेदि ।।

संत कबीर, नामदेव महाराज, एकनाथ महाराज, तुकाराम महाराज चोखामेळा अशी बरीच संतमंडळी गृहस्थाश्रमी होती. परंतु ज्याप्रमाणे कमळाचे पान पाण्यात राहूनहि पाण्यांपासून अलिप्त असते. त्याप्रमाणे ही संत मंडळी प्रपंचात असूनहि प्रपंचापासून अलिप्त होती. श्री निरंजन महाराज हे देखिल त्याप्रमाणेच काल क्रमित होते. त्यांनी अत्यंत प्रतिकूल परिस्थितीतही योग्य तो समन्वय साधून सत्संगातून दर्शन, स्पर्शन आणि संभाषणाने अनेक भक्तांचे जीवन कृतार्थ केले.

सद्‌गुरुंचे परम आशिर्वादाने त्यांना लाभलेला वारसा त्यांनी आपल्या जीवनात सार्थ केला. सर्व धर्म समभाव साधून, समाजाला प्रबोधनात्मक मोक्षाचा मार्ग दाखविला. त्यांनी आपल्या कृतार्थ जीवनात कर्म, भक्ती, ज्ञान व सहज राजयोग यांची अजोड शिकवण दिली. म्हणून आश्रमाचे बोधवाक्य ।। समन्वय से समाधि ।। असे स्विकारले

आहे.महाराजांची अद्वयानंद परंपरा, उज्जयनी शाखा, विहंगम राजमार्ग, सहज राजयोग व शांभवी दीक्षा आहे.

निरंजनोऽप्यरुपोऽस्मि निश्चलोऽहं निरामयः ।
निर्गुणो निर्विकारोऽनुभव आत्मस्थितिःपरा । सि. स. ।

या स्थितीनंतर कर्नाटक व महाराष्ट्रातील सर्व ज्ञाति- स्तरातील शिक्षित-अशिक्षित, पदविधर, इंजिनिअर, डॉक्टर, अधिकारी अशा प्रेमळ शिष्यांचा अमूल्य ठेवा ठेवून, वयाचे 96 व्या वर्षी महाराजांचे रविवार (जो हिंदूना अतिप्रिय आहे) दि. 21 डिसेंबर 1997 तिथी मार्गशीर्ष कृ ।। सप्तमी ।। (माँ शारदादेवी यांची जन्मतिथी) शके 1919 सूर्यास्त समयी 6 वा. 10 मि. मिरज ढवळी, जि. सांगली येथे महानिर्वाण झाले. अशा थोर परमपुरुषास माझे शतशः प्रणाम. त्यांचे चरणी माझे एवढेच मागणे आहे की, सदा सर्वदा योग तुझा घडावा । तुझे कारणीं देह माझा पडावा ।।

महाराजांचे समाधि मंदिर मिरज ढवळी येथे असून मौजे वडगांव (हेरले नजिक) जि. कोल्हापूर येथे दोन एकर जमिनीवर निसर्गरम्य परिसरात महाराजांच्या अमृतहस्ते सन 1994-95 मध्ये भव्य असा आश्रम उभारला असून आश्रमामध्ये कल्याणमंटप,सत्संग हॉल, ध्यानमंदिर, महाराजांच्या पादुका व पंचधातूच्या मूर्तिची प्रतिष्ठापना मार्गषीर्श कृ ।। 7 शके 1920 गुरुवार दि. 10-12-1998 इ।।. रोजी केली आहे.

हे स्थान कोल्हापूर पासून पूर्वेला दहा कि. मी. अंतरावर असून येथे येण्या-जाण्यास बसची व्यवस्था आहे. दर पौर्णिमेला तसेच शिवरात्रि, गोकुळ अष्टमी, बसवजयंती आणि महाराजांची पुण्यतिथी (माँ शारदादेवी जयंती) चे वेळी सत्संग, ध्यान, भजन व प्रवचन आणि महाप्रसाद यांचे आयोजन केले जाते. याचा सर्व भक्तांनी लाभ घेवून आपले जीवन कृतार्थ करण्यास प्रवृत्त व्हावे. हीच श्रींचे चरणी प्रार्थना करुन अल्पसा परिचय पूर्ण करितो.।। हरि ओम ।।

श्री विनयानंद 94-2323-1625

आरती त्रिनयना। शंभू कैलासीचा राणा।।धृ।।
पंचमुखी परमेश्वर । कैलासी राहे निरंतर ।१। उज्जैनी सिध्देश्वर। आरती ओवाळु चरणावर।२।
भूकैलास शिरगुर। तेथे राहे श्रीकल्मेश्वर।३। निरंजन सांगे जोडोनी कर। आरती करी वारंवार।४।

आरती सद्‌गुरुनाथा । स्वामी निरंजन समर्था । आरती सद्‌गुरुनाथा । स्वामी निरंजन समर्था ।।धृ।।
सदाचार सार साचा । मंत्र दिधला जीवनाचा । सर्व धर्माचा समन्वय । मार्ग दाविला अद्वय ।।१।।
विवेक वैराग्याचा दीप । लावुनी चरणासमीप । उज्जयिनी शाखा, विहंगम । शांभवी दीक्षा सुगम ।।२।।
दूर केले हो आवरण । त्रिवेणी संगमी स्नान । स्वयंप्रकाशे भगवान । निखळ आनंदी रममाण ।।३।।
सद्‌गुरुकृपा होता । अवघी हरपली चिंता । विनयानंद विनवी आता । चरणी ठेवूनिया माथा ।।४।।

Photo at : Ghongade Photo Studio,Sangli. Dt.13-02-1960

शिवगुरु आलमेघर महाराजा कडून तत्त्वज्ञानाचा
उपदेश करण्यात येताना ही अपूर्व काळ प्रतीक्षा बंधु बहुमोल
महाराज यांना अर्पित करण्यात आलो आहे

श्री सद्‌गुरु निरंजन महाराज आश्रम मौजे वडगांव,जि.कोल्हापूर.FWP : 094203-35748

।। आरती सद्‌गुरुंची ।।

आरती त्रिनयना । शंभू कैलासीचा राणा ।।धृ.।।
पंचमुखी परमेश्वर । कैलासी राहे निरंतर ।। १ ।। उज्जैनी सिध्देश्वर । आरती ओवाळु चरणावर ।। २ ।।
भूकैलास शिरगुर । तेथे राहे श्रीकल्मेश्वर ।। ३ ।। निरंजन सांगे जोडोनी कर । आरती करी वारंवार ।। ४ ।।

आरती सद्‌गुरुनाथा । स्वामी निरंजन समर्था । आरती सद्‌गुरुनाथा । स्वामी निरंजन समर्था ।।धृ.।।
सदाचार सार साचा । मंत्र दिधला जीवनाचा । सर्व धर्माचा समन्वय । मार्ग दाविला अद्वय ।। १ ।।
विवेक वैराग्याचा दीप । लावुनी चरणासमीप । उज्जयनी शाखा,विहंगम । शांभवी दीक्षा सुगम ।। २ ।।
दूर केले हो आवरण । त्रिवेणी संगमी स्नान । स्वयंप्रकाशे भगवान । निखळ आनंदी रममाण ।।३।।
सद्‌गुरुकृपा होता । अवघी हरपली चिंता । विनयानंद विनवी आता । चरणी ठेवूनिया माथा ।। ४ ।।

Vinayanand Charitable Home India 416 203
"Kaivalya," 924/30,Vishalnagar,HUPARI.Dist.Kolhapur.(MS)
FWP : 098905-20365, Mob: 0-94-2323-1625
WWW.vchindia.com,Email. … vchindia@gmail.com

Published By :
Shri Krishna Dasharath Dhanavade (Vinayanand) At.Po Hupari,Dist.Kolhapur-416 203
Copies : 1000 Price : Per Copy Rs.50/- Printed by. Sanmitra Mudranaly Hupari, Mob- 9960123408